

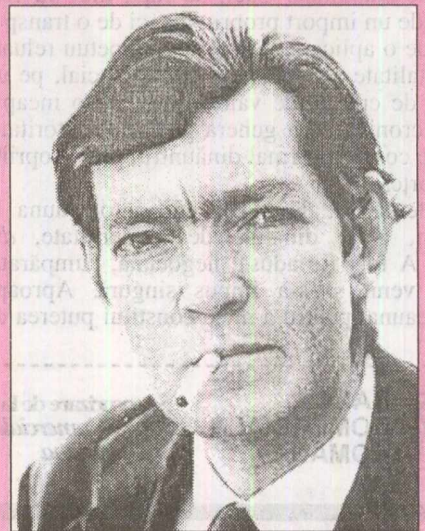
Luceafărul

Apare săptămânal sub egida Uniunii Scriitorilor
Serie nouă inițiată de LAURENȚIU ULICI

Nr. **25** (749)

Miercuri, 28 iunie, 2006

Mai bine furnici negre decât roșii: mai mari, mai vorace. Apoi să dea drumul la o grămadă din cele roșii, să urmărească lupta din spatele sticlei, stând la loc sigur. Doar dacă nu cumva nu se încaieră. Două furnicare, unul în fiecare capăt al casetei de sticlă. Aveau să se consoleze cercetând feluritele obiceiuri, cu un carnet special pentru fiecare soi de furnici. Însă aproape sigur se vor lua la bătaie, luptă *fără cruțare* ca să privească prin sticlă și un singur carnet.

julio cortázar

bogdan ghiu

pag. 12-13

eseu

Despre balcanism

ana dobre

cerneală proaspătă

titus sucIU

Rocada... nebun-damă

pag. 11-12

România a fost o țară pe dinafară. O țară „străină” sieși. Aproape întotdeauna, în moduri diverse, firește, și care ar trebui atent analizate, statul român s-a comportat „străin” față de societate, și-a asigurat transcendența mediatore în modul străinătății. Întotdeauna, între statul (statele) român (românești) și societate a existat un gol, o pauză, o „pernă de aer”, o discontinuitate. România n-a reușit niciodată să se autogverneze. Iar atunci când a încercat, soluțiile imanente au fost forțate, forțând totemai această realitate: niște soluții nu întâmplător extreme și extremiste.

Țara pe dinafară

bogdan ghiu

Am mai vorbit despre importul de statalitate la români. N-am dezvoltat însă teza. N-o voi face nici acum, pentru că ea presupune documentare și analize minuțioase.

Teza ca atare nu este - sau nu pare - nouă. Ea se înscrie și, cred eu, radicalizează într-o anumită direcție binecunoscuta teză maioreșciană a „formelor fără fond”. Dar, totodată, o și contestă. Tema, de fapt, este aceea a importului. În ceea ce vreau să spun eu, a importului de statalitate. Căci, de fapt, nici nu este vorba de un import propriu-zis, ci de o transpunere, de o aplicare, de o grefă perpetuu reluată de statalitate pe un corp etnic și social, pe un spațiu de creație de valori aflat într-o incapacitate cronică de a genera putere și autoritate, de a se coagula formal dinăuntru, prin propriile sale forțe.

Puterea statală a provenit întotdeauna la români, chiar dinainte de modernitate, *din afară*. A fost fie adusă, negociată, cumpărată, fie a venit și s-a impus singură. Aproape întotdeauna, pentru a ni se constitui puterea de

stat, a fost vorba de intruziunea, solicitată sau silnică, a unui exterior. Ne-am constituit *național* prin joc *internațional*.

Iar faptul acesta este important, decisiv chiar, pentru că nu a rămas fără urme. *Genealogia* puterii statale la români și-a spus întotdeauna cuvântul în ceea ce privește modelul exercitării ei *în interior*: speculativ și metaforic vorbind, această grefă, acest apel la exterior a avut drept urmare introducerea exteriorului, a unui anumit mod de exterioritate în exercitarea *internă* a puterii. Întotdeauna, ca stat, România a fost o țară „amprentată” de o anumită „străinătate”, i-a purtat, fie și doar în negativ, urma. România a fost o țară pe dinafară. O țară „străină” sieși. Aproape întotdeauna, în moduri diverse, firește, și care ar trebui atent analizate, statul român s-a comportat „străin” față de societate, și-a asigurat tranședența mediatoare în modul străinătății. Întotdeauna, între statul (statele) român (românești) și societate a existat un gol, o pauză, o „pernă de aer”, o discontinuitate. România n-a reușit niciodată să se autoguverneze. Iar atunci când a încercat, soluțiile imanente au fost forțate, forțând tocmai această realitate: niște soluții nu întâmplător extreme și extremiste.

Pentru prima oară în istorie însă, și poporul începe să aleagă străinătatea. Dintotdeauna, în modernitatea ei, societatea românească a *copiat*, dar n-a reușit să *traducă* și, deci, nici să se traducă pe sine. (Pentru o analiză foarte fină și plină de nenumărate sugestii euristice privind legătura dintre traducere, social și politic, vezi cartea Magdei Jeanrenaud, *Universaliile traducerii. Studii de traductologie*, Polirom, 2006, și articolul meu „Eliberarea” traducerii” din *Cuvântul*, nr. 6/2006).

Pentru prima oară în istorie, așadar, și puterea de stat (acum, Uniunea Europeană), și societatea românească sunt *pe dinafară*. Și, paradoxal, tocmai aceasta pare a fi soluția

vizor

fericită pentru România. Abia de-acum înainte, ca țară-„șvaițer”, ca țară de (cel puțin) două ori *pe dinafară* (și ca formulă statală, și ca societate), România poate spera să devină funcțională. Strânsă compact laolaltă, în cadrele formal obsesive ale aceluiași teritoriu, statul și societatea românească nu-și găsesc împăcarea, nu reușesc să încheie nici un contract. Abia *dislocarea* pare a conveni funcțional. românității.

 BANCA COMERCIALA ROMANA
Sponsorizare de la Banca Comercială Română

Dyonissos și spectacolele live

stelian tăbăraș

„Misterita” care bânuie literatura mai bună sau mai proastă a ultimilor ani are totuși meritul de a readuce în atenție, de a trezi curiozitatea asupra miturilor precristice. Lumea observă că înlănțuirea de stâncă a lui Prometeu, pentru că furase focul sacru pentru oameni, amintește de crucificarea sau comentează în același sens moartea asumată conștient de către Socrate, pentru binele cetății, dar și în apărarea concepției despre daimon. Sunt la modă miturile unor eroi precum Osiris, Horus, Tammuz, Baal, Hercule, Asclepios ș.a., ale căror reînvieri sunt sărbătorite primăvara, la reînnoirea vegetației; sunt descifrate în perspectiva parabolei creștine atâtea alte momente ale istoriei devenite mit, până la, să spunem (pentru a reveni „acasă”), sfârșitul acceptat al ciobanului mioritic. E discutat și „răul” din existența omului creștin, diavolul, ca preluare a chipului și apucăturilor

babil n-ar fi avut nici o ștersătură, cum nu găsim decât la Mozart.

Criza prin care trece acum lumea o datorăm, aș spune, permanentizării dionisiacului. Desigur, au existat întotdeauna „supape” dionisiace ale omenirii - dansuri și petreceri bahice, ironizarea legilor sociale etc., cu „programul” lor în ciclurile anuale ale vieții (saturnalile, obiceiurile de *apokries* etc.). La români, e greu să găsești ceva de adorație creștină în colinda „Caprei”, a „Brezaiei”, a „Ursului”, „Cerbului, în „Colinda cu Leul”, „Vidrosul” etc. De-ar fi și numai să-i cităm pe „clasicii” români ai subiectului - Romulus Vulcănescu, Petru Comarnescu, Tudor Vianu - am descoperi frecvența și preocuparea față de acestea, în perioada interbelică.

Însă în zilele noastre „porția” dionisiacă a devenit tot mai acaparatoare. Sărbătoreșcul nu mai poate fi descifrat după nici o datină și niciun orar; „distracția” deșănțată trebuie să fie zilnică și permanentă, ritmul estompează melodia, în muzica populară strigăturile sunt scoase din context și „servite” la orice oră, gălăgia devine „dovada vitalității, umorului și dragostei de viață a românilor”. Dacă americanii au inventat termenii de *black noise* pentru rapp sau *white noise* în muzica electronică, românii au parte de cuvântul „gălăgie”, cuvânt colorat, care sună a tînchele lovite, a gol, gălgăială, gulgutieri. Gălăgia e o formă de violență, opusă muzicii îmblânzitoare de zgomot. În fond, ea atrage atenția asupra sfârșitului delimitării dintre producție, distribuție și consum. Marchează epoca „unicei folosințe” în artă: exact ca în antichitate, în prezent, lumea nu mai vrea decât evenimente *live*, concerte, spectacole, meciuri, demonstrații, ba chiar lupte care să se desfășoare *chiar atunci* și în care spectatorii să participe, *chiar ei*. Orgii dionisiace. La ce bun există, de pildă, marile voci ale lumii înregistrate pe CD-uri, în cele mai minunate opere de Verdi, Rossini, Mozart? Puțini sunt cei care mai ascultă, în odăi ticsite de cărți sau în fața computerului, armonia pe care o pot recrea vocile omeneshti.

nocturne

anticului Dyonissos (personaj al vinurilor și petrecerilor licențioase, închipuire plastică a animalității din om, cu blană, coarne și copite - întocmai ca în frescele religioase de mai târziu).

Până la Iisus, ordonarea vieții armonioase a omului fusese asigurată și reprezentată de Apollo. Lira sa, precum mai demult tobele lui Shiva, menținea lumea în viață, într-un sistem de mecanisme ce explica, precis, societatea; mai târziu, numai Mozart a iradiat cu asemenea forță armonia. Nu degeaba l-a inclus Dan Brown, autorul *Codului da Vinci*, pe Mozart în lista viitoarelor sale romane (omul și-a planificat deja alte 12 *mystery thrillers*!): Mozart e o reîncarnare a lui Apollo. Dacă Apollo și-ar fi scris muzica, dacă s-ar fi păstrat partiturile lui, pro-

Director:
Marius Tupan

Colectivul de editare:
Mariana Bunescu (tehnoredactor)
Responsabil de număr:

Simona Galațchi

Redactori asociați:

Horia Gârbea; Daniel Nicolescu;
Ioan Es Pop; Stelian Tăbăraș

Revista este membră a Asociației Revistelor, Imprimeriilor și Editurilor Literare (A.R.I.E.L.), înființată în baza Hotărârii judecătorești și recunoscută de Ministerul Culturii și Cultelor

Revista „Lucafașul” este editată de Fundația Lucafașul, cu sprijin de la Uniunea Scriitorilor din România și Ministerul Culturii și al Cultelor

Redacția și administrația:

Calcea Victoriei nr. 133. București, sector 1, telefon 212.79.94, fax 312.96.93
e-mail: fundatia_lucafașul@yahoo.com
Cont în lei: Banca Comercială Română, filiala sector 1, Calcea Victoriei nr. 155.
Număr de cont: RO17RNCB0072049692900001
Cont în valută: RO87RNCB0072049692900001
ISSN - 1220-627X

Tipar: SEMNE '94

Abonamentele se pot face la toate sucursalele RODIPET și la oficiile poștale din țară. Revista noastră este înscrisă în Catalogul publicațiilor la poziția 2048.
Cititorii din străinătate se pot abona prin S.C. Rodipet S.A. cu sediul în Piața Presei Libere nr. 1, Corp B, Sector 1, București, România la P.O. Box 33-57, la fax 0040-21-2226407, 2226439 sau e-mail: export@rodipet.ro

la limită

Într-un roman de Marin Preda apare, drept personaj secundar, un inginer neamț care, după o ședere oarecum lungă în România, plină altfel de succes și avantaje pentru el suși, declară că intenționează să se oarcă în țara sa. Este întrebat ce-l mulțumește în lumea care, de altfel, îl optase ca pe o persoană de seamă a cietății locale - evident, nimic ținând de dinea practică a lucrurilor nu îi fusese trivnic, totul mersese foarte bine: un agur aspect al vieții aici îl contrariase, îl sase într-o sigură stare de dezadaptare și făceau acum să plece: prea multe înjurări, mai exact prea multă expresie vulgară, prea abundent limbaj pornografic (în ot, cum fiecare știe, Preda s-a exprimat fel). Fraza respectivă pare să îi fi arținut, în realitate, chiar lui Carol I.

Ce semnificativ are continua descărcare orno în vorbirea românilor - îndeosebi, în vântul nescris al grupurilor sociale slab ucate și în cel scris al categoriilor încă și ai slab educate (pentru obligația culturală

din biologic spre a evolua către economic (prin unelte), ori înspre social (organizându-se conștient în forme statale, fie acestea oricât de primitive). În acest mod, umanitatea omului - incompletă totuși - poate fi recunoscută într-o epocă deloc apropiată. Se consideră că, în urmă cu aproximativ patruzeci de mii de ani, pot fi recunoscute ritualuri de îngropare de natură să exprime apariția, la omul preistoric, om totuși, în sensul cel mai profund și ferm al cuvântului, a unei percepții transcendente. Cam tot atunci apare arta în același timp a începuturilor spiritualității, creativă estetic, dar și a unei perfecțiuni în multe privințe aproape inegalabilă. Începutul scrierii marchează debutul istoriei. Nu puține dintre scenele desenate ori pictate pe papyrusurile egiptene au un conținut erotic puternic, dezlănțuit. Erosul este un instrument acordat oamenilor, aparținând existenței nemuritorilor, pentru a contrabalansa în nefericita viață terestră forțele thanatice. Reprezentările erotice se raportează, în lumea antică inițială, aproape invariabil, la divin.

Să presupunem că am putea defini altfel umanul, ca formă de ființare spirituală - sau, pentru subiecții întrucâtva mai încli-

Conversația

nați către acel gen de autoempirism, de fenomenologie a vizibilului sau, mai trivial, de materialism, corect spus: de opacitate, de orbire la idee, o formă de existență măcar intelectuală. În acest caz vom defini omul ca ființă care conversează. Conversația este dialectica socratic-platonice; tot conversație este, într-o hotărâtoare măsură, și rugăciunea. Conversația trebuie înțeleasă a fi atunci când este, și unde se întâmplă să fie, democrația.

Nu a trecut mult de când un distins și foarte bine pregătit, profesional vorbind, româno-american mi-a prezentat programul societății sale de consultanță, activă în peste opt țări ale lumii, începând chiar cu Statele Unite. Domeniul în care această instituție acordă consultanță unor foarte mari companii este creșterea profitului lor prin mai buna structurare a conversației între membrii corporațiilor, între aceștia și clienți sau concurenți sau oficialități etc. Am fost fascinat de modul în care problema era pusă; mi-am amintit de „analiza transecțională” și de alte dezvoltări de tip structuralist, referitoare la analiza și ameliorarea contactului inter sau intrauman. Să ne amintim, de exemplu, opinia lui La Rochefoucauld privind conversația, drept principala sa preocupare intelectuală. Mai avem în vedere o „Artă a conversației” în limba română (ironie, cinism?)

Poate că analiza formelor conversației conduce la rezultate practice, sau nu conduce la nimic - sunt convins că diferența de eficiență depinde strict de cultura în care procesul respectiv are loc, dar ceea ce știu să spun este că ea explică irefutabil deosebirea dintre civilizații. Cine nu crede poate încerca un studiu asupra conversației implicând scriitorii români de azi, oamenii politici români, publiciștii români. Eu, măcar pentru moment, mă opresc aici - urăsc revelarea penibilului.

acolade

Vânare de vânt

marius tupan

Îți observi stând la pândă în orice situație: să prindă un cuvânt inadecvat într-un discurs relaxat sau să deturneze o adunare, care nu se desfășoară după cele mai stricte reguli. Vigilența lor e în afara oricăror comentarii: pe care le-ar vrea sporite cu o neostoită râvnă. Au sau nu vreo legătură cu domeniul luat în dezbatere, ei țin morțiș să-și dea cu părerea, temându-se că, fără intervenția lor, toate ar merge anapoda. Nu țin cont de vorbitori, astfel că pe unii îi întrerup la mijlocul frazei, pe alții îi contrazic fără argumente. Or avea vreo strategie: să-i intimideze sau să-i determine să stea în banca lor, acolo unde nu tulbură apele. Veche de când lumea, practica asta provoacă zarva, numai cu intenția de a se auzi numai ei. În adunări, fiindcă prin opere nu-i cazul: doar se află la cote joase. În pofida acestei situații, țin cu dinții să fie vizibili, vociferând doar, luând în răspăr anumite afirmații. Nu-s interesați de o conduită a oratoriei, vor să se asculte și să fie ascultați, în orice condiții. Acest comportament bizar îi aduc, într-adevăr, în prim-plan, dar nu pe post de constructori, ci de demolatori, căci interesați sunt doar de propria lor evidențiere. Altfel zis, vor să intre în cadru: mai ales în fața celor care posedă aparate de înregistrare. Nu pot să-și poarte mediocritatea cu demnitate, ci năzuiesc spre condiția impostorilor, atașați personalităților: să le diminueze și acestora imaginea. Se țin, prin urmare, ca scaiul de alții, îndeosebi de cei care decid. Nu-i scapă din ochii și le urmăresc fiecare respirație. O tenacitate ca a lor e greu de imaginat. Deseori, reușesc nu doar să atragă atenția semenilor - câți șefi nu calcă în străchini și câte merite nu-și arogă? - ci și să stabilească dimensiunile hotărârilor pripite. Nefiind întotdeauna bine susținute și interpretate, crează un câmp larg de contestări: unde se înființează și ei. Evident, devin tomi necredincioși și patronii betelor în roate.

Plictisiți sau numai enervați de intervențiile lor, unii conducători, în pofida programelor lor, le oferă un os de ros: să coboare sonorul. Se potolesc doar pentru o vreme, căci, atunci când au ocazia, reîncep ofensivele. Nărvul din fire n-are lecuire. Contestată de câțiva, funcția căpătată se păstrează cu sacrificii, cu zarvă și zvonuri. Ele îi ajută să rămână mereu în actualitate. Micile erori devin ținta contestatarilor de profesie. Fără evidențierea acestora, ei nu s-ar putea menține pe poziții. Atacul, cea mai bună apărare, lege extrasă din sport, domeniu cu multe învățăminte pentru ei. Slăbiciunile omenești sunt hrana și râvna lor. Fără ele și fără interpretările eronate ale unor decizii, nu ar mai avea de ce să se agațe.

Așadar, li se oferă cazuri: pe care le întorc pe toate fețele, cu speranța că le vor găsi hibe. Chiar dacă superiorii respectă legile în litera și-n spiritul lor, inventivi cum sunt - iată o calitate și-n dreptul lor! -, clienții noștri tot ar găsi pete în soare și-ar încerca să le prezinte altora care, neputând să le vadă cu ochiul liber, îi pot crede și pe cuvânt. Fenomen care se repetă de la un mandat la altul, prestația mediocrilor e picantă, dar, de cele mai multe ori, iritantă, atâta vreme cât sunt probleme mult mai importante pentru breasla noastră, care ar trebui elucidate și rezolvate: spre exemplu, starea financiară și cumetriile premiilor. N-ar fi mai bine ca atâtea energii, consumate în van, să fie folosite în creație? Altfel, asistăm la o vânare de vânt!

Marius Traian Dragomir

care și-o asumă), respectiv în cazul a nu parte puțini dintre scriitori? Ceea ce se levă astăzi este o dimensiune extrem de evidentă a românismului alienat din tmele două secole, cu deosebire a celui ctual; numai un om având o reprezentare culturii române postbelice poate înțelege i ce grad s-a produs, în ultimii cincizeci-cizeci de ani, degradarea limbajului în această țară și doar o persoană cu o satisfătoare percepție directă a principalelor alturi, a culturilor lider ale prezentului, alizează cât de distinsă și demnă s-a tenținut limba acestora. Cauza abuzului ornografic și scatologic verbal și scris o onstituie indisponibilitatea, incapacitatea în universul existenței publice a unui opor) pentru conversație.

Foarte mulți dintre români nu conversează, nu dialoghează - cel mult, ei mologhează în paralel. În lipsa conversației eale, ei vorbesc (scriu) înspre ceilalți, ca i când s-ar adresa lor înșiși, iar toemai pe i, de fapt, nu se respectă. Limbajul românesc, variantă devenită acum una majoritară, exprimă ceea ce în psihanaliză poartă umele de proiecție - a lansa în afară, către eilalți, ceea ce știi că, în chip sigur, meriți emai tu, dar nu vrei să accepți, cu privire a tine. Este vorba despre unul dintre cele patru mecanisme, socotite fundamentale, e apărare ale euului.

Pun adesea în esurile mele întrebarea supra faptului apariției omului ca ființă, u produsă de evoluția biologică, inconestabilă, dar aptă doar de rezultate biologice, generată, deci, în calitate de creație pirituală. Nu sunt, bineînțeles, singurul care întreprinde un demers de acest gen; s- spus, de exemplu, că omul se desprinde

Mic manual de știință a imaginarului

adrian g. romilla

Lucian Boia ne-a obișnuit deja cu un stil de a aborda istoria. La înțelegerea fenomenelor trecutului ca „joc” sau la desenaarea lucidă a miturilor care străbat istoria națională umaniștii autohtoni au reacționat diferit. Asta pentru că metoda autorului e destul de puțin practică la noi, deși în spațiul francez sau anglo-saxon ea e deja clasică. E vorba de a interpreta monumentele trecutului, indiferent dacă ele sunt fixate într-un cod de semn sau nu, printr-o grilă hermeneutică bazată pe modele imaginare, pe arhetipuri capabile să relativizeze orice idoli culturali. Tradiția, în acest caz, e demontată în mecanisme mentale, sociale și psihice, cu alte cuvinte e demitizată. Demersul e comun și altor discipline (literatură, antropologie, artă) și a devenit celebru, cel puțin în Europa, prin studiile unui Gilbert Durand.

După *Jocul cu trecutul. Istoria între adevăr și ficțiune*, *Pentru o istorie a imaginarului* e a doua lucrare teoretică a lui Lucian Boia.

cronica literară

Apărută, mai întâi, în ediție franceză în 1998, e tradusă și la noi în 2000, la Editura Humanitas, și înscrie încă o bornă în panoplia studiilor teoretice despre imaginar de la noi, din care aș mai aminti doar două repere de aceeași anvergură: studiul *Există istorie adevărată?* (2005) a lui Neagu Djuvara și mult mai recentul *De la arhetip la anarhetip* al lui Corin Braga. Cartea lui Lucian Boia are caracterul unui mic manual introductiv, de larg interes pentru umaniștii din varii discipline, subîmpărțit clasic. Primul capitol (*Structuri și metode*) tratează concret problematica hermeneuticii tipologice, definind noțiuni ca „arhetip” sau „mit” și argumentând pertinent universalitatea imaginarului ca traseu interdisciplinar al umanoarelor. Celelalte șase capitole (*Două regimuri ale imaginarului*, *O schemă bipolară: Infernul și Paradisul*, *Jocul alterității*, *Evadarea*, *Imaginarul istoric*, *Mituri politice*) aplică succint direcțiile teoretice fixate în primul, într-un larg parcurs istoric, geografic și epistemologic, exemplificând validitatea mitanalizei durandiene - multe din accepțiile lui Lucian Boia sunt preluate de la autorul *Structurilor antropologice ale imaginarului* - prin diferite regimuri imaginare (politic, religios, antropologic). Mă voi referi mai jos îndeosebi la primul capitol, pentru valoarea sa teoretic-rezumativă în ceea ce privește abordarea

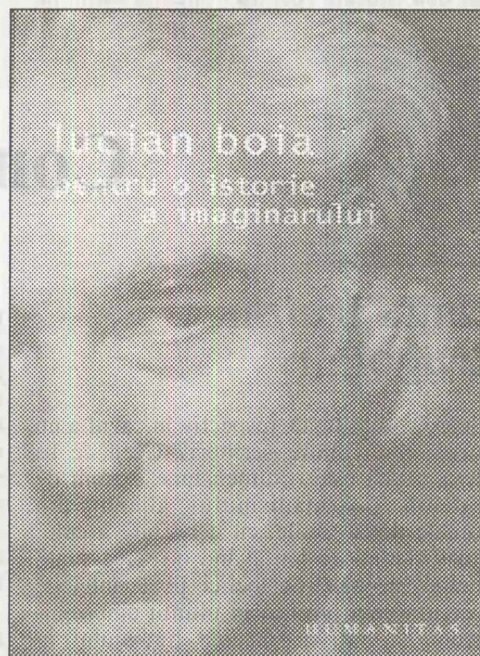
faptelor umane prin prisma științei imaginarii.

În opinia lui Lucian Boia, orice imagine, adică orice reprezentare pe care omul și-o formează în contact cu realitatea care-l condiționează în toate formele posibile, presupune o mediere prin arhetipuri. Spiritul uman conține o hartă de tendințe, de scheme originare care îi organizează reprezentările în toposuri, în strânsă relație cu lumea cu care intră în contact. Realitatea, ca punct de plecare, cade într-un plan secund, pentru că faptele și personajele reale se înscriu într-o tipologie ideală, în interiorul căreia temele sunt mereu reelaborate. Imaginarul are, în acest caz, o dublă relație cu realitatea, oscilând între rezistență și dialog. „Scopul imaginarului nu este, totuși, să anihileze realul pentru a i se substitui. Strategiile sale urmăresc controlul lumii concrete prin adaptarea modelelor ideale inerțiilor materiei și circumstanțelor schimbătoare ale istoriei. Într-o lume reală care nu poate decât să decepționeze, imaginarul joacă un rol compensator”. Raportat la realitate, imaginea neagă evidențele, le confirmă sau le inversează, după cum spiritul uman are nevoie să se acomodeze segmentului spațio-temporal în care se află. „Se vede în general ceea ce se dorește să se vadă și se învață ceea ce se știe deja”, afirmă autorul. Imaginarul e global, „același peste tot”, ca un ansamblu formal în care se schimbă doar interiorul, lăsând conturul identic.

Deosebind, tot pe urmele lui Gilbert Durand, între arhetip (matrice universală), simbol (individualizat, fluctuant) și schemă (generalizare dinamică și afectivă a imaginii), autorul propune opt structuri arhetipale: 1) Conștiința unei realități transcendente (sacral, cu tot ce implică ideea unui „dincolo”); 2) Dublul, moartea și viața de apoi (dihotomiile suflet-trup, viață de aici-viață de dincolo, Infern-Rai); 3) Alteritatea (relația eu-ceilalți); 4) Unitatea (principiul unificator originar, de la care lumea s-a abătut prin cădere sau prin alt accident *ab initio*); 5) Actualizarea originilor (miturile fondatoare ale oricărui grup, cosmogoniile); 6) Descifrarea viitorului (ocultism, astrologie, profeții); 7) Evadarea (refuzul condiției umane și a istoriei prezente); 8) Lupta și complementaritatea contrariilor (alternanțele zi-noapte, alb-negru, cer-pământ, apă-foc etc.). Bineînțeles, actualizate de gesturi sau de opere umane, arhetipurile apar rar în stare pură. Ele se combină în regimuri specifice, pe care doar epocile raționaliste le-au negat în încercarea disperată de a salva o cauzalitate strict mecanică a atitudinilor umane de orice fel. Imaginarul însuși, în înțelesul său cel mai general, nu este omogen. Există un imaginar esențial, venit din adâncurile psihicului și ale conștiinței umane, există un imaginar în înțelesul de joc,

de ficțiune, opus realului tangibil. Trebuie rămasă, însă, ideea că nimic nu este gratuit, orice act corespunde unei aspirații, u proiect. „Jocul nu este pur și simplu un joc, o manieră de a structura lumea, de a invade spații și reguli coerente și încărcate de sens. De aceea mitul nu e atât o construcție imitară care oferă o cheie de acces la un mod a vedea lumea, tipic unui grup uman dat, că sursă de sens, de ordine, de ideal. „Mi reproduce o istorie adevărată, dar adevărul se vrea mai esențial decât adevărul superficial al lucrurilor”. Definiția e foarte apropiată de cea a lui Mircea Eliade, pentru care abia mi revelează „adevărul”, plinătatea realului. Și deosebire de știință, care interoghează lumea mod empiric, inductiv, mitul e intuitiv, poet deși autorul e conștient că cele două viziuni divergente. Demersul științific nu va scă niciodată de haloul mitic, de inserții în imaginarului, conform unei epistemologii consacrate în secolul trecut de K.R. Popper, Kuhn, A. Funkenstein și A.O. Lovejoy.

Concluziile lui Lucian Boia nu lasă del impresia că imaginarul e o știință a științelor în detrimentul oricărui altor abordări. Imag

narul e doar o parte a istoriei și lămurește parțial faptele ei. Omul e la mijloc, între materie și spiritual, între arhetipurile de care e puțin conștient și obstacolele materiale mult decât evidente. Pentru a înțelege aventura umană în totalitatea sa, trebuie căutat punctul de echilibru dintre ficțiune și realitate, dintre fenomen și reprezentarea lui, dintre spirit și materie, în ultimă instanță. Reeditarea cărții reputatului istoric (Humanitas, 2006) ne reamintește elocvent că omul pășește pe pământ, dar visează la stele, și numai o privire în ambal direcții l-ar putea surprinde autentic. E exact ceea ce încearcă să facă acest mic manual despre imaginar.

1) Transparența clipei

(Jordan Aioanei)
Editura Casa
Scriitorilor

2) Bărbatul artei sângerează fluturi

(Octavian
Mihalcea)
Editura Societatea
Scriitorilor
Militari

3) Între fântâni celeste

(Nicolae Dorel
Trifu),
Editura „Viața
arădeană”

Ținutul Klarei (Editura Dionis, 2005) este un discurs poetic de (mai) largă respirație, compus în maniera suprarealistă unde, așa cum afirma Nicolae Balotă (*Arte poetice ale secolului XX*), „prin punerea în paranteză a înțelegerii, a logicii, a conștiinței, nu se urmărește decât revelarea unor fonduri subliminale pe care o înțelegere, precum și o logică particulară, o conștiință superioară urmează să le exploateze. Automatismele se cer degajate din magma increatului. Misterul se pretinde exloatat cu bună știință” (p.373-374). *Balaura cu șapte capete/ smintită rău și cam nițomană* apare ca o proiecție imaginară însumând toate relele lumii reale, din viziunea apocaliptică a conglomeratului ei de fenomene psihice, biologice și fiziologice rezultând poeme de o cruzime premeditată. Klara poate fi orice, dar, în primul rând, o imagine sintetică a unei umanități reduse la stadiul psihismului animal, acolo unde reflectarea are un caracter nemijlocit, eminentamente perceptiv, cu raportare exclusiv la satisfacerea trebuințelor biologice imediate. În lumea devenită „țarc al perversiunilor” (p. 48) reproducerea ca funcție fundamentală a materiei vii se transformă în doctrină sexuală, combustia erotică provocată de Adolf (Hitler), amantul Klarei, generând un nou delir istoric: „un miros accentuat de pucioasă/ întâmpină convoiul de vorbe isterizate și grele/

ce-i zbărci sufletul Klarei din toate țânșele/ transformându-l într-o smochină/ și totuși câțiva spermatozoizi viguroși/ îngenunchiară sfioși în fața plăcerilor/ emoții spontane provocară tornade/ Adolf/ pur și simplu/ s-a pierdut în naufragiul/ din timpul potopului lui Noe/ acum a descălecat pe luciul acestei lumi/ din întâmplare și pentru năravul de-a fi cineva/ Ereticii din nopțile nesfârșite ale Klarei/ s-au carbonizat de cuvintele ei/ plutesc cu burțile în sus/ tulburând toate gândurile și făcând valuri/ mici bule de aer trimit necontenit mesaje de pace/ către zvâpăiații copii din ținuturile astrale/ pe care-i va naște femeia/ frumoși ca niște sori/ blonzi cu ochi albaștri/ totul se va întâmpla/ peste câteva sute de ani // ce tristă lumină îi bronzează acum/ nopțile desfrânate ale Klarei/ cu fiecare vârtej erotic/ chipul ei se străntorează/ mai are puțin și atinge circumferința/ unui bob de neghină/ Adolf speriat îi suflă în ceafă/ încercând să-i facă respirație istorică” (*Viața dezmostenită*).

Construită nietschecan, pe uriașele dimensiuni ale voinței de putere, Klara umblă „cu o falcă în cer și cu una-n pământ”, cu o dionisiacă beție a simțurilor, „descheiată la toate instinctele”, discursul ei fiind centrat pe stimularea forței persuasiv-malefice a cuvântului: „Klara poartă în gusă/ numai cuvinte cămoase, dolofane/ sechestrare de la amantul Adolf/ mișcă obscen și provocator din silabe/ excitând orice gând virgin și-n extaz” (*Ținutul Klarei cu prima zi de seducție*). Între ea și autorul „poemelor blestemate”

Între sexualitate și doctrină

valeria manta-tăicuțu

relația este de fascinată subordonare, cu timide încercări de evadare (un firav sprijin părănd a veni dinspre mitul cristic, adesea luat în răspar: „disperat și cu sufletul în gât/ exersam mersul pe ape”), încercări evident sortite eșecului: „Îmi strâng catrafusele:/ pipa, sufletul, basca, doi ochi împăienjeniți/ ceva sentimente gonflabile, olița de noapte/ încă vreo două, trei sintagme/ adormite într-un poem blestat/ cu botul rozaliu/ ca un pui de lapte/ și tiptil, tiptil, încerc să scap de balaura mea// Șireata s-a adăpostit pe orbita inimii mele/ și tot sugă la mameloanele visului femele/ rumen și proaspăt/ precum un cozonac de Paște/ fără să-i pese că mă usucă// Cortina lumii se cascadează/ fantome liliachii perforează acru/ cu mure de țigări și lumânări/ în fracțiuni de secundă ating extazul/ perversa/ cu degetele subțiri ca razele de lună/ îmi cotrobăie bărbăția/ gândurile îmi scheaună/ și se hârjonesc pe ochiul unui streang/ de care atârână un drac împielit/ ce-o face pe translatorul” (*Eu și Klara pe balansoarul demenței*).

Volumul este construit simfonic, în trei părți al căror leitmotiv - psihologia abisală a Klarei - amintește de procedul wagnerian al „melodiei infinite”, urmărind accentele vorbirii, pentru ca, din succesiunea de motive special create, să poată fi desemnate și simbolizate locuri, obiecte, personaje (istorice ori fictive), precum și procesele și însușirile psihice din care se compune „ținutul Klarei”. Titlurile sunt o succesiune de propoziții asertive (*Ziua când Klarei i s-a întins pielea și i s-a tăbăcit ființa, Klara a încasat lovitura de grație în momentul zero, Klara își schimbă chiloții numai în zilele fără soț ș.a.m.d.*) ori sintagme voit pompoase, imitând titlurile de pe prima pagină a ziarelor de scandal (*Klara, femeia fantomă consumatoare de bărbați adevărați. Pană de anvelopă onirică, Împerechere cosmică pe limba unei țepușe*), intenția parodică a lui Lucian Alecsa fiind evidentă.

Prima parte a volumului este o descriere morfofuncțională a Klarei, o „doamnă uriașă”, în vârstă de „peste trei sute de ani/ bătuți pe muchie”, care, de fapt, „nu este o femeie oarecare/ este o balaură ce scoate foc prin sex/ năpârlește o dată la șapte ani/ ofilind sufletele celor slabi de înger/ așa l-a sedus și pe marle Adolf” (p. 11). Plăsmuirea construită la dimensiunile unei țărfe planetare trăiește frenetic prezentul și n-are obsesii transcendente, iar poctul, contaminat, neagă/ demitizează și se ține, la rândul-i, de blasfemii: „Nu mai înțeleg mare lucru/ ispită e peste tot/ chiar și îngerul meu păzitor/ se strofocă la bunul Dumnezeu/ cerându-i tot mai multe drepturi civile/ și chiar o oră de sex cu femeia Cyborg/ să-i transfere surplusul de me de suflet” (p. 13). Moartea este lipsită de conotații moral-cristine și intră în aceeași zămatică revărsare de instincte primare, astfel că, lipsită de reflectarea ei la nivelul conștiinței, poate să se integreze în desfrânarea dionisiac-planetară: „Moartea înflăcărată/ ca o tânără mearcă de acnee/ și virusată cu fel de fel de abjecții/ imita interjecții viu colorate/ să-mi distragă atenția/ în timp ce carnea lui Adolf/ care mă ocupase chiar pe ultima sută de metri/ plesnea sub îmbrățișarea unui sughiț prelung/ sângele o luă de-a bușilea pe străzi, pe alee/ poposind prin parcuri/ zdruncinând de-a binelea harababura verdeții/ o muzică de fanfară se împotnolea la căpătâiul meu/ Klara îmi sare ca arsă... tuști... în miezul firii/ declarându-mi iubire pe vecie”. Demența ideologiei de tip nazist care pare a lua în stăpânire lumea („ținutul Klarei”, cu alte cuvinte) determină o răsturnare nu numai la nivel ontic și axiologic, ci și la nivelul sensibil al estului de creație, care apare inutil, fals și iluzoriu „gura lumii e doldora de iluzii/ molfăie moarte în stânga și-n dreapta/ oamenii de știință joacă șotron pe asfaltul din curtea școlii/ hlizindu-se la fiecare clipocit

de Cuvânt/ lustruit în ultimul timp/ prin gesturi tot mai obscene de poezii trubaduri” (*De-ale Klarei - Durerea îngerului strămtorat de eternitate*).

Partea a doua a volumului cuprinde o privire ironică asupra „ținutului Klarei”, desemnat ca plan metafizic, deci locul unde ceea ce scapă uzualiei percepției senzoriomotorii se poate transforma, în mod hilar, în acte voliționale și, implicit, în rudimente de gândire. Conceptele și noțiunile se metamorfozează și, prin procedul personificării obsesive, capătă atribute umane venite însă tot din zona subliminală, incontrollabilă. Elementele vieții psihice (emoții, dispoziții - rareori sentimente și pasiuni -, reprezentări, temperament, interese etc) suferă modificări de substanță: „Resemnarea și moartea nu-i mai strălucesc/ în registrul afectiv/ doar mândria îi dinamitează o dată pe an hormonii/ împrăștiindu-i ca pe niște fluturi de molii/ prin toate colțurile ființei” (p. 52). Perceptul oniric, ținutul este „azuriu și deocheat”, vrăstat cu „spăime și voci răgușite/ cu cântece patriotice și răcnete disperate”, unde „sângeră lent câteva sentimente orfane”, „hormonii cronecane”, în timp ce „turbatul de Adolf/ gesticulează ca o mahalagioaică de rând/ gândurile toate îi sunt numai spumă/ adâncind și mai mult noaptea în smoață/ Klara ca o isterică/ râde și plânge de pasiunile lui/ propriul ei suflet/ într-o poziție cât se poate de umiltoare/ o spală pe picioare” (p. 64).

cronica literară

În ciuda limbajului dezordonat și a lipsei de inhibiții în fața cuvintelor cu încărcătură suburbană, Lucian Alecsa nu pare cătuși de puțin că se joacă ori că preferă registrul obscen numai pentru a cutremura lăncezeala cititorului contemporan și pentru a-i procura acestuia delicii voyeurist-prohibite: volumul este o foarte serioasă luare de poziție față de tot ce înseamnă întoarcerea la un coșmar al istoriei. Seducția nietschecan-cioraniană a unui univers în care Dumnezeu a murit, e bolnav sau are alte preocupări, sacrificarea valorilor fundamentale ale societății și negarea oricărui principiu transcendent înseamnă condamnarea la o existență larvară: „Bălesc turlele bisericilor în saliva lui Nietzsche/ fără să-l sufocce/ sau să-i dea frisoane/ pieptul lui inspiră în voce aer încărcat cu troil/ și vapori de eucută/ ușurința cu care stopează avalanșa de cruci/ este demențială/ se chirește ca un arici/ în irisul lui Adolf/ își îmbracă cămașa de forță/ după care privește detașat la sumbrul spectacol” (*Tentativa Klarei de a-i lega picioarele lui Adolf*).

Ultima parte a volumului este un studiu de caz (în accepție psihologică), având ca subiect umanitatea văzută „printre faldurile nopții”, unde „traficul era destul de intens/ îngerii și demonii/ se accidentau în neșire/ chiar și Dumnezeu avea capul spart/ alunecase pe-o coajă de gând/ putregăos și-n plin delir” (*În ziua de 13 pe-o lumină adâncă de toamnă*). „Anomaliile existențiale”, „troglodismul purulent”, „cripta cu sentimente”, „instinctele, depresiile și, mai ales, ura care face „și cuvintele să transpire” sunt semnele clinice ale unei maladii incurabile. Iesirea este negustorie curată, nu *trece* filosofică: „Așa s-a tocmit cu moartea, chiar în prag de amiază/ Nimeni nu i-a ghicit traseul/ Klara dansa între viață și moarte pe un stâlp de telegraf” (v. poemul cu acest titlu).

Obsedanta poezie

valentin iașcu

Stiu din proprie experiență că, în poezie, obsedante nu sunt obsesiile, ci cuvintele, cu sonoritatea lor incitantă (către sine, desigur). Cu alte cuvinte, chiar poezia, care nu te lasă să o ocolești, despre care crezi cu tărie, de la un moment dat, că nu se mai poate fără de ea, că ea e chiar totul, devine astfel un mod de viață (*modus vivendi*), mai mult decât un mod de a scrie (*modus scribendi*).

Pentru Andrei Novac, foarte tânăr poet (născut la 1983), dar deja la al patrulea volum de versuri, poezia este chiar ceva mai mult, un mod de a se fi născut. Bănuiesc că scrie versuri din fragedă pruncie, că a trăit mai mult în metafore decât în joacă, că a cernut cuvinte mai des decât nisip pe malul mării. Poezia i-a devenit astfel obsesie, anume una ieșită însă din obsedant și trecută simplu spre naturalețe.

Cel puțin două obsesii sunt vizibile cu ochiul liber în poezia sa din volumul absolut

(oricum e greu) sau nu, doar dacă pronunțăm acea vorbă magică și total lipsită de sens, de sensuri: postmodernism, pentru că, dacă vrem, aflăm unele accente ușor suprarrealiste, largi și obscurizate metafore, mici cruzimi de imagine, expresionism târziu și toate celelalte. Așa că prefer să des cifrez acele două obsesii de care vorbeam.

Poetul încearcă totuși să ne organizeze receptarea într-o declarată **Ars poetica**. S-o citim: *"Poezia e un ocean de viață/ în ea respiră uriașe mări,/ zboruri cu pene solzoase/ strigătele ei îndrăgesc lumea/ de pașii pierduți ai buzelor de fluturii/ dar după dor ca-ntr-o înserare/ a tristeților pictate talentat/ pe burta albinei a începutului de lume./ Poema e o înfinitate de forme./ Poetul o moarte a începutului pierdut."* Această așa-zisă artă poetică (cam devreme prezentată, dar, din fericire, fără nici un aer definitiv, dimpotrivă, nu vrea să clarifice ceva, axioma *"poezia e un ocean de viață"* nefiind nici nouă și oricum generală; ceea ce urmează este o umbrire, ornare a ideii cu metafore. Iar cât despre ultimele două versuri, ele despart simplu poemul de poet, ceea ce de asemenea nu e o noutate, deși e îndrăzneț, punându-l pe primul spre drumul vieții formale, iar pe celălalt în sens contrar. Dacă această diafană precizare nu ne lămurește, atunci trebuie să revenim la ceea ce am observat deja și să regăsim ca formă esențială a poeziei sale în special *trupul*, nu cel al poetului, desigur, ci acela al individului cosmic (poemul limpede denumit **Trup infinit**): *"secată în mantia aprinsă a sării/ legănarea înlăcrimată a imaginii mele/ mă adaugă trecerii/ frunză mare din trupul meu infinit"*. Numai că acest trup nu este altfel constituit decât din cuvinte extrase din catalogul eufonic amintit: buze și glezne cel mai frecvent și mult mai rar alte părți corporale.

Se mai pot da două limite ale poeziei lui Andrei Novac: expresia complexă, complicată voit și cea clară, limpede. Iat-o pe cea dintâi: *"E seară, loviturile crestează/ miezul lacrimilor cu buze cărnoase (e dat: zet după zet, n.n.)/ ce se înfig în coapsa prăfuită de șoapte/ tot mai aproape și din'ce în ce mai luminos./ Zborul botului de corabie/ se face o stare prăfuită de dor."* Algam metaforic: stare afectivă pură (și simplă), metaforică, fără alte scopuri. O incoerență bine ornată și de aceea mai convingătoare. La polul opus, claritatea nu-l reprezintă, dimpotrivă, pare a-l încurca: *"Ne pitulăm în goana copitelor de cai,/ din toamnă-n toamnă*

mirosim sărutul/ despletindu-se în sare albastră/ și dintre buzele pictate cu florile de cireș sălbatic/ din timp în timp mângâiem copilăria." Se vede, claritatea dăunează insolitului metaforic, chiar dorinței acute a poetului de a scrie poezie absolută. Dar se reține că o obsesie concretă totuși îl urmărește: copilăria pierdută, iluzoriu, desigur, pentru că realitatea poetică îl contrazice, fiind mai degrabă vorba de o frondă naturală a tinereții care se vrea trecută urgent în maturitate. Este ceva asemănător cu corajul cu care tânărul înfruntă și sfidează moartea, în contrazicere cu bătrânul care o tratează din ce în ce mai eufemistic, pe măsură ce se apropie de ea (am studiat acest fenomen în poezia lui Blaga pe parcursul întregii sale existențe).

Cu toate acestea, poetul pare că nu ar dori să ne lase a gusta confuzia, aluzia și halucinația metaforică. De aceea titlurile poemelor sale sunt pur explicative, ocolesc permanent metafora. Ele încearcă să descifreze conținuturile. Le dau un sens, care, chiar de nu este urmat cu consecvență, ajută la destelenirea lecturii. Dar, repet, de fapt nu avem nevoie de așa ceva, pentru că, iarăși, ne domină, ne cucerește zodia lui Z: *"Zăpezi lungi și prelungite zăpezi/ umbre ce rămân din mine/ cu insomnia ochiului pe care trec/ tăcute ziduri de cetate/ a ochiului spre care dorm/ cu buzele de șoapte;" (Poveste) sau "Zâmbetul ei era cuburi de praf de zăpadă,/ odată mirosul ninsorii a făcut/ din glezna ei un arc de triumf/ sub care mai târziu se sărutau îndrăgostiți,/ buzele ei erau dansuri de viață" (Delta) sau "Eram un ochi al burții de balenă,/ o bucurie a copilului fără toamnă,/ un sărut al clipei neîncepute,/ o buză de clipe netrecute,/ gleznă a unui sărut." (Autoportret neterminat) și muzica aceasta continuă... obsedant, dar e poezie curată.*

Nu m-ar mira deloc ca Andrei Novac să nu se fi gândit la așa ceva, să nu fi provocat deci o astfel de speculație (căci astfel arată ca rezultat), și nici n-ar fi fost indicat s-o prevadă. Ea surprinde din afară și cu aer străin, pentru că, într-adevăr (și aici stă marea lui originalitate) poetul se adresează cuiva, dar acesta se află foarte departe, expediat acolo tocmai pentru a nu sesiza prea mult din ceea ce vroia sau nu vroia să exprime. Astfel, poezia sa se întoarce mai degrabă către sine, dar e bine, foarte bine că, involuntar, ajunge la ceilalți, bumerang invers și înțelept. Singura primejdie care îl paște este prea devremea lui maturitate, prea devremea lui artă explicită, dar noroc că nici acest obiectiv nu-l reușește pe deplin, lăsându-l pe cititor (atât pe cel avizat, cât și pe cel mai puțin avizat) într-o plăcută confuzie (aș fi vrut să spun "clar-obscur", dar a fost mai tentantă încheierea aceasta pe zet).

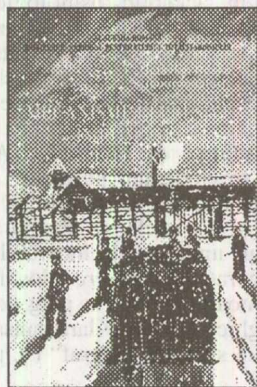
galaxia cărților

metaforic, poetic intitulat **Lacrimile târzii ale pescărușului din catifea albastră**. Nimic mai imprecis și mai divagant decât acest titlu, care nici n-are vreo legătură cu obsesiile din interior și nici cu firea introvertită a poetului. Foarte curios și aproape nemaiîntâlnit, Andrei Novac trăiește în obsesia literii zet (Z) și nu iese din ea decât pentru a intra în obsesia propriului său trup, care se configurează de fapt tot pe litera Z: buze, glezne, obraz etc., sau pe fenomene și elemente din aceeași zonă eufonică: frunze, zbor, zări, zâmbet, a zâmbi, zeu, zgomote, livezi, iluzii, război, zăpadă, zăpezi, ziduri, cărămizii, a se zbate, solzoase etc. Rog a se citi această carte și sub atenția urechii muzicale și se va constata că aproape nu există patru versuri în care să nu apară acest sunet. Aș zice că obsesia zet vine din vechiul vocabular dacic (barză, mazăre, viezure, Zamolxe), limbă preponderent zeatică (vorbă inventată de mine cu acest prilej), adică cu o frecvență puternică a sunetului în cauză, de altfel extrem de expresiv.

Altă coordonată a acestei cărți va fi fiind, dar ea nu mai are importanță dacă se află

1) Mecanisme represive în România

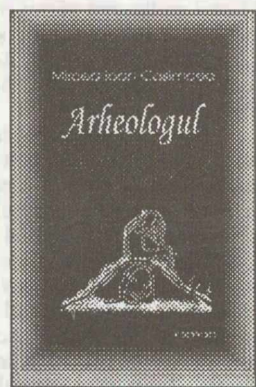
(Octavian Roske)
Editura Institut Național pentru Studiul Totalitarismului

2) Albatros (revista Societății de haiku din Constanța)

3) Arheologul (Mircea Ioan Casimcea), Editura Casa Cărții de Știință

Prima înfățișare a vieții americane am avut-o acum cincizeci de ani, când am cetit într-o frumoasă ediție, cu slove vechi și ilustrații, traducerea romanului Henriettei Beecher-owe, **Bordeiul unchiului Tom**. Tatăl meu îmi amintea că cetise cândva o versiune mai veche a acestei frumoase cărți, cu un titlu mai bun: **Coliba moș Toma**. Deci câteva generații în veacul cut s-au desfășurat și au lăcrimat urmărind vestea de jale și de milă a vieții negrilor din America. Era într-un timp când nimeni nu privea va mai atent viața plugarilor noștri, sau mai rând când toți vorbeau de țărânișmea noastră și nimeni nu făcea nimic temeinic pentru ridicarea. Își găsea însă toată lumea compensația sentimentală într-o istorisire a unei întâmplări de dincolo de ocean. De mult nimeni nu mai plângea pentru urmașii lui moș Tomă. Iar starea țărânului la noi a rămas aproape aceeași, dovadă că scrierile de lucruri de acolo evoluează într-un ritm cunoscut la noi."

Rândurile de mai sus au fost scrise acum câțiva ani de un scriitor român, așa cum se poate or deduce: punerea în cumpănă a „țărânișmei” noastre cu cea din SUA nu o mai făcuse nimeni - pentru bune cuvinte, dar numele celui care o ce îl las de o parte și-l rog pe cititor să nu-l uite mai jos pentru a-i gusta din plin performanța (care, în artă, este cel mai ades și o surpriză). Căci elogiul Americii continuă încă mai vărsat: „Într-adevăr, abia se înfiripase în continentul Nord-American o țară nouă prin îndârjirea stăruința coloniștilor europeni, îndeosebi a coloniștilor anglo-saxoni; abia începuseră a se zămislina zorii lumii de azi, și frământări aprige au izbucnit acolo întâi și întâi pentru dobândirea neamului de metropolă. Războiul de independență,

opinii

la finele veacului al XVIII-lea, a fost purtat cu vânt și eroism. Aceeasi aprigă activitate de eliberare au pus-o nord-americani în războiul contra sclaviei negrilor, așa-zisul război de secesiune, cătră mijlocul secolului trecut. Dezvoltarea din ce în ce mai serioasă și mai plină a agriculturii, crescătoriilor de vite și industriilor, crearea aglomerațiilor fabuloase în preajma râurilor de aur și atacul frontal al marilor afaceri au adus curând pe americani în concurență cu Lumea Veche. Se vorbea în anumit chip, în vremea aceea, acum patruzeci de ani, de americanism, cum se vorbea până ieri de comunismul Uniunii Sovietice. Acumularea de averi cum nu se mai omenise, trusturile, gazetăria senzațională, excelele reclamei și propagandei politice, exagerarea tehnice, toate erau prezentate ca o dezvoltare normală a materiei în dauna spiritualității. De semenii, înmulțirea ereziilor creștine și a mafiilor și gangsteri de toate felurile după războiul trecut, precum și criza economică americană, au dezvelit lumii un fel de perspectivă anarhică a noului continent, dând oarecum îndreptățire filosofilor pesimiști ai continentului vechi."

Dar nu e cazul, continuă osânditorul patriarhalismului nostru sămăntorist-poporanist, și el ne trage imediat atenția: „Toate aparentele nonstruozități și excese erau însă numai forme particulare de revoluție a unei rase puternice, care, pe de o parte își crea o viață liberă și plină, iar pe de alta se desfășura violent de prejudecățile practice lumii vechi. Din acest prinos de energie trebuia să se așeze, datorită însușirii de organizare a rasei, o lume către care azi privim cu încredere și speranță."

A venit momentul, cred, să divulg sau să „desvălesc” numele elogiatorului uimit al Americii industrialiste și mecanizate, el este nici mai mult, nici mai puțin decât patriarhul rusalității arhaice și primitivismului antimodern, elogiatorul virtuților străbune, oricât ar fi fost acestea de discutabile, marele poet al naturii neclintite sau veșnic triumfătoare, Mihail Sadoveanu! Și el vorbește ca un reprezentant al lumii vechi, dar cu

Progresul omeniei în lumea americană

alexandru george

o neașteptată căință că n-a înțeles unde e progresul, nu doar viitorul Umanității, văzut până atunci cu spaimă, în culorile cele mai sumbre. Și explică și de ce a fost în eroare: „Adevărat că lumea aceasta nouă părea bruscă și frustrant în ritualul ei social. Viteza înverșunată a activității acelor mulțimi era făcută să ne înfricoșeze. Totul era excesiv, concurența vieții crudă. Dar acestea decurg firese din energia tinereții acestei mari națiuni. Pe când teroarea bandelor negre, lipsa de scrupule a administrației, afacerile politicianilor verosi au trecut cu aceeași grabă meteorică cu care au trecut și alte fenomene accidentale ale democrației americane.

Știm acum bine că acolo stă așezată o lume care, datorită acestei democrații a învins toate adversitățile, a trecut peste toate obstacolele, promovând o cultură originală și adăugând un spor progresului umanității. Toate acestea s-au făcut cu jertfe: cu atât mai scumpă e biruința. În numele justiției și libertății umane, pentru a doua oară America și-a aruncat puterea ei în cumpăna crâncenului conflict european. Astăzi, alături de Anglia și de Uniunea Sovietică, doboară - să nădăjduim pentru todeauna - forțele întunericului.” („Revista Fundațiilor regale”, XII, apr. 1945, p. 4-6).

Așadar, Sadoveanu recomandă înspăimântărilor săi compatrioți industrialismul de dincolo de ocean, viața hiper-urbanizată, dar nu dezumanizată, performanța tehnică, dar și democrația, pe toate aceste minuni America împărțându-le cu Uniunea Sovietică și cu bătrâna Anglie (dar nu și cu Franța și China, înțelegem noi), grație cărora a „doborât” forțele întunericului. Lumina o fi venind de la Răsărit, dar iată că nu lipsește nici Apusul, numai „fascismului” fiindu-i caracteristic întunericul, dar și (adaug eu) Japoniei, adică Imperiului Soarelui-Răsare.

Dar, iată că, după atâtea surprinderi, autorul articolului de elogi adresate Americii ne mai oferă una „mai puțin cunoscută marelui public. Lumea a fost obișnuită să privească America sub raportul uriașelor industrii și a afacerilor înfricoșate, care au pompat și au adus în viziunile ei cea mai mare parte a aurului continentelor.” Numai că în țara aceea banul nu e totul: un „prietin”, un „tovarăș vânător” i-a dezvăluit că „în America trăiesc fermierii, milioane de oameni pașnici care și-au alcătuit o viață de tihnă”. În America se ridică generații de oameni care iubesc natura și se bucură nu prin excesul ei de mecanizare, ci printr-o dragoste redeșteptată de tot ce a pus Dumnezeu ca frumusețe și taină în zidirea sa. Sporturile pescuitului, vânătorii și turismului redau prea grăbitului om de acolo sentimentul marelui poezii și îi pun sufletul sub semnul veșniciei.”

Aceste informații liniștitoare, cu îndemnul subînțelese de a urma unele exemple sunt făcute de un om la mijlocul secolului XX, un intelectual de frunte care n-a călcat încă prin țara (de fapt continentul) de care vorbește, cum n-are nici o idee clară despre ce poate fi civilizația caracteristic urbană în Anglia, Franța, cu atât mai puțin în Italia sau Germania, unde încă m-ai domneau „forțele întunericului”. Admirația scriitorului nostru ajunge și la Parcul Național Yellowstone, „unde omul liber a restituit naturii dreptul său și fraților noștri necuvântători libertatea primordială (...) Animalele sălbatice au uitat zgomotul armei de foc și și-au părăsit frica și sfiala de om (...) urșii trec cu înfățișare blândă în laturea drumului, se opresc și așteaptă ca niște copii să li se arunce ceva bun de mâncare. Toate animalele și păsările continentului au făcut, în acea regiune neviolată, pace cu omul.”

În acest paradis (pe care M. Sadoveanu îl configurase imaginar și-n codrul impenetrabil al Borzei, din **Noptile de Sânziene**) se mai înre-

gustrează o minune: un fermier din regiunea Marilor Lacuri a găzduit într-o bună zi un cârd de găște salbatice, care poposiseră lângă găștele domestice, în apropierea fermei sale. Le-a dat grăunțe. La trecerea următoare, acele păsări migratoare s-au oprit iar la omul care le miluise. La o altă trecere au venit cu tovarășe numeroase. Așa că s-a vestit în tot continentul întâmplarea asta plăcută... A urmat „adaosul american: hoteluri, restaurante, pavilioane de unde se putea vedea și fotografia spectacolul...” Iată, așadar, o „afacere” după ce a fost și o minune pe care se pare că scriitorul n-o văzuse în țara noastră și nici nu o va vedea la Ciorogârla, reședința sa seniorială pe care i-o vor da comuniștii - la noi având prioritate pomenile față de ingeniozitate și strădanii „aprige”.

Finalul e totuși plin de încredere, căci nu e vorba de incompatibilități: „Lângă viața înfrigorată și trepidantă, lângă civilizația mecanică, eu înțeleg că se creează acolo și un spor sufletec. Urmează a se crea aceea îmbunătățire a inimii omenești pe care toți o râvnim în scurta noastră trecere pe pământ, pe care o râvnim pentru urmașii noștri”.

Cititorul de la data apariției acestui text iscălit de M. Sadoveanu (după ce fusese o alocuțiune rostită în fața unui public) își va fi zis desigur că e vorba de „gândirea” unui bătrân într-o oarecare măsură ramolit: naivitatea e nota predominantă, distanța dintre gravitatea și complexitatea problemei enunțate și simplificarea vizibilă, reducția intelectuală a autorului față de pleoara sa o manifestare rizibilă. Pentru cei care cunosc „manifestul” lui **Lumina vine de la Răsărit**, gândit în același timp, se poate presupune o manevră abilă, de clar oportunism: cel care foarte curând va fi instalat în funcții înalte în stat și (fără a neglija vânarea prepelițelor, potârnicilor, găștelor sălbatice, ba chiar a urșilor, dacă-i veneau în raza puștii) a aprobat condamnării la moarte și osânde cu temnița grea, a contribuit la distrugerea Bisericii, la falsificarea Istoriei, la anihilarea cu brutalitate a vechilor așezări și întocmiri tradiționale, din care inspirația sa se hrănise până în chiar anul schimbării lui de costum.

Cititorul de azi, cunoscător al avatarurilor lui oportuniste, poate se va gândi că elogiul conconitent spre Răsărit și spre Apus, modele pentru biata noastră țărișoară, nu e în nici un caz unul sincer; chestiunea pentru care l-am pus la dispoziție, cu unele comentarii, nu a avut scopul de a compromite pe un ins căruia cuvântul nu i se poate aplica, altceva am urmărit: să arăt că așa gândeau mulți, că nu era o prea acută incompatibilitate între cele două „democrații”, indiferent de locul lor geografic, de fapt între cei pe care oficial îi numeam „aliații noștri”.

Dar, mai ales, destui nutreau speranța că raporturile noastre cu învingătorii noștri de fapt trebuie să-i înglobeze pe toți, pentru că în âst fel am fi neutralizat pomirile vindicative ale celui de la Răsărit, care, în cel mai bun caz, urma politica imperialistă a Rusiei țariste, noi prefăcându-ne, dar și iluzionându-ne că am fost acceptați ca aliați.

M. Sadoveanu, în ciuda vârstei, a trecutului său așa de îndoielnic, a dovedit o surprinzătoare elasticitate, până într-acolo încât să-i surprindă și abia mai apoi să-i indigneze pe contemporani. La figurat, nu la propriu, el și-a schimbat costumația cu salopeta care putea fi un simbol deopotrivă al Americii industrializate și al Rusiei apropiate și bolșevice.

Îmi este teamă să-ți spun

Ești atât de tânără-și atât de frumoasă,
Încât îmi este teamă să-ți spun
De o mie de ani, nu mai am casă,
Dar la ușa ta nu îndrăznesc să mai sun.

Visele mele umblă mereu în brațe cu tine,
Te poartă prin nori, te ferește de ploi,
Poate numai așa voi afla cine
A pus un munte de zăpezi între noi.

Dar poate că odată și-odată,
Aceste zăpezi negre se vor topi
Și atunci, în privirea mea înnoptată,
Grădini suspendate se vor ivi...

Aș veni

Ochii tăi mi-alungă disperarea,
Ochii - două lacrimi fierbinți,
Așteptând să îi vindece marea
Și să mă scoată, iubito, din minți.

Aș veni atât de aproape,
Cu un gând, cu o vorbă, măcar,
Dar mi-e teamă că umbra din ape
Va avea gust nefiresc de amar...

Ți-aș șopti: nu-i nimeni de vină!
Nu pleca, mai rămâi, nu pleca!
Eu sunt trimisul dintr-o lume străină,
Partea de dor peste care odinioară ninge...

N-ai să mai pleci

Tu, din visele mele n-ai să mai pleci,
Am zidit ușile și ferestrele, toate,
Cu mortarul fierbinte al sângelui meu,
Cu mireme îndelung decupate.

Îmi e sete de tine, și foame îmi este
De trupul tău tânăr și răzvrătit,
Bun de vindecat răni și ispite,
De provocat avalanșe pe Muntele Vrăjit.

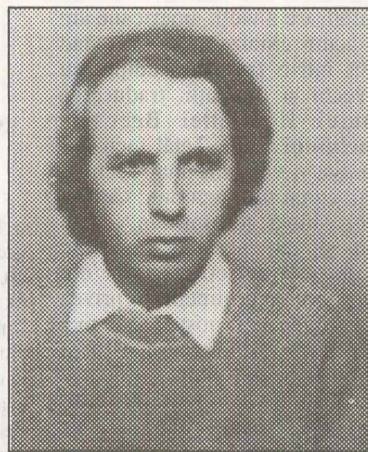
Acum, chiar și tăcerea a învățat să respire
Și să îi descânte pletele reci;
Aici vei rămâne o viață întreagă,
Tu de aici nu mai ai unde să pleci.

Am orbit

De dorul tău îmi bat cuie de-a dreptul în sânge,
Pe neștiute drumuri mă las alungat,
Singurătatea traversează orașul, și plânge,
Și orașul întreg e un spital devastat.

Nu mai am ochi de văzut: am orbit,
Mă lovesc de pereți, dau buzna în ape,
Duc pe brațe biserici spre Maglavit,
Așteptând ca altcineva să mă scape.

Îmi dau singur ocol, mă provoc
La lungi insomnii, la puterea de sine,
Dar constat cu tristețe că nu mai am loc
Între aceste pustiitoare ruine...

florea burtan

Eu sunt de vină

Mi-am acoperit ochii, să nu te mai văd.
Trupul tău a înflorit într-o casă străină,
Trupul tău, care, odinioară, cânta
În brațele mele, împrăștiind fășii de lumină.

Și lacăt la gură mi-am pus, ca să nu
Rostesc vorbe dureroase și grele,
Am îmblăzit toate cuțitele, m-am lăsat
Răpus și îngropat sub mohorâte podele.

Cât să mai rabd? N-am la cine cerși
Ajutor. Numai eu sunt de vină,
Pentru mireasma trupului tău
Risipită cândva într-o odaie străină...

Muzeul candorii

Ce bine ar fi dacă și sentimentele noastre
Ar fi unse cu ceară și împăiate!
Pentru ca și peste o mie de ani
Să rămână întregi și în niciun fel erodate.

Doar privirea lumii se va atinge de ele,
Rânduite frumos în muzeul candorii;
Din când în când, un înger va veni, să le spele,
Cu respirația lui, cu roua, cu norii...

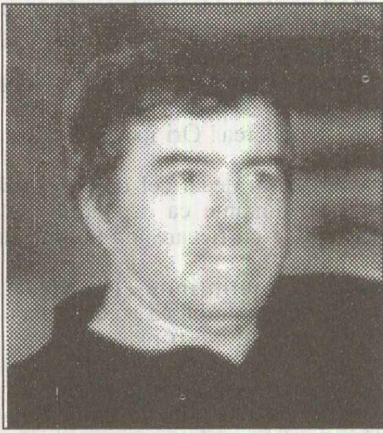
Ce bine ar fi, iubito, dacă între noi doi
Ar cădea o ninsoare din veacul trecut,
Abia atunci vom putea privi înapoi,
Precum Orfeu înecat în cântec până la gât...

Ai răbdare

Mai ai răbdare, iubito, cât să aprind
Focuri între aceste lespezi de gheață,
Abia atunci îți voi mângâia sufletul
Și ne vom provoca schimbarea la față.

Voi fi dansatorul pe sârma întinsă
Între două iluzii, între două comete,
Pregătit să îmi asum saltul în gol
Și lovirea cu capul de pietre...

Eu sunt asemeni unei păsări zburând
Paralel cu ultima cale ferată;
Mai ai răbdare, te rog, cât să aprind
Focul în carnea mea tristă și-gândurată...

fitus sucii

Uuu!... Uuu!... Uuu!...
Frânele scârțâiau, cauciucurile gemeau sfichiuitor, mașina intră în sensul giratoriu fără să fi redus viteza, spre prima femeii din partea dreaptă; în blocul din față, la etajul trei, într-o cameră cu fereastra pe bulevard, un bărbat valsa cu o fetiță în rațe în jurul mesei; numai că, din păcate, din întâmplare ori dintr-un motiv bine întemeiat, pentru care însă explicația nu era ușor de dat și umeia, și bărbatul, și fetița aveau în locul hipurilor-măști!

Uuu!... Uuu!... Uuu!...
Și sunetele erau tot mai puternice, tot mai tridente, mașina începuse să se încline în exterior și bărbatul deschise ochii îngrozit, în același timp și curios, pentru că voia să identifice chipul femeii și al fetiței cu care valsa...

cerneală proaspătă

Avea în față alt decor. Nici urmă de sens giratoriu, de mașină care mergea pe două roți, le femeie pe scaunul din dreapta, de bărbat care să se rotească cu o fetiță în brațe! Șuieratul nu era al unor pneuri. Cu toată viteza și sufărind din ce în ce mai puternic, spre el se ndrepta un tren! Trenulețul format de fetițe! Care se apropiau alergând împrăștiat, bătăgânindu-și mânuțele și făcând ca trenul pentru ei să fi reperate cât mai repede și mai ușor.

- Sărut mâna, domnul Matei. Sărut mâna. Bine c-am ajuns. Mi-era teamă să nu fi plecat.
- Dacă nu era Ancuța, totul se ducea de răpă, interveni cu o explicație Vio, explicație care, la rândul ei, cerea lămuriri.

- Dar ce s-a întâmplat?
- Băieții din Brăila!
- Băieții? Niște nesimțiți!
- Așa-s toți băieții! Pardon, că și dumneavoastră sunteți băiat, încremeni Ancuța cu mâna la gură.

- Da, se amuză bărbosul din cauza observației, dar mai ales a expresiei Ancuței. Eu așa zice să mă treci, totuși, la adolescenți. Dar, în fine, ce s-a întâmplat?

- Era să nu putem veni din cauza gărlănarilor!
- Poftim?

- Gărlănari! Nu cunoașteți cuvântul? Vi-l explic. Caraghiosii ăia crăcănați își zic mariari. Că, de, Brăila e port. Le-am dat eu peste nas. Port-port, dar nu la mare. Așa că n-au nici un drept să se numească marinari! Și, pentru că sunt încrezuți și nesuferiți, i-am botezat așa, că Dunărea față de mare e un fel de gărlă!

Bărbosul izbucnește în răs și râde cu poftă nebună. Ancuța, care până atunci vorbise cu seriozitate, de parcă s-ar fi referit la o situație capitală nu doar pentru tabăra lor, ci pentru întreaga omenire, îl privește surprinsă, de ce se amuză domnul acesta, domn care până acum mi s-a părut un ins serios; e oare posibil să nu

Rocada... nebun-damă

înțelege situația în toată profunzimea ei?... Deci câteva momente fetițele îl privesc surprinse, blocate, după care, pentru că bărbatul râdea atât de sănătos, chipurile li se destind, încep să râdă și ele în voie, cu poftă, debordant, de la un anumit moment întreținând starea de bună dispoziție ele, cu râsul lor cristalin, pur, molipsitor.

Își revin cu greu, s-ar putea spune după mai multe încercări ratate, pentru că atunci când oboseau și se opreau, dacă se uitau în pământ ori aiurea totul era în regulă, dar dacă privirea poposea pe chipul uneia ori alteia, ori al bărbatului, izbucneau în răs din nou.

Din cauza brăilenilor, directoarea taberei îi pedepsise pe toți elevii. În după-amiaza aceea aveau să facă trei ore de muncă în folosul comunității din localitate. Urmău să umble pe străzi, prin locurile publice, pentru a face curățenie.

Elevii din Brăila fuseseră văzuți vărsând conținutul a două coșuri stradale. Din nefericire pentru ei, un localnic îi observase. Nu intervenise, îi urmărise însă și, când stabilise unde puteau fi găsiți, anunțase postul de poliție. Fură identificați, băieții își recunoscuseră greșeala, iar directoarea, drept pedeapsă și avertisment pentru toți elevii, dăduse asigurări că va lua măsuri pe care aceștia nu le vor uita niciodată.

Dar participarea la acțiunea *Strada orașului - casa noastră!* ar fi compromis întâlnirea fetițelor cu Matei. Ela și Vio se prăbușiseră, crezuseră că totul era pierdut. Ancuța le repezise, le spusese să tacă. Voia să găsească o soluție. Când o identificase, se repezise la telefon. Iar după nu mai mult de zece minute, directoarea le permitea - tuturor trei! - să meargă, cu mătușa Hagioglu, în vizită la unchi, soțul acesteia, la spitalul din Constanța!

Ela și Vio nu aveau în Vama Veche nici o rubedenie. E drept, o doamnă Hagioglu exista! Dar chiar dacă exista, nu era mătușa Ancuței!

În a doua zi de la instalarea în tabără, Ancuța rămăsese blocate în fața unei femei cu o fizionomie cum nu mai văzuse niciodată. E mai mult ca sigur că altă fetiță ar fi fost repezită, etichetată drept obraznică și expedită. Pe Ancuța n-o putea trata așa nimeni. Candoarea și sinceritatea ei erau cuceritoare, femeia nu se supăraseră, dimpotrivă, intrase cu ea în discuție, îi răspunsese oricărei întrebări, îi dăduse toate explicațiile.

Așa ajunsese Ancuța să cunoască prima tătăroaică din viața ei!

Și când Ancuța cunoștea pe cineva, schimbul de adrese era obligatoriu, al numerelor de telefon - inevitabil.

Iar de aici la telefonul pe care-l dăduse doamna Hagioglu directoarei taberei, precedat de cel pe care-l primise ea de la năzdrăvana fetiță, pasul e ca și făcut!

Se apucară, în fine, de repetiții și Matei se simți din ce în ce mai bine, mai prins de ceea ce făcea pentru că fetițele erau nostime, destinse. Pe deasupra, talentate.

Pantera cu ochii verzi apăruse cu câteva minute înainte de ora patru. Îl văzuse de departe și pe chip i se conturase și o bucurie, și o nedumerire. Îi convenea că-l vedea, îi plăcea faptul că dădea și de data asta de fetițe. Luând lucrurile la rece, se simțise obligată să accepte că previziunile îi fuseseră infirmate. Prezența micuțelor dovedea că, de când

plecase ea de pe plajă, existase un interval de timp în care bărbatul rămăsese singur. Era imposibil ca acestea să fi rezistat de atunci, să fi lucrat de mai bine de cinci ore fără să fi obosit. Însemna că fetițele fuseseră la masă și se întorseseră!

Raționamentul de dinainte de a se fi dus ea la masă i se păruse corect. Pentru că micuțele nu plecaseră la 12 și jumătate, la 13, la 13 și jumătate, fusese sigură că aveau s-o facă în jurul orelor 15. Atunci, definitiv, bărbatul urmând să rămână liber. În condițiile astea, gândise atunci, putea lua masa, după care să revină și, găsimdu-l singur...

Chiar dacă supozițiile sale fură infirmate, nu se alarmă. Înaintă pe plaja până în locul în care stătuse și înainte de prânz, se așeză și rămase la pândă! Cândva, la șase, la șapte, cel târziu la opt, micuțele se vor retrage și atunci... Ba stabili și cum va proceda în situația că vor pleca împreună. Îi va urmări. Nu încăpea nici o îndoială, bărbatul și fetițele nu locuiau împreună. Și dacă-i urmărea, o dată și o dată, fie că le va conduce până unde locuiau ele, fie că se vor despărți la vreun colț de stradă, bărbatul avea să rămână singur.

Superba tânără rămase cu ochii pe bărbos și pe fetițe aproape patru ore, schițând câte un zâmbet ori de câte ori i se părea că bărbatul se uita înspre ea.

Numai că ziua aceea nu părea să fie a... Panterei, ci a... Ursului!

Pentru privirea panterei cu ochii verzi se putea da următoarea reprezentare: un con cu vârful în ochii ei, având ca bază imaginea celor patru.

Or, atunci când deznodământul părea iminent - din gesturile fetițelor deduse că acestea urmau să plece -, cu câteva minute înainte de ora șapte, în conul privirii apărură un corp străin! Un ins supărat de mare, cu mers greoi, cu păr vâlvoi, cu barbă îmbârligată care, spre iritarea ei tot mai pronunțată, se îndrepta exact spre baza conului!

Și, de parcă asta nu ar fi fost îndeajuns, acolo se și opri!

După ce intrară pe artera principală, Zorba se oprește să-și aprindă o țigară.

- Îți dau și duminică una?

- Nu.

- Aha! Vrei să mergi în pământ cu plămâni curățate. Ai vreun bonus din treaba asta?

- Nu mă vor trece pe lista celor cu tabagism.

- Înțeleg. Se pare că ai ambiții mari, palicare. Ești cumva în campanie electorală?

- Ianis...

- Vrei să ajungi pe altă listă, îl acoperă grecul. Pe care, palicare? Pe aia a mincinoșilor?

Trăise o zi deosebită, era fericit, întâlnirea cu fetițele reprezenta cel mai bun lucru care i s-ar fi putut întâmpla, se găsea pe mai departe în lumea lui, le vedea pe micuțe ca aievea, discuția cu grecul nu însemnase mai nimic, până atunci folosise răspunsuri scurte, seci, de cele mai multe ori monosilabice, ultima propoziție a prietenului său întoarse însă totul pe dos.

- De ce vorbele astea, Ianis?

(continuare în pagina 10)

- Nu bănuiești, bombăne grecul surd. Nu-ți trece prin cap de ce?

- Nu.
- Păi, fetelor le spui cum te cheamă, mie nu, și te miri că te fac mincinos?

Bărbosul se destinde, se bucură că nu intervenise ceva ce să fi justificat vorbele prietenului său. Nu voia să-l supere, îi datora recunoștință.

- Adică asta era?
- Asta! Ori o să-mi spui că, exact când te-au întrebat ele, ți-ai amintit cum te cheamă?

Îl ia de braț, pășesc câțiva pași așa, nu pentru că bărbosului i s-ar fi părut că astfel era mai convingător, ci pentru că acela era imboldul de moment.

- Nu, Ianis. Nu. Uite cum a fost. Când Ancuța a propus să ne prezentăm, am fost la un pas de a le pune în încurcătură, eu făcându-mă de râs. Mi-am dat seama de treaba asta după ce pronunțasem prima silabă. Noroc că eram cu cărțuia în mână. Vezi, e prenumele autorului. Acum te-ai liniștit?

- Deci nu te cheamă așa?
- Nu știi... Nu cred. Dar nici nu sunt sigur că nu.

- Aha!...
Ajunseră la intersecția unde ar fi trebuit să intre pe străduța lor. Când bărbosul își schimbă direcția, grecul îl împinse înainte. Își explică gestul în treacăt. Vor face o plimbare. Una scurtă. Propunere pe care acesta o primește cu încântare.

- De-acum pot să-ți spun și eu așa?
- Da...

cerneală proaspătă

- Bine. Însă...
- Însă?
- Vreau să te întreb ceva, palicare... Nu ai coșmaruri? Vise?

- Nu știu ce să zic. Când m-am trezit, și azi-dimineață, și pe plajă, am avut în minte niște imagini. Dar cu cât mă concentram, încercând să-mi ofer o explicație, cu atât reprezentările deveneau mai neclare. De fiecare dată am rămas cu ceva ce nu-mi spune nimic - două persoane care se învârt. Un bărbat cu un copil în brațe, rotindu-se în pași de vals...

- Cu ur. băiețel ori cu o fetiță?
- Nu sunt sigur de nimic... Nu știu cu ce.
- Și nu-ți amintești nici despre locul în care se desfășura această scenă?
- Nu...

Cu replicile pe care le mai schimbă au ajuns la nici o concluzie. De altfel nu mai merseră mult. După vreo cinci sute de metri, grecul îi schimbă direcția din nou, împingându-l, deși nu se găseau în vreo intersecție, în dreapta.

- Ce-i?
- Intră!
Bărbosul privește în față, ridică fruntea. Se găseau în fața unui restaurant.

- Poftim?
- Intră!
- De ce?

- Cum de ce?! Pentru că vreau să te invit la restaurant pe banii mei! Ai ceva împotriva?

După ce intrară, grecul, fără să-și poarte privirea prin sală, ridică brațele deasupra capului, bate din palme de trei ori, închide pumnul lăsând arătătorul îndreptat în sus, apoi îndoia degetul mic, continuând să meargă fără să se intereseze dacă semnele fuseseră reperate ori nu.

Bărbosul nu sesizase din manevrele astea nimic. Auzise bătăile palmelor, dar nu le dăduse nicio semnificație. Avea alte preocupări.

Se uita în jur, la ornamentele de pe pereți, la perdele, la mese, la clienți. Se așezară, la îndemnul grecului, la o masă retrasă.

- Șefu', se adresează ospătarul responsabilului de tură, care de altfel îi făcuse semn să se apropie, ce înseamnă asta?

- Un Augsburg pentru masă! Și un grătar pentru invitatul lui!

- Doar pentru invitat?

- Ești ture?

- Scuzați.

- Dar întâi duci Augsburgul. Pe care-l desfaci și-l pui în pahare. Sper că n-ai uitat cum.

- Nu.

- Așa. Și când duci grătarul, îl pui în fața invitatului, nu a lui. Că te trezești cu el în cap.

- Am înțeles...

După ce se așezară, Zorba privește, în fine, în jur. Dă cu ochii de șeful de sală, acesta înclină din cap, la fel și grecul, șeful îi face semn că totul e în regulă în privința comenzii, el îi mulțumește, își scoate pachetul și bricheta, își aprinde o țigară.

- Cred că știu ce-ai fost înainte, palicare.

- Poftim?

- Spuneam că știu ce profesie ai avut.

- Știi?

- Ai fost învățător, instructor ori profesor.

Ceva de genul ăsta.

- Nu știu ce să zic...

Ospătarul, respectând recomandarea șefului de sală, se apropie de masă cu sticla de vin înfășurată în prosop.

- Sănătate, nea Zorba! Bună ziua!

- Iaso! Câte?

Limbajul cifrat e tot atât de exact ca cel obișnuit, dacă nu ți-e străin cifrul. Ospătarul apropie sticla de obraz, o ține astfel câteva zecimi de secundă.

- Cinci jumătate.

Ianis, posesor al tuturor felurilor de brevete în domeniu, apelează la degete. Pe care le plasează nu doar pe părți, ci și pe fundul sticlei.

- Ai obraz de politician, băiete, nu de picolo. Nouă!

- Nu cred, nea Zorba. Dar, dacă vrei, o schimb.

- Las-o! Și destup-o o dată, că de azi noapte n-am mai pus în gură strop de vin!

Văzând cum curge vinul în pahar, liniile chipului grecului se destind. Urmărit cu crește nivelul lichidului, apare, parcă și o temere. Din fericire tânărul se oprește la timp, totul e în regulă. Și ritualul se repetă - Ianis îl trăiește cu aceeași intensitate! - pentru cel de-al doilea pahar.

- Grătarul e gata, vi-l aduc imediat.

Ianis e în continuare cu ochii pe pahar, privindu-l cu admirația care se poate deslăși doar pe chipurile marilor iubitori de artă când se află în fața unui tablou de valoare.

- Palicare, știi ce vor spune unii, peste ani, că am spus eu?... Vinul e singura băutură la care se degustă și culoarea!

Așa cum de altfel promisese, ospătarul revine, plasează farfuria în fața lui Matei, mai privește o dată masa, totul i se pare în regulă.

- Poftă bună, sper să...

- Ce dracu, îl repede brusc iritat grecul. Ce-i cu tine, băiete? Te-ai tâmpit?

- Pentru câteva clipe ospătarul e blocat.

- Pardon. Fiți egali cu zeii!

- Așa, băiete! Așa! Vorbele astea sună altfel. Dar, vezi, a doua sticlă să fie cum trebuie.

- Am înțeles.

Bărbosul are nedumeririle lui, privește după ospătar, la grec, iar după ospătar, care se îndepărtează fără să lase impresia că avea să revină.

- Nu înțeleg ceva, Ianis. Dumneata nu mâncai?

- Palicare Matei, arăt eu a om pentru care mâncarea este un chin?... Chestia e că sunt un tip ordonat. Hai-hai, nu râde! Nu vorbesc de mobile și rufe, ci de treburi importante. Or, stomacul este un organ deosebit. De aceea îl respect: prânzul la 13 fix, cina la 18 fix. Și

gata!... Cel mult așa, trei-patru grătare seara, noi în cerdac! Dar hai să devenim egali zeii! Noroc! Și un strop de fericire!

- Noroc! Din partea mea și mulțum. Multe și profunde, pentru că...

- Lasă tămâierea! Ori îți vei fi adus amintire că ești popă?

Ianis era altul decât cel de pe stradă, al decât cel de dinainte ca ospătarul să fi adus sticla cu vin și, cu fiecare înghițitură, devenit tot mai mult altul.

Bărbosul, amintindu-și o remarcă grecului, îi pune întrebarea pe care până atunci nu avusese prilejul s-o fi plasat.

- Ianis, începuseși să spui ceva, n-terminat, a apărut ospătarul și totul a rămas așa. Spune-mi, te rog, de unde ideea de dinainte?

- Care, palicare? Uite, vezi, nu știu de ce nu-mi vine să-ți zic Matei. Nu cred că-i nume dumitale. Mai la îndemână mi-e să-ți spun palicare. Te superi?

- Nu.

- O să-ți spun și Matei, numai că... Dar ziceai să vrei să mă întrebi?

- De unde ideea că aș fi învățător ori profesor?

- A! Păi asta ai fost. Sunt sigur.

- Cum așa?

- Te-am văzut cum lucrai cu fetițele.

- Asta era?

- Asta! Te-am urmărit mai bine de o oră observația făcută în primele minute a devenit certitudine repede. Aia e, ai lucrat în învățământ. Și, mai mult decât atât, ți-a plăcut profesia. Știi, se spune că e formidabilă profesia să fie și viciu. Or, la dumnea lucrurile stau exact așa.

- Nu știu... Nu știu ce să zic... E adevărat avându-le în preajmă, m-am simțit bine. Parcă

Vreau să spun că e ceva care mă determină să afirm că lucrăm într-un colectiv... Numai că grup de oameni e și o clasă de elevi, și personalul unui spital, și funcționarii de la o bancă

Ianis nu era omul spre care să se uite femeie frumoasă fără ca el să nu dea în cloce

Or, în restaurant intrase o tânără superbă cu ochii verzi care, după ce se așezase la primă masă liberă, rămase cu privirea îndreptată spre ei, chiar și atunci când vorbise cu ospătarul

Spre ei! Păi, asta putea să însemne multe. Poate o noapte de jar, o noapte de nebunie cur

nu mai trăise de destul de mult timp. Așa că începuse să nu mai știe ce spunea, ce explica, dădea Folosea cuvinte alese, har, dăruire pasiune, devotament, în poziții cu sens poate că, dimpotrivă, anapoda, fără nici o noimă și, pentru că dialogul acela prostesc nu avea nici un rost să fie continuat, articol vocabula invocată totdeauna când ne e greu ori ne e prea bine, când suntem fericiți ori dimpotrivă, nu înțelegem nimic din ceea ce ne se întâmplă:

- Doamne!

- Ce s-a întâmplat, Ianis?

- Afrodita!

- Poftim?

- S-a-ntrupat Afrodita!

Spre el se uita nimfa aceea, intuiția lui funcționa perfect. Avea prea multă experiență în domeniu ca să se înșele. Dar nu strică niciodată să lămurești lucrurile de la început

Așa că își aranjează părul, mustața, ia un pumn de pastile Tic-Tac, își îndreaptă cămașa, după care poartă un dialog și cu tânăra. Acela prin semne, interesându-se dacă despre el era vorba

- S-a întrupat așa... ca dintr-o rază de soare, n-am văzut când a intrat... poate de altfel că nici n-a intrat, ci a apărut!... Așa apar frumoase pe lume... nici nu știu de unde... uneori au părint urâți, de-aia spun că vestalele astea nu sunt născute, ci apar... Nu! Nu te întoarce!... Doamne, palicare, o frumusețe ca asta n-am mai văzut de...

Între timp un dialog - cel important! - se încheiase. Tânăra îl făcuse să înțeleagă că regreta enorm - asupra cuvântului enorm insistase - dar pe ea o interesa amicul ori cunoscutul lui, cel care stătea cu spatele spre

a! Și, dacă dialogul acelea se încheiase, se ădea să fie întrerupt și cel pe care-l purta cu omeseanul lui.

- Frumoasă foc, dar proastă tun!

Vorbe după care se ridică, dă paharul peste ap dintr-o singură mișcare. Își toarnă din nou, ându-l peste cap și pe acesta.

- Așa-i cum spun, valahule, ai har! Că aru-i orb, e altă poveste. Oricum, îl ai!

- De ce te-ai ridicat?

- Și, pe deasupra, și baftă!

- Ce faci, Ianis? Pleci?

- Palicare, știi ce vor spune unii, peste ani, ă am făcut eu? Rocada nebun - damă!

- Ianis!

- Nu te mișca! Nu te întoarce! De-acum partida se joacă așa: dama atacă și câștigă! Rămâi pe loc, așteaptă... mutarea!

Bărbosul încearcă să se ajute de privire, chipul grecului se dovedește enigmatic, de aceea e gata să se întoarcă. Grecul îi prinde ăpul cu mâinile, i-l reasează în poziția de până atunci.

- Rămâi în poziția asta. Așa ne-am înțeles. Bine?

Ce să fi zis? În cele din urmă, bărbosul rece totul pe seama ciudătenilor grecului și rămâne în scaun ca până atunci, ia tacămurile, își taie o bucată de grătar.

Ianis, ins expeditiv, se oprește la un pas de pantera cu ochii verzi.

- E al dumitale!

Tânăra nu se fâstăcea ușor. De data asta are nevoie de momente bune pentru a intra în dialog cu... Ursul!

- Poftim?

- Am spus ceva ce n-ai fi vrut să auzi?

- Nu, dar...

- Atunci ia-l în primire! E al dumitale, eu am plecat acasă!

Nu-i venea să-și creadă urechilor, răsturnarea de situație o luase pe nepregătite, prima dată o încurcaseră fetițele, când apăruse... Ursul, fusese convinsă că lucrurile aveau să se încurce și mai mult, și acum, iată, totul îi era oferit ca pe tavă chiar de acesta.

- Vai, nici nu știu cum să vă mulțumesc...

Grecul - grecul nefiind oricine, ci Ianis Caramanlis! - nu se poate abține.

- Ți-aș spune eu cum!

Spre cînstea lui, înainte ca tânăra să fi reușit să analizeze toate sensurile afirmației, adaugă:

- Numai că el e prietenul meu. Așa că du-te, ia-l în primire, e al dumitale! Iaso!

Ianis nu iese din restaurant fără să fi

împlinit ceea ce pentru el era o datorie. În drum spre ușă bate palmele deasupra capului pentru atenționare, după care îndoaie degetele de la mână dreaptă la nouăzeci de grade față de palmă și, așa îndoite, le mișcă în plan orizontal.

Semnele sunt văzute și de ospătar, și de șef. Pentru a se dumiri, tânărul se apropie de acesta.

- Asta a fost o comandă nouă?

- Da.

- Adică?

- Dacă palma, cu degetele îndoite la unghi drept, e în poziția în care degetul mare e înspre față lui, e vorba de mâncare, dacă e întoarsă înainte, de băutură. Iar când o mișcă așa, e vorba de amândouă. Așa că cei doi sunt invitații lui. Îi servești cu orice vor dori și comanda o treci în contul lui.

- Am înțeles.

Pantera cu ochii verzi nu apelează la stratageme, nu se furișează. Victima fiind localizată, e cu ghearele pe ea din două salturi.

- Bună seara! E liber?

Bărbosul, care tocmai întinsese mâna spre pahar, rămâne blocat. Își retrage brațul, ca și cum ar fi fost surprins în timp ce comitea un gest reprobabil, o privește de parcă ar fi solicitat o explicație, se întoarce spre sală, din nou spre ea.

- Bună seara!... Sunt cu un prieten, cred că e la toaletă... Va reveni în câteva minute...

Se zbătea, gazela încerca, mai încerca să scape, așa că pantera își înfige colții în gâtul ei. Se așază pe scaunul lui Ianis!

- Măcar până când vine...

Tot privind-o, în mintea bărbatului apar niște imagini. Chipul tinerei i se pare cunoscut. Îl mai văzuse. Nu-și amintește însă în ce împrejurări.

- Da... poftim... Domnișoară... ne-am mai văzut? Ne știm de undeva?

Ca și cum vorbele s-ar fi constituit într-un compliment, liniile chipului tinerei potențază volutele seducției pe care, prin degetele care-i ating brațul, o mărturiseste înainte de a i se fi adresat.

- Vreau să vă rog ceva. Vă rog din toată inima.

- Cu plăcere. Dacă e posibil o să...

- Vreau să vă rog să nu... coborâți!

- Poftim?

- Rămâneți acolo! Pe mai departe acolo, pentru totdeauna acolo!

- Acolo... unde? Își dezvăluie bărbatul perplexitatea.

- Știi cu ce m-ați cucerit? Îl acoperă ea cu glas învăluitor.

- Cucerit?

- Cu aerul dumneavoastră de om pierdut... De visător... De nepământean...

În legătură cu ultimele cuvinte avea ce spune, rămâne la cel de dinaintea acestora, la cel pe care îl pronunțaseră amândoi, ea cu înfrigurare, el cu nedumerire.

- Domnișoară... sunt bulversat, dar ceea ce-ați spus puțin mai înainte pare o adevărată declarație de... cum să spun, o declarație de...

- Asta și este! Îl scutește ea de starea de stânjenală în care se zbătea.

- Asta?!

- Da!

Nodul din gât îi alunecă greu, după mai multe încercări, nedumerirea îi rămâne intactă.

- De ce?!

Privirea lui coboară. Nu-i mai fixează tulburătorii ochi verzi, ci degetele. Cu câteva secunde în urmă avusese senzația că acestea se mișcaseră. Mâna tinerei este însă atât de relaxată, încât e tot mai tentat să-și spună că se înșelase. Își dă atunci o altă explicație. Își zice că înfiorările, pe care continua să le simtă, se datorau unor contacte imateriale, unor curenți ori unde magnetice pe care corpul uman le poate emite ori recepționa în situații speciale.

- Să știi că, de când v-am văzut prima dată, mi-am pus întrebarea asta de multe ori.

- Și?

- Și! Adică ceea ce-mi spuneam nu s-a

constituit într-o explicație mulțumitoare niciodată.

- Atunci?

- Atunci am tras concluzia care se impune în astfel de situații! Aceea că alegerea e bună!

Alegerea! Despre ce alegere vorbea frumoasa tânără din față lui? Ce voia să spună? Ce se găsea în dosul cuvintelor? Își punea întrebările nu pentru că vorbele nu ar fi avut sens, ci pentru că i se părea nefirească semnificația lor. Dar oricât de hotărât îl respingea, se vedea constrâns să accepte că acela, nu altul, era sensul propozițiilor ei. Și, pentru că nu găsea altă explicație decât cea a unei percepții greșite, se vede pus în situația de a pune lucrurile în adevărata lor lumină.

- Domnișoară dragă, vreți să-mi spuneți câți ani aveți?

- Mă cheamă Georgiana, evita ca răspunsul.

- Domnișoară Georgiana, vreți să-mi spuneți câți ani aveți? se repetă bărbatul.

Se găseau la poli opuși. Ea flana pe ispititoarele cărări ale ademenirii și flirtului, el înainta, cu sobrietate și rigoare, pe pantele lucidității, încercând să țină în buiestru și tentațiile, și fireștile slăbiciuni bărbătești.

- Cei apropiați îmi spun Gina, cochetează ea pe mai departe.

- Bine. Domnișoara Gina, îmi spuneți câți ani aveți?

- Iar cei ce-mi spun așa, mă tutuiesc.

- Am înțeles. Deci Gina, îmi spui ce vârstă ai?

- Da.

Există priviri care sunt mai expresive decât cuvintele Tânăra îl învăluie cu o astfel de privire. Cu toate acestea, bărbosul, de parcă i-ar fi

cerneală proaspătă

fost atrofiate simțurile, articulează cuvinte care voiau s-o facă să creadă că, din ceea ce-și spusese prin cuvinte, prin priviri, el nu înțelesese nimic.

- Te ascult, rămase el pe poziție, încercând s-o convingă că lucrurile stăteau altfel decât se conturaseră în mintea ei.

Argumentul logic și farmecul personal au aceleași atribute. Doar că acționează prin pârghii diferite. Cel de-al doilea prin seducție. Și-acolo unde acestea se-nfiripă, certitudinile nu au nici o importanță. Fascinația e mai puternică decât orice considerent logic!

- Am vârsta viselor tulburătoare!

Nu avea certitudinea că Gina îi strânsese brațul, cu toate astea se înfiorase. Tresărise și se înfiorase ea de o atingere reală, reușind să articuleze cuvintele doar după ce tânăra se ridicase de pe scaun.

- Ce faci?... Pleci?!

- Cuvintele cu adevărat potrivite ar suna altfel.

- Cum?

Tânăra se găsea de cealaltă parte a mesei, distanța dintre ei era de mai bine de un metru și jumătate, cu alte cuvinte certitudinea că i-ar fi strâns brațul din nou nu se conturase. Cu toate acestea senzația că, totuși, acest lucru se întâmplase, era puternică. Licărirea din ochi, pe care i-o sesizase în timp ce tânăra își căuta cuvintele pentru răspuns la întrebarea lui, îl frisonă ca aievea.

- Îmi iau, în fine, locul!

- Ce loc?... Unde?

- În gândurile și-n visele tale!

Deși stătea pe scaun, pune ambele mâini pe masă. Și doar atât reușește, când o vede că se pregătea să se îndepărteze, să-i articuleze numele.

- Gina...

- Ne revedem mâine. Mâine, după ce mă vei fi visat, după ce te voi fi visat și eu toată noaptea, așa cum te visez de când te-am văzut prima dată! La revedere!

Iurie Matei - Case la Lucca

ana dobre:

Despre balcanism

În literatura română, ideea *remităzării* ca *supraviețuire* dezvoltă o filosofie a supraviețuirii pe cale *ontologică* ca în *Miorița* și *estetică* în *Meșterul Manole*, constituindu-se ca un fenomen de continuitate trecând prin toate vârstele - arhaică, folclorică, cultă. Conceptul de *unitate în diversitate* este ratificat de resuscitarea mitului semiantropomorf și dimensiunile tipului tragic sud-est european.

Prelucrarea baladei despre Manole ilustrează reiterarea tragicului de factură antică la greci, intruziunea istoriei ce demitizează la bulgari, jocul aceleiași istorii dominante ce creează și/sau demistifică mitul derulat epopeic la sârbi și albanezi, meditația filosofică liricizantă având ca obiect un mit estetic la români. Esența mitului rezidă, așadar, în ideea jertfei creatoare care generează diverse tipuri narative în unități cu valoare simbolică și estetică. Meșterul Manole desprinde două elemente esențiale privitoare la creator: balada prezintă un caz de *fuziune a mentalității arhaice*, în expresia sa magică, cu *viziunea creștină a lumii ortodoxe*. Jertfa creatorului aduce în prim plan sentimentul tragic.

Comun literaturilor din sud-estul european, mitul lui Manole relevă dramatismul unei situații-limită care se amplifică, se purifică prin revenirea, în sud, la canoanele tragediei clasice, iar în nord, prin întoarcere la sursele mitului, în literatura lui Lucian Blaga și Adrian Maniu. Ideea relevantă se referă la adevărul că făurind o operă, o nouă valoare, creatorul devine *istorie*, rămânând aspirația individului spre vârsta liniștii interioare, vârstă pierdută pentru totdeauna. Pentru creator, opera este încercarea, lucidă și disperată, de *înțelegere în mit*. Manole se transformă dintr-o valoare *istorică* într-una *organică*. Traseul *logos - mythos, cultură - natură* devine posibil în literatura cultă, deoarece folclorul românesc îl fixase pe Manole într-un *orizont mitic*. Dubla valoare organică a meșterului reiese, pe de o parte, din aceea că este un mit al pământului, unde, ca și-n *Miorița*, totul este centrat pe *dragostea pentru propria îndeletnicire*, așa justificându-se acceptarea senină a morții, iar, pe de altă, tonalitatea de bază, *melancolia*, e implicată în sentimentul *imposibilității întoarcerii în mit* (cf. Mircea Muthu, *op.cit.*, p. 55). Ca om al sud-estului european, al istoriei, Manole are o *structură duală, comportamentală*, tragicul constituindu-se în funcție de aceasta. Lucian Blaga îl prezintă într-o tragedie a destinului, personajul fiind disputat, cu forțe egale, de două lumi diferite. Reală, jertfa de sine a meșterului face din construcție „expresia unui sentiment antropomorf compensativ”. Integrat în tipologia lui *homo duplex*, Manole este un Faust al răsăritului european.

Prin apelul la permanență, arheul și construcția înălțată prin jertfa umană se integrează cosmic, aflându-se într-un *centrum mundi*. *Homo contemplativus* (magul) și *homo faber* (Manole) se identifică în personalitatea creatorului de frumos. Dacă magul lui Sadoveanu, Kesarion Breb, se răsculpăra prin „creanga de aur”, Manole o face prin iubire-abiserică. Aceste fațete se purifică într-un lamento al femeii zidite sau în jalea celorlalți. Cântecul virtualității creatoare și echilibrul instabil comun spațiului sud-est european se

regălesc în acest mit. Dar ponderea dominantei existențiale a tragicului nu exclude prefacerea în parodie și absurd, ci determină *ieșirea din orizontul mitic* și plonjarea în istoria contemporană.

Haiducul, înțeleptul, parvenitul sunt alte figuri ale tipologiei sud-est europene. *Haiducul* apare ca o figură populară reprezentând *eroicul* în viziune populară. Un portret al haiducului realiza Pompiliu Eliade în lucrarea *De l'influence française sur l'esprit public en Roumanie* (lucrare apărută la Paris în 1898): „*Aucun ne presente une individualité distincte. Tous se moquent de la potera, qu'ils attendent en dormant ou en faisant l'amour, et dont ils triomphent toujours; ils ont toutes les chances, tous les succès d'amour; ils ne s'attaquent jamais aux pauvres, dont ils sont, au contraire, les vengeurs, et qu'ils secourent; aussi, le peuple s'apitoie-t-il sur leurs échecs et sur leur fin, qui est presque toujours misérable*” (p. 27). Toposurile spațiale fundamentale în care apare haiducul, tipologie specific balcanică, cu care se află într-o relație osmotică sunt *muntele* (Bulgaria, Albania), *muntele și marea* (Iugoslavia), *codrul* (România). În toate literaturile, prezentarea are o culoare romantică.

Alături de *înțelept, parvenit, haiducul* este parte integrantă a tipului tragic, termen de referință pentru studiul morfologic al formelor epice sud-est europene. Ca și celelalte tipuri, consolidează romanescul și contribuie la întreținerea spiritului epopeic.

Seria vagabonzilor de geniu e inaugurată în literatura sud-estului european de „negrul” Esop convocat de Plutarh la *Ospățul celor șapte înțelepți*. Îmbogățesc seria „orbul sărac” al lui Sadoveanu, un Homer autohton, Nastratin Hogeia, Alexis Zorba, personajul lui Kazantzakis, având ca model pe Panait Istrati, acești *înțelepți rătăcitori* având în comun analfabetismul, căci înțelepciunea lor se revindică de la tradiția populară, adăugând *simțul muzical* și un *vocabular bogat* presărat de termeni savanți, „om al vorbei (și mai puțin al condeiului) și peregrin perpetuu”, înțeleptul rătăcitor alcătuiește „categoria menită să ne apropie mai mult umanismului oriental și sud-est european” (Mircea Muthu, *op.cit.*, p. 79). E un tip sui-generis al intelectualului, acel intelectual care, acționând de la baza piramidei, pregătește facilitatea procesului de laicizare a gândirii.

În acest proces în care tipologia rurală a spațiului balcanic asimilează modelul Nastratin și îl sedentarizează, picaro-ul se transformă într-un *sophos* al locului, intrând în literatura cultă.

Având un caracter mai puțin istoricizat decât al haiducului, *înțeleptul popular* este „o chintesență de cosmopolitism și expresie artistică a balcanității” într-o epocă în care lumea balcanică a jucat un rol dublu: a dat turcilor anecdotele originale ale grecilor și slavilor, a favorizat răspândirea ciclului dinspre Turcia spre Occident.

Literatura noastră înregistrează această mutație de la *picaro* la *sophos*, de la *activism* la *contemplativism*, adăugându-i nota tragică și accentul filosofic.

Tipologia parvenitului, cu ipostazele sale levantinul, fanariotul, se justifică prin aceea că parvenitismul este o constantă a comporta-

mentului uman. Frecvența acestei tipologii în literaturile sud-estice e determinată de dezvoltarea relațiilor capitaliste. În acest context, cicloismul devine *filosofie de viață* și *profesur de credință politică*.

Incriminat etic, necesar politic, accept social, fanariotul alcătuiește un model literar cel mai apropiat în timp, al parvenitului, desigur, vărsind procesul de tipizare a caracterelor *Levantinul, fanariotul* particularizează etapele unei istorii morale, care va înflori epic în secolul al XIX-lea, continuați de *parvenit* într-o bogată literatură care a dat la noi romanul lui Nicolae Filimon, *Ciocoii vechi și noi*, iar în alte literaturi sud-estice *Săracul cel bogat* d. Liuben Karavelov, *Cerșetorul Luka* d. August Senoa, *Păianjenii* scriitorului dalma Ivo Cipiko, *Papasa Ioana* de Emanoil Roidi. Literatura acestei tipologii e foarte bogată Nicolae Filimon creiona, la modul general universal, portretul ciocoiului, în general, a ciocoiului vechi, în particular. Într-un fragment antologic din *Echilibru între antiteze*, într-un tonalitate dominată de umor negru, Ion Heliade Rădulescu schița un portret al ciocoiului nou „*Ciocoiul de astăzi, și mai vătos cel de la 1840 încoace, îți șterge, iute, din ochi mierea cu puțină cu tot și sub numele de dezinteresare de devotament și martir înghite la loamale și îți face niște cacialmale cum să rămâie cu gura căscată toți ciocoi vechi... Dumnealui nu mai fură ca la Fanar, ci ca la Paris. Dumnealui nu mai aspiră la Agie, ci la Prefectură, nu mai ve să fie spătar, ci general*”.

Reprezentările literare ale parvenitului în literatura noastră, aflate în marginea *caricaturii* constituite în jurul arendașului sau și politicianului sunt însoțite de un lamento vizibil sau doar subtextual al unei societăți care dispare. Epicul se liricizează la noi ca-n *Viața la țară* a lui Duhii Zamfirescu, față de proza bulgară pe care preferința pentru documentul social o particularizează - Karavelov. *Este oare destinația de vină?* sau cea care urmărește declinul negustoriei din sudul Serbiei după plecarea otomanilor - Borisov Stancovic. *Sânge stricat* (1911) sau *Oamenii lui Dumnezeu* (1903).

Tipologia se îmbogățește și se diversifică prin alte tipuri reprezentative: *cămătarul, cerșetorul, funcționarul, politicianul* la care se adaugă, mai ales în literatura greacă, *vânătorul de zestre, carieristul* ca în Costas Theotokis, *Onoarea și banul* (1912) sau Hatzopoulos, *Dragoste de țară* (1910).

Lupta pentru supraviețuire, economică, politică, națională a levantinului și fanariotului se integrează în perimetrul *balcanității tragice*. În condițiile societăților naționale și burgheze, aceasta este înlocuită de *procesul afirmării individuale* care nu exclude șarja, nota parodică, ceea ce contribuie la revitalizarea noțiunii de balcanism.

Romanul social, fragment de epopee modernă, lasă câmp de afirmare, în planul formelor, arendașului, cămătarului, cîrbagiului, „cerșetorului”, funcționarului, vânătorului de zestre și, mai ales, politicianului.

Componentă esențială a balcanității, sentimentul istoriei tragice evoluează de la cântecul inorogului (la Dimitrie Cantemir) la imaginea bătrânului mag înfrățit cu natura și istoria. Relația dintre *autokrator* și *demos* cunoaște renașteri diferite în traseul pe care-l are în literatura sud-est europeană, conturând un *cadru mental* specific. Legată de dialogul/confruntarea dintre Occident și Orient, această relație este definitorie pentru romanul istoric din acest spațiu. Amestecul, uneori sinteza elementelor orientale cu cele occidentale poate fi regăsită în tiparul uman al levantinului, a cărui energie și etică se prelungesc în imaginea fixată literar a fanariotului, ca și-n aceea a parvenitului din romanul istoric și romanul social.

Un roman ca **Zodia cancerului sau renea Ducăi vodă** de Mihail Sadoveanu este conceput pe opoziția dintre cele două mensuri - Orient și Occident, autokrator și mos, la aceste bipolarități adăugându-se te: *hieratic-dinamic, aulic-popular, sacru-ofan*, relevabile și în parenetica lui Neagoe asarab și Dimitrie Cantemir. Romanul istoric ibină aceste bipolarități în planul semnificativ al unui dualism esențial, moștenire a zantinismului, continuat în structura lui *homoplex* sud-est european. Spre deosebire de izurile similare din proza occidentală, însă, arabolicul nu e suprasolicitat până la schemă, păstrându-și „densitatea substanței tocmai n cauza trecutului apropiat, încă dureros simțit și nepermițând (...) o distanțare cesară transformării sale în motivație pur terioară” (M. Muthu, *op.cit.*, p. 111).

O sensibilitate ca și o mentalitate estetică și virtuală comună determină apropieri de ență între culturile sud-estice, evident și în așamentul pentru „vremea veche” pentru ecutul și personalitățile lor istorice ale căror iurii și suferințe continuă să răsune dovenian în sufletul lor. Vremea veche nu se ueză în dimensiunea unui timp prezent re să epuizeze forța și valoarea celui trecut. Impul trecut are reverberări în prezentul rolematizant. E un fapt subliniat de Paul arifopol în **Din istoria poeziei române** (în *entru arta literară*, II, Minerva, București, 1971, p. 598): „*Sentimental și estetic, noi sunm altfel legați, și mult mai intim, de ceea ce te pentru noi vremea veche decât sunt legați usenii de vremea veche a lor. Pentru occidentali, vremea veche e scufundată în straturi re au alumecat încet în trecut, vremea lor che e istorică; pentru români, vremea veche te vie. Și aici zace un motiv mai mult, care ce deosebit de grea întreprinderea românilor a figura ca occidentali întocmai*”.

Rapoetul dintre istorie și legendă e o onstantă a poemelor și romanelor, căci *ructurile folclorice* concurează cu *mărturia risă*, devenind fundament al ficțiunii literare. *ântecul istoriei*, situat între melancolie și iune, aflat între adevăr, istorie și ficțiune, pit în parabolă, evocând personalități ca lhai Viteazul, refăcând perioade mitice ca în **ivanul persian** al lui Mihail Sadoveanu, se onstituie într-o dimensiune gravă și lburătoare în sud-estul european. Figura de ou și/sau martir a lui Mihai Viteazul e parte portantă a *balcanității tragice*, iar *balcansmul de evocare* resoarbe mitul jertfei în eație într-o meditație asupra istoriei, teme mune și romanelor lui Ismail Kadare, **Podul i trei arcuri**, **E un pod pe Drina**.

În structura romanului istoric se decelează ructuri arhaice prelucrate folcloric, evidenind caracterul popular, consonant cu prefarea temelor și motivelor. În acest context, are c o deplasare dinspre *munte*, specific mitului miantropomorf, spre *cetate*, aceasta îndeinind rolul de *centrum mundi*. Spațiu epic e oplat de alți topoi: *polis-ul* desacralizat, *inul, câmpia dobrogeană* lasă în urmă *peștera icră*. Sentimentul melancoliei istoriei persistă, par și personaje noi: *oșteanul, cavalerul* cându-și loc într-o lume cu reminiscențe haice. Semnificativ în **Hanu Ancuței** de Mihail Sadoveanu, de exemplu, sau în **Podul i trei arcuri** de Ismail Kadare, este modul în re se completează *trinitatea* spațiului uman, *drul* rămânând același: *hangția* reprezentând *abilitatea, bătrânul zodier - înțelepciune, stul oșter - vitejia*. Natura e umanizată oarece, ca-n **Nicoară Potcoavă** de Mihail adoveanu, omul e solidar cu ritmurile naturii ificcate înainte de apariția misterului istic. Lupta în Balcani capătă și această otivație dramatică - lupta dintre ortodoxie și lam. Soarta omului este tragică, așa cum ublicia J. Andric în **Cronica din Travnik**: *Asta-i soarta omului din Levant, căci el e la ussiere humaine, pulbere umană vânturată tre Occident și Orient... Sunt victimele fatalei*

risipiri a oamenilor în creștini și păgâni; veșnic talmăcitori și veșnic mijlocitori, care poartă însă în ei o imensă cantitate de echivoc și de dubiu; huni cunoscători ai Occidentului și ai Orientului, ai obiceiurilor și datinilor; dar disprețuiți și respectați deopotrivă și aici, și dincolo. Lor li s-ar potrive cuvintele pe care le-a scris acum șase veacuri marele Djalal al-Din Rumi: Căci pe mine însumi nu mă pot cunoaște. Nici creștin nu sunt, nici part, nici musulman. Nici din Răsărit nu sunt, nici din Asfințit, nici de pe uscat, nici de pe mare”.

În plămădirea omului balcanic intră în cantități niciodată știute cu exactitate „vitejia fără glorie”, „martiriul fără răsplătă” (**Cronica din Travnik**), binele și răul, luciditatea și melancolia, energia constitutivă a parvenitului și moleșala orientală, înțeleptul și levantinul, limita de jos a prototipului *homo duplex* balcanic. Eroicul echivalat cu naționalul se împletește cu *baladescul* și *meditația filosofică*, extrase dintr-o îndelungată știință a viețuirii între limite sau la limită, între lumi diferite ca-n cazul personajului Amfilohie Șendrea din **Frații Jderi** de Mihail Sadoveanu, Nurudin din **Dervișul și moartea** de Mesa Selimovici, Ali-gorko din **Vremuri de răscruce** de A. Doncev.

Meditația despre istorie a sud-estului european reunește tipologii și motive care centrează, nuanțează o problematică străbătută de fiorul istoriei tragice, în țesătura căreia motive esențiale - Bizanțul, roata ca motiv ontologic și expresie a fatalismului oriental și lege a istoriei, motivul gnoseologic al luminii, drumul ca motiv spațial - îi asigură specificitatea.

Bizanțul, roata, lumina, drumul sunt cele mai frecvente motive ale balcanismului literar. Redescoperirea Bizanțului ca formă de universalitate are forme diferite de manifestare și de receptare, și acest fapt decide constituirea Bizanțului ca motiv literar, în literatura română și greacă din secolele al XIX-lea și al XX-lea. După căderea din 1453, Bizanțul continuă să existe în conștiința popoarelor sud-est europene ca o prelungire a puterii romane, idee subliniată și de Al. Duțu în lucrarea **Umanității români și cultura europeană** (Minerva, București, 1974). Formula lui Nicolae Iorga - Bizanț după Bizanț - se justifică prin aceea că valoarea culturii bizantine nu încetează, receptate fiind atât cea populară, cât și aceea cultă, mai întâi în biografie, apoi, prin Dimitrie Cantemir, în ficțiunea literară. Chiar dacă nu face din Bizanțul clasic un motiv literar, Nicolae Iorga inaugurează dubla ipostază istorică a orașului cunoscut sub numele de Constantinopol, Bizanț, Țarigrad, Istanbul (m)bul - vechiul Bizanț, cetatea milenară și noul Istanbul păstrând funcția polarizatoare a vechiului Bizanț. Dimitrie Cantemir produsese, însă, un prim trecut estetic, prin aceea că face din Istanbul, „cetatea Epithimiei”, un centru de influență pentru animalele din **Istoria ieroglifică**.

Integrând Bizanțul în elenism, refăcând dintr-o nouă perspectivă episoade din mileniul romeic, literatura neogreacă din a doua jumătate a secolului al XIX-lea îl va prezenta nu numai ca motiv, dar și cu istoria sa reconstituită din evocările dramatice ale unor împărați - Andronic Comneanul, Vasile Bulgarohtonul, Irina, Nechifor Focas. Bizanțul este văzut ca o puncte de legătură între două civilizații și chiar dacă elogiul la adresa unui bizanț politic lipsește, imaginea orașului transformat prin cucerire începe să se impună literar, într-o melancolic dată de sentimentul trecerii.

Simbolul devenirii regenerative e *roata*, motiv constitutiv al balcanismului literar. Plecând de la simbolismul roții, amplificat în imaginea spiralei, Dimitrie Cantemir concepe o filosofie coerentă a istoriei dusă mai departe de Ion Heliade Rădulescu în teoria dezvoltării palingenezice: „*Fiecare generație, subliniază*

în Echilibru între antiteze, în calea ei ascendentă și descendentă face o curbă sau un cerc, ce la fiecare rotire se mai lărgește, pentru că generația ce vine începe cu toate progresele generațiunii ce se duce”. Ciclicul este preluat și diversificat de literatura modernă după exemplul înaintașilor enciclopediști - Dimitrie Cantemir, Ion Heliade Rădulescu, Mihai Eminescu - prin obiectivare epică la Mihail Sadoveanu, prin investirea circularității cu valoare de principiu literar la Lucian Blaga, George Bacovia și motiv estetic în versul neoplatonic al lui Ion Barbu. Un motiv subiacent este *inelul*, ca-n proza lui Em. Bucuța, la care se ajunge prin *ascensiune inversă*, marcând drumul de la *virtual* la *abstragerea din contingent* (cf. Mircea Muthu, *op.cit.*, p. 186). Referitor la alunecarea de la virtual spre interior, despre coincidența lor, despre marea capacitate de spiritualizare a balcanicului, Ion Barbu spunea în **Răsăritul crailor**: „*Civilizația noastră e sortită să petreacă în virtual și interior. Neputând clădi în exterior. Neputând clădi în afară (e și prea zadarnic pentru aceasta), în inimile noastre se cade să întemeiem turnuri vibratoare speranței, aurite bolți, laudei adâncimi soarelui netemporal*”. Nastratin Hogeaga devine un personaj emblematic, căci, prin autonegare, revine în punctul inițial al timpului său individual, identificându-se cu cosmicul.

Motivul *luminii*, supraîncărcat simbolic și metaforic, cumulând sensuri teologice, filosofice și estetice, e prezent în toate literaturile. Mircea Eliade afirmă că, în plan general, *traseul lumină solară - iluminare - cuvânt (lumina cărții)* marchează deschiderea omului spre *lumea spiritului*, așadar, spre spiritualizare. Lumina exprimă, deopotrivă, „sensibilitatea omului la fenomenal” și „nevoia sa de absolut”, iar în literaturile sud-estului european o „solidaritate a fenomenului luminos cu lumina subiectivă, cu valoarea sa gnoseologică” (Mircea Muthu, **Permanențe...**, pp. 192-193). Dubla semnificație a luminii se referă la *lumina lumii, soarele*, prezență tutelară, dar și la *lumina cunoașterii*, cale de acces spre absolut.

Prezență obsedantă la Lucian Blaga, Ion Barbu răsfrângând atâtea semnificații, *lumina* ca motiv literar îmbină sensul gnoseologic și receptarea concretului, transfigurată în viziuni poetice purtând amprenta personalității poetice.

Motivul *drumului*, asociat labirintului, apare în relație cu imaginea/tipologia *înțeleptului rătăcitor* într-un simbolism sui-generis al cunoașterii. *Rătăcirea*, mișcarea într-un spațiu cunoscut sau necunoscut nu exclude *circularitatea*, ideea de întoarcere într-o patrie unică ca-n cazul lui Ulise sau al acelor picaro din literatura Europei. Sedentarizarea, înțelegerea picaroului este generală, uneori părănd că mișcarea, rătăcirea a fost doar interioară, imaginară.

Călătoria inițiativă într-un ritual de maturizare/trecere, *pribegia, exodul*, implică *drumul* ca imagine și simbol. Personajul poate fi motivat diferit în aceste călătorii: să treacă printr-un scenariu al maturizării, al spiritualizării (**Creanga de aur**), să pribegească duși de vântul istoriei ca o frunză de puhoaic dezlănțuite (**Vremuri de bejenie**), să pribegească purtați de un destin tragic (**Nicoară Potcoavă**).

Personajul este un inițiat, un pribeag, un exilat sau, ca-n literatura lui Panait Istrati, Zaharia Stancu, Fănuș Neagu, un *paria* pentru care călătoria este o fatalitate asumată.

Drumul nu este decât rar rătăcire și, mai mult, o *oglină a sinelui*, o *istorie a istoriei* frământate a sud-estului european, exprimând chintesența unor civilizații, comprimând un timp dispărut și justificând convertirea călătoriei propriu-zise, reale, într-o livrescă, fictivă, ca în **Craii de Curtea-Vechi** a lui Mateiu I. Caragiale.

Scara

Cu altă noapte, scara greu purtasem
Între penumbra locului, volută,
Și firea ta plutind o mină mută
Pe sub lumină, când o uzurpasem.

Porneam năduf bolnav, mereu mai arsă
Știa să treacă poza după stele,
Pe când pământul înghițea castele
Numai la margine de punte stoarsă.

Cândva, am coborât în fața scării
Să recunosc cine urmează treapta
De vânt și vis și ger - axa mascării;

Prin aburi moi, sepulcre viu născute
Sunt proorocirea tomului din dreapta
Corpului nou, cu forme cunoscute.

Malleus

A fost o Lună rea, cu aripi terne,
Falsa în inimi valsul fără stare,
Din miezul unei vieți avid-amare
Uitând la fel de fugile paterne.

Încet, se auzea un zvon, damnare...
Pe drumuri vechi, sclipirea din taverne
Alături prin bocet de lanterne
Fiorul prim, uitat la însemnare.

Nu mai simțeam nici vocea, nici sărutul,
Ca fiul nopții ascundeam lumina
Ce-mi pângărise, sfărțecată, rutul;

Apoi, îndepărtam de om vermina,
Ferit și vindecat la începutul
Nici unui dor de bântuit retina.

Livrescă

Ce loc bizar e împrejurul cărții!
Par că sunt eu strivit de munți în mine
Sau căutând o viață cu tulpine
Fără ocol, pe strâmtul drum al părții.

Alte coperti se văd, cu zi, cu noapte,
E mult de când încearcă a surprinde
Într-un cuvânt de lut, pe căi rotunde,
Cerule uitat al sferelor răscoapte.

Am zăbovit ca sori să mă cuprindă
Și ape reci să-mi spele umbra-n seară,
Neliniștit, în urma care zbiară

Am vrut să regăsesc, de sus, norocul
Pe care l-am rugat să te aprindă
Când vei afla ce vânt hrănește focul.

Vis

Pe când ce spun ar îngheta în minte
Pământul ca fluid și dans bezmetic
Între sudori se-ncrușeau eclectic
Și două căi cu jar de rit fierbinte.

Nu eram vii în jumătatea plină
De vocea evului, pe dinafară,
Iar unda fără glas, dospind ocară,
Se retragea în sânge fără vină.

octavian mihalcea

Un ton aprins ne adormea chemarea
La moartea somnului de peste ore,
Cohorte prea zâmbite și minore

Își piroteau ochirea închegată
Cu drama subterană, nepăsarea,
Visând o lume nouă, avortată.

Flagellum

E vară - așteaptă umed ani ascunși
Prin miopia vârstei, ea cu sine,
Nu mai e timp să contemplăm angine
La guri de fum, pe căi de ochi împunși.

În zări de mări se zbate Lanțul-Soare
Spre a usca pământul plâns cu vecii
Sărutul magic plimbă mersul tecii
Cu plumbul înstelat să o însoare.

Sunt lovituri de bici, e greu afară,
Pe lângă noi ard pași către comoară
Iar apa urmărește-n mers, tăcere...

De multe vremi o zi de jad mă cere
Purtat deasupra porților promise,
Dar am greșit, pe trup am răni de vise.

Din vechea curte

Se strânge cerul jos - focul învie
Cu bucurie-n pietre nesperate,
În geamuri sar oglinzile cerate
Ascunse zilei de calești-sicrie.

Pe lângă drum alunecă un templu
Pictat în ploaia singură și bună,
De peste veac învie o furtună
Din largul ceas ce tainic îl contemplantu.

În orizont, plutesc pe maluri sure
Cruzimi de verde și de lună nouă,
Acesta-i centrul părții cu pădure

Intrat în peisaj atât cât plouă
Mereu cu nou și vechi... Același însă
Va stăpâni tăcut o poartă strânsă.

Împărații Antoniu Piu și Marc Aureliu, primul numit Cuviosul, al doilea - Filozoful, s-au format sub influența școlilor de filozofie practică ale stoicilor și cinicilor. Printre literați, îi aveau pe modele și asociați pe Arion și Luchian, el dintâi - raționalist dogmatic, secundul - ceptic și satiric. Astfel, Antoniu Piu și Marc Aureliu par a reprezenta fericitele excepții ce în în consens cu ideea că "tiranii devin înțelepți în societatea înțelepților", vers care nu s-a știut niciodată cui aparține, lui Euripide sau lui Sofocle. Sosind la Atena, Marc Aureliu reînființează patru catedre, orespunzătoare Marilor Școli Filozofice reexistente: Porticul - stoică, Academia - platoniană, Liceum - aristotelică și Școala picurcană. În Atena în care, cu secole înainte, din ordinul lui Pisistrate a fost înființată prima bibliotecă publică, tiranul nu dispunând să se ordoneze definitivarea textelor creației homerice... Ce diversitate, plerantă mutuală și motive de... pluralism în opiniile! Și ce răzbunare pe alfabetul, cu adevărat, împărat Iustian care închisese școlile filozofice, pe care le considera locurile de refugiu ale păgânismului. Prin corespondență de ecou ce eagă antichitatea de vremurile noastre, apare difuzoare și ultima lectură a fostului reședinte al Franței, Georges Pompidou: pe atul de grea suferință, dânsul căuta alinare în îmbărbătare în tratatul lui Marc Aureliu, "tre sine", pe care îl citea în original, reședințele fiind un foarte bun cunoscător

Șlefuitorul de lentile (IV)

leo butnaru

lumină care vine de la Apus", "Prezența literară a stăpânului morții al mormântului".

Prezența literară și-au atestat-o și mulți împărați japonezi, în colaborare cu antologatorii dânsii elaborând celebre florilegii poetice precum *Antologia elegantiei*, ce inserează circa două mii de tanka în douăzeci de volume. Dinastii efemere de suverani chinezi, incapabile să-și apere tronul, scriau versuri de dragoste "ce mișcă sori și stele", vorba lui Dante. Iar unul dintre mai-marii lumii chineze, Kieng-Long, avea și un pseudonim literar cam pretențios, zicându-și: Sihastrul eternei binecuvântări.

A compus versuri și uriașul (ca înălțime, avea 7,5 picioare - cam 2,3 m.) rege al Norvegiei Olaf și scundul (la stat și în... stat) cap al normanzilor Harald, după lupte cu ghinion ambii ajunși la ananghie. Nordicul se confesa, retrăgându-se: "Călăresc, și rănile mele sângerează./ Am văzut o mulțime de țări./ Garda mea era în pericol să moară prin sabie./ Rămânând pe câmpul de luptă./ Acum rățesc din pădure în pădure/ Cu puțini oameni în jurul meu./ Dar nimeni nu poate ști dacă, totuși./ Într-o zi, în viitor/ Numele-mi va fi sau nu celebru". (Cum s-ar spune, regele cu ale sale: cu grija celebrității...) Omologul său din sud, bătându-se pentru Sicilia, "o pune la curent" pe îndepărtata sa logodnică Elsifir cu următoarele: "Carena corăbiei mele o învolburau apele în fața vastei Sicilii./ Eram cu toții acolo, strălucitori./ Cu repeziciune, cerbul de la pupă/ Aluneacă, purtând pe tinerii războinici;/... Un monument al faptelor noastre a rămas acolo/ Și, cu toate acestea, zeita Gerar a Rusiei./ Fecioara cu brățări de aur, mă disprețuiește".

Așadar, etern iubitul și neuitatul suveran al filozofilor, Platon, ar trebui să recunoască franc că nu avusese deplină dreptate afirmând că, atât din cauza lipsei de răgaz, cât și a zidurilor palatului care-l împrejmuiesc asemenea unui țarc, un titan sau un rege sunt la fel de neciopliți și de prost crescuți ca și un mulgător de capre. Onest și modest precum era din fire, nu se jena să citeze această apoftegmă și Marc Aureliu, însă ce minte și ce suflet avea el!

S-ar putea susține că și protagonistul din *Sărmanul Dionis* exagerează atunci când, privind din cosmos pământuri, își zice că "infuzorii abia văzuți cu ochii lumii se numesc împărați". Nefiind simpatizantul monarhilor și monarhiilor, Eminescu încearcă totuși să fie obiectiv. În virtutea concepției sale romantice asupra istoriei, considera epoca domniei lui Alexandru cel Bun drept una a armoniei, deschisă generos oamenilor capabili de fapte nobile, inclusiv poezilor; exact epoca la care visa și protagonistul din *Sărmanul Dionis*: "Pe timpii aceia când domni îmbrăcați în haine de aur și samur ascultau, de pe tronurile lor, în încheitele castele, consiliile divanului: de oameni bătrâni, poporul entuziasmat și creștin unduind ca valurile mării în curtea domniei, iară eu, în mijlocul acelor capete încoronate de părul alb (...) bardul lor". Adică Toma Nour râvnea o vreme "în care istoria e mit și mitul e istorie", cum mai spunea Eminescu într-un articol despre trecutul Basarabiei, unde, cu câteva rânduri mai la vale, corec-

tiza: "Vremea de astăzi, cu nesiguranța ei caracteristică, e o licență poetică pe lângă epoca sănătoasă a lui Alexandru cel Bun". Apoi, odată aflați la capitolul *Ai noștri*, e momentul să ne spunem că, chiar de nu avem confirmări că la curtea lui Ștefan cel Mare au fost sau nu barzi, datina ne amintește prin viu grai că spre noi a răzbit un text poetic ostășesc, compus de însuși ilustrul domnitor în persoană: "Hai, frați, hai, frați./ La năvală dați./ Țara v-apărați!/ Hai, frați, hai, frați./ La năvală dați./ Steagul v-apărați!"

Un alt exemplu ce vine fără scadențe și înlesniri pornite din înduioșări și părtiniri patriotice este cel al lui Dimitrie Cantemir, pe care întemeietorul Academiei de la Berlin și presedintele ei, Gottfried Leibniz, l-a numit "filozof între regi și rege între filozofi".

Urmând captivantul și surprinzătorul zigzag al fișierului, aflăm și alte date romantico... pozitive, care ne predispun la o relativă conciliere sentimentală cu monarhii, regii, împărații, domnitorii, principii, țarii (cu aștia, perfizii, de fapt, nu prea...), președinții, sultanii, premierii, ducii, dogii... Însă oricât am insista asupra aspectului tolerant al relațiilor poezi-regi, nu ne pândeste pericolul de a cădea, pe neobservate, în iconolatrie absolutistă. Aici sau altundeva, abaterea lirico-romantică trebuie să se retragă din fața imaginilor de groază, derulate în calcidiscop satanic, pe un fundal sângieru: silueta călăului încoronat și cea a victimei sale, scheletul gholitinei și hașurile zăbrelelor, vâlvătaia rugurilor omucigatoare și bezna temnițelor, potirul cu nectar al ȋranului și cupa cu cucută a filozofului - și mereu nelipsita pată de sânge intelectual pe care, zicea Lautreamont, n-ar fi destulă s-o spele nici toată apa cerului și a pământului.

Întâi și întâi, pe urmele adevărului și frumuseții sunt puși hăitașii. "Lasă-i pe complotiști, supraveghează cafenelele", îl instruia Napoleon pe prefectul poliției din capitala Franței. Pentru că perfida artă a delațiunii avea tradiții ancestrale. Cu peste o mie de ani până la copoiii parizieni, se prăsiseră, spre exemplu, denunțătorii din China, unul dintre care, plin de răvnă, se învrednici de atenția lui Bo Tziu-hi: "Versurile pe care le scriu aiurea, pe pereți./ Și cărora oamenii nu le prea acordă atenție./ Versurile pe care mi le pătiază păsările./ Pe care le acoperă mușchiul verde./ Cu hieroglifile deja de necitit./ De interesul unui tip anume se bucură/ - De-al lui Iuany, cenzor imperial/ Care nu-și cruță bogatele lui haine./ Cu mânecelute cusute-n fir de aur/ Ștergând și excremente, și mușchi, pentru-a citi". Ce putea urma unui atare "interes" față de lectură? Numai în decursul dinastiei Han (sec. II d. Hr.), circa trei sute de literați au fost uciși, împreună cu familiile lor. Același destin ingrat l-a avut poetul Heremius Senecio și filozoful latin Iunius Arulenus Rusticus, care făceau parte din opoziția civică ce condamna absolutismul imperial și viața particulară amorală a lui Domițian care, de altfel, a luptat și contra dacilor (a. 87-89 d. Hr.).

istorie literară

e greacă veche. Și mai aproape de modul de fi al posesărilor întru cuvânt ales se arăta împăratul Maximilian (1493-1519), fiul lui Iabsburg, care scria versuri chiar și în timpul bătăliilor sau al vânătorilor de capre albatice. Dânsul nu avea niciodată bani și declara că țările ar trebui guvernate de oameni deștepți și de literați. Când împăratul mplinise 60 de ani, orașul Innsbruck îi deschise porțile în nas - din cauza marilor actorii în care intrase straniul personaj al ronului și poeziei.

Grave strămtorări materiale au încercat și alți foști părinți ai națiunilor. Se povesteste că în Roma antică, fie și din motivul că hiriile costau foarte scump, până și un rege, înflat în exil, pentru a-și putea achita cota, se văzu nevoit să-și împartă locuința cu un vicior.

Dacă mergem cu mult mai în adâncul secolelor de până la Hristos, găsim alte și alte tandemuri dihotomice rege-poet, unul din ele oferindu-ni-l faraonul Amenophis, oțul celebrei Nefertiti (opera de artă a naturii umane!), care i-a lăsat posterității mnuri de o subtilă vibrație emotivă, precum ar fi cel dedicat zeului Athon: "Noaptea, când te odihnești în orizontul de apus, pământul în întuneric este asemenea acestor ulcați cu capul înfășurat în cavoul lor; morți și nările astupate, cu ochii fără priviri; poți să-i furi toate avuțiile, chiar pe cele ce le are a căpătâi, fără să simți. Aici orice leu iese din peștera sa, orice șarpe mușcă; e întuneric și într-un cuptor, pământul tace. Cel care a creat toate acestea se odihnește în orizontul său". Preocupările faraonului Amenophis ne complică și asupra faptului de ce, în Marea Piramidă, "Cămara regilor" are și alte denumiri: "Sala judecării și purificării moșnișilor", "Întoarcerea către adevărata

julio cortázar:

Bestiar (I)

În răstimpul dintre ultima linguriță de orez cu lapte - prea puțină scorțișoară, ce păcat! - și sărutul înainte de a se duce la culcare, a sunat telefonul în camera de alături și Isabel nu s-a urnit, lenevind mai departe, până când Inés a dat fuga să răspundă și i-a șoptit ceva mamei la ureche. Se uitară una la alta și apoi amândouă la Isabel, care se gândi la colivia stricată și la exercițiile cu operația de împărțire și puțin și la furia coanei Lucera când a sunat la ușă întorcându-se de la școală. Nu era chiar îngrijorată, mama și Inés se uitau parcă dincolo de ea, ca și cum ar considera doar un pretext; însă o priveau.

- Mie, crede-mă, nu-mi place să se ducă acolo - spuse Inés. Nu atât din pricina tigriului, la urma urmelor au mare grijă de povestea asta. Dar casa aia atât de tristă și băiatul singur jucându-se cu ea...

- Nici mie nu-mi place - spuse mama, iar Isabel a știut îndată, ca de pe un tobogan, că aveau s-o trimită la Funes peste vară. Se aruncă în vestea asta, în uriașul val verde, la Funes, la Funes, precis că o trimeteau acolo. Nu le plăcea, dar trebuia. Bronhii delicate, la Mar del Plata o scumpete ceva de groază, tare greu să te descurci cu o fată răsfățată, prostuță, purtare așa și așa, deși domnișoara Tania era bună ca pâinea caldă, somn neliniștit, jucării răvășite prin toate părțile, întrebări, nasturi, genunchi murdari. O încercă frica, plăcerea, miros de salcie și acel u din Funes i se amesteca iute cu orezul cu lapte, s-a făcut târziu, gata, la culcare, repede în pat.

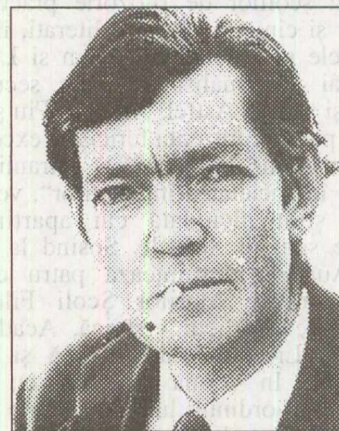
Stând culcată, pe întuneric, coplesită de sărutările și privirile întristate ale lui Inés și ale mamei, încă nehotărâte, dar, de fapt, hotărâte de-a binelea s-o trimită. Trăia parcă dinainte sosirea cu trăsura, cel dintâi mic dejun, bucuria lui Nino vânător de gândaci, Nino broscoi, Nino pește mort (o amintire de acum trei ani, Nino arătându-i niște ilustrații lipite într-un album și spunându-i pe un ton grav: „Asta-i un broscoi, iar asta un pește mort”, și mai erau și mâinile moi ale Remei - le văzu ivindu-se din beznă, stătea cu ochii deschiși și în locul chipului lui Nino juști! mâinile Remei, mezina familiei Funes. „Mătușa Rema mă iubește mult”, și ochii lui Nino se făceau mari și se umezeau, îl mai văzu o dată pe Nino destrămându-se și plutind în atmosfera confuză a dormitorului, privind-o bucuros. Nino pește mort. Adormi dorindu-și ca săptămâna să treacă chiar peste noapte, și momentele de rămas bun, călătoria cu trenul, leghea străbătută în trăsura, poarta mare, eucaliptii străjuind aleea spre casă... Înainte de a adormi o cuprinse pentru o clipă groaza închipuindu-și că putea fi doar un vis. Intinzându-se brusc dădu cu picioarele de barele de bronz, simți

durerea prin cuvânturi și în sufrageria mare se auzeau vorbele mamei și ale lui Inés, bagaj, mers la doctor pentru erupția aia, ulei de cod și *hamamelis virginica*. Nu era un vis, nu era un vis.

Nu era un vis. O conduseră la gara Constitución într-o dimineață cu vânt, cu stegulețe pe tarabele din piață, tort la *Tren Mixto* și marea intrare la peronul numărul paisprezece. O sărutară într-atât și Inés, și mama, încât își simțea fața parcă brăzdată, moale și mirosind a ruj și pudră Rachel de Coty, umedă în jurul gurii, o senzație de greață pe care o pală de vânt i-o și risipi. Nu-i era teamă să călătorească singură, doar era o fetiță mare, cu nu mai puțin de douăzeci de pesos în portofel, pe fereastră venea un miros dulceag de la Compania Sansinena de Carne Congelată, se vedea Riachuelo galben și Isabel își reveni după atâta plâns forțat, era mulțumită, moartă de frică, activă în deplina stăpânire a scaunului ei, a ferestrei ei, călătorește aproape unică într-un spațiu restrâns al vagonului unde puteai încerca toate locurile și să te vezi și în oglinzi. Se gândi o dată sau de două ori la mama, la Inés - acum erau probabil în autobuzul 97, plecând de la Constitución -, citi fumatul interzis, scuiatul interzis, capacitate 42 locuri, treceau prin Banfield în mare viteză, vâjji! câmpie și câmpie și iar câmpie amestecată cu gustul de *milkybar* și pastile mentolate. Inés o sfătuisă să-și treacă timpul împletind la jacheta de lână verde, așa că Isabel o luase și o ascunsese pe fundul gemantanului, biata Inés cu ideile ei prostești.

În gară a străbătut-o un fior de teamă, dacă nu cumva trăsura... Dar era acolo, cu don Nicanor barosan și respectuos, domnișoară în sus și domnișoară în jos, dacă a călătorit bine, ce face doña Elisa, frumoasă ca totdeauna, bineînțeles că plouase - Oh, mersul cu trăsura, legănarea ce-i aducea în minte întregul acvariu al ultimei sale veniri la Los Horneros. Totul mai mic, mai străveziu și roz, fără tigrul pe atunci, cu don Nicanor mai puțin cărunt, abia cu trei ani în urmă, Nino un broscoi, Nino un pește mort și mâinile Remei care o făceau să-și dorească să plângă și să le simtă veșnic pe creștetul ei, într-o mângâiere aproape ca moartea și crema de vanilie, cele două lucruri mai minunate din viață.

I-au dat o cameră sus, pentru ea singură, splendidă. O cameră de om mare (ideea lui Nino, numai bucle negre și ochi, frumos în salopeta-i albastră; sigur că pentru seară Luis îl pune să se îmbrace elegant, în gri închis cu cravată roșie) și mai avea și altă odăiță, cu o mușcată uriașă sălbatică. Baia era două uși mai departe (dar pe un culoar închis, așa

că se putea duce fără ca să verifice mai întâi unde era tigriul), plină de robinete și metal dar pe Isabel n-o păcăleau așa ușor, se vede bine că erau la țară, nu era totul chiar făcuscusur, ca la o baie de oraș. Mirosea a vechi peste două dimineți a găsit o găză plină bându-se prin chiuvetă. Abia o atinse că, o spaimă, se și făcu ghemotoc, alunecă și dispăru în gaura gâlgândă.

Dragă mămico, pun mâna pe cond pentru a - Luau masa în sufrageria cu geamuri mari, unde era mai răcoare. Nene și plângea întruna de căldură, Luis nu spunea nimic, dar încetul cu încetul fruntea și barbă i se acopereau de broboane de sudoare. Numai Rema stătea liniștită, întindea fața furiile ușurele și mereu dând senzația că era masă de sărbătoare, puțin solemnă și emoționantă. (Isabel învăța pe furiș de la ea cum se taie carnea, cum să se adreseze slujnicilor țelor). Luis citea mai întotdeauna, cu mâinile duse la tâmpile și cartea sprijinită de un sifon. Rema îl lua de braț înainte de a-i întinde, lărfurie, și uneori Nene îl întrupea și făcea filozof. Pe Isabel o mătneha că Luis a fi filozof, nu pentru faptul în sine, ci pentru Nene, căci atunci Nene avea un pretext sărădă de el și să i-o spună.

Mâncau așezați așa: Luis în capul mesei, Rema și Nino de o parte, Nene și Isabel de cealaltă, astfel că era un adult în capul mesei și pe cele două laturi un copil și un adult. Când Nino voia să-i spună ceva serios, dădea cu pantoful în fluierul piciorului. Odată, Isabel a țipat și Nene s-a infuriat și făcând-o prost crescută. Rema a rămas cu ochii la ea, până când Isabel s-a simțit consolată de privirea aceea și de supă de zarzavat.

Mămico, înainte de a merge la masă e c în toate celelalte momente, trebuie să i se seama - Mai întotdeauna Rema era cea care se ducea să vadă dacă puteau intra în sufrageria cu geamuri mari. A doua zi a venit în livingul spațios și le-a zis să aștepte. A trecut multă vreme până când un peon i-anunțat că tigriul era în grădina cu trifoi. atunci Rema i-a luat pe copiii de mână și a intrat cu toții să mănânce. În dimineața aceea cartofii se răciseră, dar numai Nene și Nino au protestat.

Tu mi-ai spus că nu trebuie să umblu cu capu-n nori - Pentru că Rema părea că stăvește, cu bună-tate-i firească, orice întrebare. Se simțeau atât de bine, că n-aveau de ce să-și facă griji de povestea cu camerele. O casă uriașă și în cel mai rău caz nu trebuiau să intre într-o încăpere, doar într-una singură întotdeauna, așa că nu conta. După două zile Isabel s-a obișnuit întocmai ca Nino. Să jucau de dimineața până seara printre sălc

l, dacă nu se putea printre sălcii, le rămânea rădina cu trifoi, parcul cu hamacuri și oasta pe unde curgea pârâul. Tot așa și în așa, își aveau dormitoarele, coridorul din mijloc, biblioteca de jos (în afară de o joiând nu s-a putut intra acolo) și sufrageria u geamuri mari. În biroul lui Luis nu se uceau, fiindcă Luis citea tot timpul, âteodată își chema băiatul și-i dădea cărți u poze; dar Nino le lua de acolo, mergeau ă se uite la ele în living sau în grădina din ață. Nu intrau nicicând în biroul lui Nene, entru că le era frică de acelele lui de furie. tema le-a spus că era mai bine așa, le-a pus-o prevenindu-i parcă; ei se deprinseseră ă-i deslușească tăcerile.

La urma urmelor era o viață tristă. Isabel e întrebă într-o noapte de ce or fi invitat-o rații Funes să-și petreacă vara acolo. Era la o vârstă prea fragedă ca să înțeleagă că n-o ăceau pentru ea, ci pentru Nino, o jucărie stivală, să se distreze Nino. Nu reușea să-și lea seama decât de tristețea din casă, de aptul că Rema părea obosită, că abia ploua ouțin și totul căpăta un aer umed și răvășit. După câteva zile s-a obișnuit cu regulile din casă, cu disciplina deloc grea din vara aceea a Los Horneros. Nino începea să se priceapă a microscopul dăruit de Luis, petrecură o ăptămână minunată crescând tot felul de vietăți într-o albie cu apă stătută și frunze de ală, picurând câte un strop pe lamela de sticlă ca să se uite la microbi. "Sunt larve de ântar, cu microscopul ăsta n-o să vedeți microbii", le spunea Luis cu zâmbetu-i ușor stovit și îndepărtat. Lor nu le venea să creadă că scârboșenia aia care se foia nu era un microb. Rema le aduse un ochean pe care-l păstra în dulap, dar le-a plăcut întotdeauna mai mult să descopere microbi și să le numere picioarele. Isabel avea un carnet unde însemna experiențele, amestecând biologia cu chimia și cu pregăirea unei truse medicale. Au făcut trusa medicală la Nino în cameră, după ce au cerșet prin casă pentru a face rost de ce aveau nevoie. Isabel i-a spus lui Luis; „Vrem tot ce se poate”. Luis le-a dat pastile de Andréu, vată roz, un tub de încercare. Nene, o pungă de cauciuc și un flacon de pilule verzi cu eticheta smulsă. Rema a venit să vadă trusa, a citi inventarul din carnet și le-a zis că învățau lucruri folositoare. Ei sau lui Nino care veșnic se entuziasma și voia să facă pe grozavul în ochii Remei) le-a trecut prin cap să facă un ierbar. Deoarece în dimineața

aceea se puteau duce în grădina cu trifoi, au tot cules mostre și seara podeaua de la ei din dormitoare era plină de frunze și flori presate, aproape că n-aveai unde călca. Înainte de culcare, Isabel și-a notat: „Frunza numărul 74: verde, formă de inimă, cu puncte maro”. O cam plictisea că aproape toate frunzele erau verzi, aproape toate netede, aproape toate lanceolate.

În ziua când s-au dus să prindă furnici, a văzut peonii de la moșie. Pe vâtaf și pe majordom îi știa bine, pentru că veneau acasă cu vești. Dar ceilalți peoni, mai tineri, stăteau acolo pe lângă șoproane cu aerul că-și făceau siesta, căscând la răstimpuri și uitându-se la copiii cum se joacă. Unul i-a spus lui Nino: „La ce bun prindeți toate furnicile astea”, și l-a bătut cu două degete în frunte, printre bucle. Isabel ar fi vrut ca Nino să se supere, să se poarte ca fiul stăpânului. Aveau deja sticla plină de furnici și pe coasta de la pârâu găsiră un cărăbuș uriaș și îl băgară și pe el înăuntru, să vadă ce-o să se întâmple. Ideea cu colecția de furnici o luaseră din Tezaurul Tineretului și Luis le împrumută o casetă lungă și adâncă de sticlă. Când dădură să plece apucând de ea amândoi, Isabel îl auzi cum îi spune Remei: „Mai bine să stea cumiți acasă în felul ăsta”. I se mai păru și că Rema oftă. Își aminti înainte de a adormi, la ceasul când chipurile se ascund în beznă, de Nene ieșind afară să fumeze în pridvor, slab și fredonând, și de Rema care-i ducea cafeaua, iar el lua ceașca fără s-o nimerească, atât de neîndemânatic că-i strânse degetele Remei. Isabel văzuse din sufragerie că Rema își tot trăgea mâna și Nene abia dacă putu prinde ceașca să nu cadă, râzând în toată zăpăceala aceea. Mai bine furnici negre decât roșii: mai mari, mai vorace. Apoi să dea drumul la o grămadă din cele roșii, să urmărească lupta din spatele sticlei, stând la loc sigur. Doar dacă nu cumva nu se încaieră. Două furnicare, unul în fiecare capăt al casetei de sticlă. Aveau să se consoleze cercetând feluritele obiceiuri, cu un carnet special pentru fiecare soi de furnici. Însă aproape sigur se vor lua la bătaie, luptă fără cruțare ca să privească prin sticlă și un singur carnet.

Remei nu-i plăcea să-i spioneze, uneori trecea prin dreptul dormitoarelor și-i vedea cu caseta cu furnici lângă geam, entuziasmați și aferați. Nino avea un fler deosebit pentru a descoperi noi galerii, iar Isabel mărea planul trasat cu cerneală pe pagină dublă. La sfatul lui Luis au acceptat până la urmă numai furnici negre, iar colecția de furnici era deja uriașă, furnicile păreau furioase și trudeau până seara, săpând și agitându-se, mânați de mii de porunci și schimbări, frecându-și prudent antenele și piciorușele, scutate de neașteptate porniri de mânie sau vehemență, în concentrări sau împrăștiere fără o cauză vădită. Isabel nu mai știa ce să noteze, lăsă carnetul la o parte și-și treceau timpul învățând și uitând de descoperirile lor. Lui Nino îi venea chef să se întoarcă în grădină, vorbea despre hamacuri și căluți. Isabel îl disprețuia puțin. Colecția de furnici valora mai mult decât toată moșia Los Horneros și ea se gândea cu încântare că furnicile se foiau în sus și-n jos fără să se teamă de niciun tigr, câteodată îi venea să-și imagineze un tigrișor mic cât o gumă

de șters pândind prin galeriile casetei cu furnici; poate asta era pricina mișcărilor de împrăștiere, de concentrare. Și-i plăcea să repete lumea de afară în cea din sticlă, acum, când se simțea oarecum prizonieră, acum, când nu aveau voie să coboare în sufragerie până când Rema o să-i cheme.

Își lipi nasul de un geam, brusc atentă fiindcă dorea să fie băgată în seamă; o simți pe Rema oprindu-se la ușă, privind-o fără un cuvânt. Simțea toate astea cu limpezime de cleștar când era vorba de Rema.

- De ce stai aici singură ?

- Nino s-adus la hamacuri. Mi se pare că asta de aici trebuie să fie regina, e uriașă.

Șorțul Remei se oglindea în sticlă. Isabel îi văzu o mână ușor ridicată, așa reflectată în sticlă părea de parcă s-ar fi aflat în caseta cu furnici, pe neașteptate își aminti de mâna aceea întinzându-i ceașca de cafea lui Nene, dar acum printre degete îi mișunau furnici, furnici în loc de ceașcă și mâna lui Nene strângându-i buricele degetelor.

- Ia mâna, Rema - o rugă.

- Mâna ?

- Acum e bine. Așa cum se oglindea speria furnicile.

- Ah. Poți coborî acum în sufragerie.

- Mai târziu. Nene e supărat pe dumneata, Rema ?

Mâna trecu peste sticlă precum o pasăre printr-o fereastră. Lui Isabel i se păru că furnicile erau înspăimântate de-a binelea, că fugeau de oglindirea aceea. Acum nu se mai vedea nimic, Rema plecase, se îndepărta pe coridor fugind parcă de ceva. Lui Isabel i se făcu frică de întrebarea ei, o frică surdă și fără rost, poate nu atât de întrebare, cât de faptul de a o vedea pe Rema dispărând astfel din sticla acum fără nici un reflex, unde galeriile se desenau întortocheate ca niște degete înțeleștate în pământ.

Într-o după-amiază a fost siestă, pepene verde, ping-pong cu mingea la peretele dinspre pârâu și Nino s-a dovedit grozav salvând loviturile ce păreau pierdute și urcându-se pe acoperiș pe glicină pentru a scoate mingea înțepenită între două țigle. A venit și un peon micuț de dincolo de sălcii și le-a ținut tovărășie la joc, dar era nepriceput și tot greșea loviturile. Isabel mirosea frunze de *aguaribay* și la un moment dat, ripostând la o mingie insidioasă lansată de Nino prea jos, simți undeva în străfundurile ființei fericirea verii. Pentru prima oară înțelegea prezența ei la Los Horneros, vacanța, Nino. Se gândi la caseta cu furnici, acolo sus, și era ceva mort ce se prelingea, o învălmășeală oribilă de picioare zbatându-se să iasă, un aer stricat și otrăvit. Lovi mingea cu furie, cu bucurie, rupse un fir de *aguaribay* cu dinții și-l scuipă cu dezgust, fericită în slărșit cu adevărat în bătaia soarelui de țară.

Geamurile sparte căzură ca o grindină. Erau de la biroul lui Nene. Îl văzură apărând în cămașă, cu ochelarii mari negri.

- Mucosii naibii !

Micuțul peon o rupse la fugă. Nino veni lângă Isabel, iar ea îl simți tremurând parcă bătut de vântul ce legăna sălciiile.

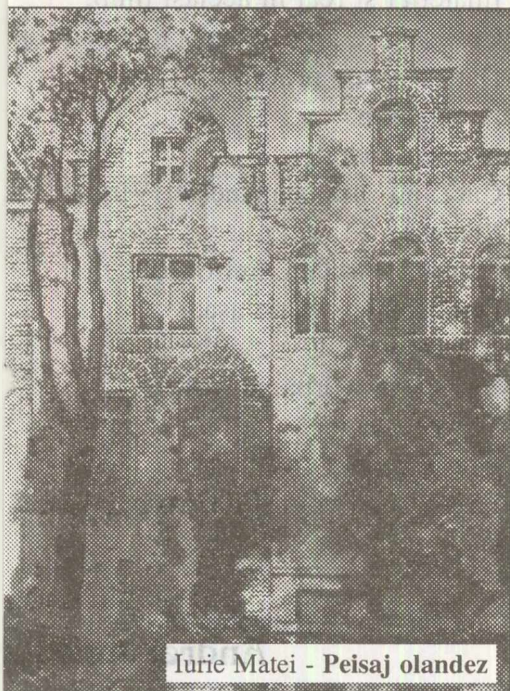
- N-am vrut, unchiule.

- Zău, nene, n-am vrut.

Se făcuse nevăzut.

Traducere de

Tudora Șandru Mededini

Iurie Matei - Peisaj olandez

literatura lumii

Născut la Buenos Aires, poetul Daniel Najmías trăiește din 1975 în Spania. Din 1996 s-a consacrat aproape în exclusivitate traducerilor literare. Printre autorii pe care i-a tradus se află Hans Georg Gadamer, Klaus Mann, Ian Gibson, Martin Walser, Norbert Gastrein, Harold Bloom, Tim O'Brien, Herbert Lottman, Bryam Boyd și Hermann Hesse. A tradus o seamă de poezii de Paul Celan pentru revistele „Hora de poesía” și „Rosa cúbica”. A obținut Premiul de traducere pe 2002 al Fundației Goethe și a fost co-editor al paginii în limba spaniolă a revistei electronice „The Barcelona Review”.

Acrobați pe frânghie

Cei care au născocit
forma de a te privi
- acest mod patentat
și au spus: nu există altul -
au mai născocit și
modul de a sta întinși.

literatura lumii

Nu trebuie să ne schimbăm,
inflexibiia regulă a sărutărilor tale
e unică pe piața mondială.

Dar nu cred că mă înșel
când încerc să mă apropiu
și oglindesc
tremurul scheletului tău,
atât de osebit de model,
când născocesc noul nostru echilibru
și marca ta
îmi acceptă manevra.

Cortot cântă Chopin - pe rue Adolphe - iar eu îl plagiez pe Fray Luis

Lui Fernando del Solar

De timpul e câmpie nesfârșită,
Loc necuprins, pășune sau otavă,
răsune glasul, muzica suavă
de mâna ta destoinică strunită.

Cortot, ridică-n slavă armonia
ce fără veste fost-a tulburată.
Claviatura, tușa inspirată
de-anunță repezit muncitoria
ce-am pătimit, eu pragul te poftesc
să-l treci de timp, oh moarte, oh viață,
uitare dulce, și mă năpustesc
ca taurul nerăbdător să știu:
neștiutorul care-am fost învăț
că tot ce vede-i plânset și pustiu.

Aer

La moartea lui

César Tejedor Campomanes

Ce aer pur în școală - ai respirat
și-n cărți cât oxigen ai grămadit!
Idei de filosofi ai răspândit;
Gândirii paznic fost-ai necurmat

La pupa navei, pe-nspumata mare
rămâne-a minții dără luminoasă
Versiune și dovadă ne-ndoioasă
a Gândului păzit cu înfocare.

Acestea-s trainicele legături
ce soarta împletitu-ți-o-au c-o liră
a Gândului în ceasurile lungi

de noapte. Ia aminte: poți s-ajungi
doar de pornești. Minciuna s-o abjuri.
Destul acum: tu, Cezare, respiră.

Furtună electrică

Pentru María Teresa Gallego Urrutia,
după fulgerele care-au căzut azi-
noapte asupra Madridului

„Fiindcă pacea cu mine însămi ar fi
un război fără sfârșit“ (Juana
Bignozzi)

Electrică-i sminteala mea, totală,
sfâșietoare, nor întunecos

daniel najmías

ce-acoperă tot cerul, vânt tăios,
furtună e și ploaie torențială,

în luna lui cuptor ori în gerar.
E salt mortal de râu învolburat,
e semn fatal, e viforul turbat
de grindină și glod. E un coșmar.

E uragan nepotolit, furtună
biciuitoare de nisip, osândă
și doliu negru-mi este rătăcirea.

Durere-ascunsă stând mereu la pândă
și zbucium ce-mi aduce ostoirea.
Mi-e sorocit doar trăznetu-n furtună.

Cuvinte virtuale, corpuri reale

Dacă-n virtualitatea cuvintelor realizez
corpul tău,
Dacă-n corpul tău virtualizez realitate
cuvintelor,
Dacă-ți materializez numele,
Dacă-ți numesc materia,
Dacă te incorporez
Și virtual îți ofer, îți spun numele și-ți
făgăduiesc
Ce-mi lipsește,
Imaterial și real în același timp,
Ceva foarte asemănător cu nenumitul
Dar cu nume propriu
Nu anonim,
Nu necorporal,
Căci nu mă stăpânește Virtutea, c
Materia,
Cea mai virtuală dintre toate..
Dacă trebuie să fie așa,
Nu te speria,
Voi sta de vorbă cu tine
Te voi asculta
Îți voi scrie
Până ce mă vei restitui corpului meu.

Prezentare și traducere de
Andrei Jonescu

A integra cultura diasporei în cea națională

Dacă în anii dinainte de deceniile 7 sau-8 ale acestui secol nucleul vital al emigrației culturale tânără era în Europa, în perioada de după revoluție - mai ales- lucrurile s-au schimbat radical. Nu știm ce este mai îmbucurător sau mai întristător în același timp: faptul că acest nucleu s-a mutat la New York sau că prioritatea Europei a pătât?! Avem în față un fel de raport al activităților ural-religioase desfășurate sub egida Institutului Român de Teologie și Spiritualitate Ortodoxă New York pe anul 2005. Pagini întregi vorbesc despre simpozioane, ședințe de cenaclu, lansări carte, editări de reviste. Fondatorul reperelor culturale care au determinat revirimentul ural românesc de mai sus: Institutul, cenaclul Mihai Eminescu și revista Lumină Lină este el, teologul, profesorul universitar și preotul Theodor Damian.

Ilie Traian: Se pare că și la New York la put a fost... cenaclul!

Theodor Damian: Așa este. Asta se întâmplă în 13 ani. Vorbim, desigur, despre viața urală creată de imigranții înșiși. Până atunci a loc o anume activitate culturală desfășurată în il bisericilor. Cineva recita o poezie, altcineva a ceva cu prilejul vreunei sărbători, dar toate stea sporadic și de un accentuat amatorism. Azi viața noastră culturală gravitează în jurul aceluși Eminescu și al revistei Lumină Lină. De ea și spun gravitează, pentru că de data aceasta este coagulată, consistentă și sistematică.

În afara oamenilor de scris, a oamenilor de ură din New York și din întreaga Americă încep cu o mare frecvență invitați din alte țări - țărani sau străini -, ca și invitați din țară sau soane în trecere. New Yorkul, mai ales în ultimii, este un loc de trecere foarte populat de oameni litere, zjariști, teologi - pentru că de data aceasta r o bună informare, atenție și amabilitate ca să ducem lipsă de invitați valoroși.

I.T.: După știința mea, Lumină Lină este ma revistă apăsă culturală din America. În t, cum se știe, sunt destule ziare de limbă nână - dar, mi-aș permite să spun, că ele sunt i puțin culturale și, mai ales, mai puțin nunitate. În cea mai mare măsură aici este lectată actualitatea și problematica țării ât cea comunitară.

T.D.: Așa este, ziarele au un caracter magazi- tic - ceea ce este și firesc -, dar e adevărat că se ște nevoia unei publicații culturale. A mai apă- ulterior, o publicație culturală în Georgia rigini) - dar ea este cumva ideologic-culturală, i puțin literară și mai puțin comunitară. La noi numai crearea revistei aparține comunității, ci și nsorizarea ei. Apar chiar reportaje și fotore- taje din viața de cenaclu.

I.T.: Dacă e de înțeles faptul că înainte de reu- Ńie presa de limbă română din exil era spon- izată de exilul însuși (cu bine presupusele eptii în care era implicată Securitatea) ar fi așteptat ca de-acum înainte țara să se implice i mult, financiar, în susținerea ei.

T.D.: Aveți dreptate - și întrucâtva fenomenul lemarat. Cunosc chiar eu un ziar new yorkez nsorizat din țară, ca și o revistă dintr-un stat erican.

I.T.: O eventuală sponsorizare din țară v-ar ne în situația de a fi privit cu suspiciune sau (și cu) invidie?

T.D.: Cu certitudine amândouă. Dar asta nu m- face să refuz sprijinul, pentru că am convingerea persoana respectivă a rămas prizoniera unei ntalități defuncte, specifică războiului rece. Am, acest sens, un exemplu recent. Am încercat să stituim la New York o asociație a jurnaliștilor nâni. Suntem vreo 7-8. Ne-am adunat, am stabilit ȃuri, am realizat concepte de statut - până când eva dintre noi și-a amintit că unul dintre ziarele prezentate la acea întrunire este sponsorizat din ă. Ei, bine, reclamantul s-a retras imediat din ia înființata asociație, iar, întrucât președintele aspăt ales n-a intervenit deloc (lăsând să se espună acordul său cu demisionarul) toată ini- tiva a căzut înainte de a se naște. E greu să cons- am că trebuie să mai luptăm și azi cu asemenea ntalități. Vecinii noștri, imigranții maghiari, cei it de des invocați, primesc sponzorizări de unde, cât mai multe să fie.

I.T.: Nu prea avem în emigrație Mecena

pentru activități culturale, așa cum nu prea avem Mecena în general.

T.D.: Într-adevăr, n-avem. Poate doar în New York, doctorul Napoleon Săvescu, editorul cunoscu- tei Dacia Magazin și fondatorul și susținătorul revoluției în etnogeneza noastră, aduse de Dacia Revival și congresele de dacologie. Cele câteva nuclee de viață culturală din California (Los Angeles, în jurul parohiei părintelui Nicodim Bibarț sau la Hayward, la Casa Română) - sunt mai puțin consistente și sistematice. La cenaclul nostru, care pulsează cu regularitate, vin să-și lanseze cărțile autori români din alte state americane, precum Petra Vlah din California sau chiar Gabriel Stănescu din Georgia, editorul revistei Origini.

I.T.: Revenind la sprijinul din țară, așa incipient cum este: din ce parte vine el?

T.D.: De la guvern. Prin departamentul său specializat. Chiar dacă se face puțin, faptul este foarte binevenit, deoarece indică o intenție clară de a integra cultura diasporei în cultura națională.

I.T.: Credeți că din sărăcie nu se face mai mult?

T.D.: Nu neapărat. E și o delăsare veche, oarecum generală. Ca să nu mai amintesc că și aici e ca peste tot când e vorba de noi, românii: cine se bagă, cine are poarta deschisă, câștigă.

I.T.: Recentele declarații proemigrație ale președintelui Băsescu au trezit interes în emigrație?

T.D.: Da. Pentru că afirmațiile, chiar mai puțin concretizate, au darul de a face bine. Cu ele se începe atunci când vrei să schimbi o mentalitate - desigur însă, cu condiția să nu rămâi la ele.

I.T.: Sunteți în New York o bună echipă de scriitori români, cea mai mare parte dintre ei membri ai Uniunii Scriitorilor, oameni cu premii, binecunoscuți în țară, recenzați de critici cu greutate. Nu în ultimul rând dumneavoastră și poetul Liviu Georgescu, amândoi autori

comentați de Nicolae Manolescu. Mai departe, Mirela Roznoveanu, Mircea Săndulescu, Constantin Negoită, M.N. Rusu, Timotei Ursu, Doina Uricariu, Laurențiu Orășanu, Mihaela Albu, Constantin Tennyson, Carmina Popescu, Valentina Ceaprazi, Teofil Roll, Grigore Culian - și enumerarea ar putea continua. E greu să vă impuneți acolo din punct de vedere cultural?

T.D.: Foarte greu. Mulți am publicat în edituri americane sau în publicații de profil. În reviste academice de literatură sponsorizate de universități - dar consacrarea pe care unii ar aștepta-o nu a venit neapărat. Ea ar însemna, mai ales, niște premii.

I.T.: Iar un om cu premii devine automat și cunoscut și bogat?

T.D.: Cunoscut poate, dar bogat nicicum.

I.T.: A existat ideea ca unul dintre dvs. să fie ales în conducerea Uniunii Scriitorilor din România?

T.D.: Sigur că n-ar fi rău, dar, de exemplu eu mă simt inclus, protejat chiar, ca simplu membru. O filială la New York a Uniunii, însă, n-ar fi deloc o idee rea. Noi suntem destul de mulți, iar potențialul nostru e în creștere. De curând a voit să devină membru al cenaclului Eminescu un autor din Washington, tânărul Lucian Țion. A scris o carte remarcabilă: Cameroon. O serie de tablete quasiumoristice.

I.T.: Cam ce genuri de literatură se practică acolo?

T.D.: De toate, ca oriunde. Chiar și teatru - dacă la asta v-ați aștepta mai puțin. Desigur și jurnale - dacă la asta se așteaptă cei mai mulți. De curând a decedat o bună autoare de teatru: Constanța Bratu Marin, din New York. Și aproape de memorialistică. În primul rând, memoriile victimelor comunismului. Eu consider că genul acesta ar trebui să beneficieze de-o susținere specială. La noi, ca și în toată Europa de Est. Nu e cazul să ne gândim aici doar la scriitori profesioniști -, ci la oricine poate pune pe hârtie ralatări din acea perioadă cumplită.

I.T.: M-aș gândi, cu rezervă, că în țară parca s-a instalat o anume sațietate în raport cu acest gen de scrieri.

T.D.: Foarte rău dacă lucrurile stau așa. Uitați-vă la evrei: chiar și după o mie de ani, dacă ar exista cineva care ar mai deține niște mărturii, ar fi bine întâmpinat. Acest cuvânt - saturație- frizează blasfemia când e vorba de asemenea suferințe. Iar mai presus de datoria noastră de conștiință e aici și un aspect de strategie culturală ignorat în mod păgubos. Occidentul nu are o asemenea literatură! Ne batem să ne impunem cu traduceri și cu lobby, când ar fi și mai eficace cu acest gen literar, cu acest tip de suferință pe care numai noi, cei din Est, îl avem.

A consemnat
Ilie Traian

Poezii în capodopere

alese și traduse de grete tartler

Robert Bly (1926-)

Recunoștință față de vechii profesori

Când trecem, hălăduim peste lacu-nghetăt,
Ne așezăm tâlpile unde n-au fost nicicând.
Umblăm peste neumblate. Dar nu-n largul nostru.
Cine alții sunt jos decât vechii profesori?
Apa ce mai demult trup de om nu ținea
- Eram studenți pe atunci - ne duce picioarele
Și ne-o ia înainte cu peste o milă.
Învățătorii-n adânc, împrejur doar tăcere.

alina boboc

Doi tineri din Verona

Vechea piesă shakespeareană este reînnoită de Felix Alexa pe scena Teatrului de Comedie, într-o variantă inteligentă și ofertantă, prezentată în premieră pe 30 aprilie 2006.

De la început, captivează decorul și costumele, apoi eclerajul și muzica, toate armonizându-se cu rafinament. Decorul este construit pe o geometrie dreptunghiulară, cubul situat în mijloc fiind spațiul care concentrează scenele semnificative, prin acesta trecând pe rând mai toate personajele, în momentele cheie ale rolului lor. Rampa (ca și în **Visul unei nopți de vară** de la Național) devine, se pare, o preferință regizorală de efect, oricum foarte adecvată pieselor shakespeareane.

Costumele aduc oromatică dominantă de alb-negru, la care este adăugat puțin portocaliu, nuanță caldă, cu un puternic impact vizual, într-un ecleraj

albastru rece, oricum impresionant pentru orice gust, element pe care este clar că regizorul mizează mult. Însă aceste costume ascund parcă și poanta rolului: manșetele întoarse ușor ostentativ ale lui Thurio evidențiază prostia personajului, haina cu două fețe a lui Speed sugerează cele două fațete ale sale (în relație cu stăpânul și în relație cu cei de teapa lui). Tăietura englezească ușor vetustă a costumelor trimite la epoca shakespeareană. Dungile, decupajele geometrice contribuie la crearea unei armonii a costumelor cu decorul. Muzica lui Garbarek, folosită foarte precis, ajută mult spectacolul.

Actualizarea textului prin câteva găselnițe simple și introducerea unor amănunte amuzante sunt de efect: folosirea play-back-ului în muzica de azi, consumul de droguri, eticheta de rocker, povestea gheții găurite (din păcate, neoriginală, preluată dintr-un alt spectacol de la Bulandra) etc.

Jocul actorilor, deși foarte implicat și cu momente foarte speciale, este totuși umbrat de preocuparea regizorului pentru elementele vizuale. Mihai Bendeac este convingător, Delia Nartea joacă

o amoretă autentică, Andreea Samson face demonstrație de talent, Vlad Logigan abordează rolul cu o oarecare timiditate, dar este sensibil nuanțat, Mihaela Teleoacă este într-un rol de mari. Bogdan Cotleț, însoțit de câinele său, scoate efecte maxime din scenele în care apare. Aurelian Bărbieru este extraordinar; dotat cu foarte adecvată expresivitate și cu o voce (probată și recunoscută), joacă subtil și inteligent reușind să reliefeze foarte persuasiv personajul său.

thalia

Întregul spectacol respiră tinerețe, bun și creează o atmosferă plăcută și, deci, merită văzută.

Distribuția: George Ivașcu (*Speed*), Doru Logigan (*Ducele Milanului*), Mihai Bendeac (*Proteus*), Vlad Logigan (*Valentin*), Delia Nartea (*Silvia*), Andr Samson (*Iulia*), Bogdan Cotleț (*Launce*), Mihaela Teleoacă (*Lucetta*), Aurelian Bărbieru (*Thurio*), Eugen Racoți (*Antonio*), Andrei Barbu (*Panthin*), Marius Drogeanu, Gabriel Călinescu, Andrei Bărbieru (*Proscriși*), Câinele Crab. Traducerea: Mihai Gheorghiu. Versiunea scenică, regia, ilustrația muzicală și *light design*: Felix Alexa. Scenografa: Diana Ruxandra Ion.

denis buican peligrad:

„Revin la poezie ca la o iubire secretă“

*Profesorul universitar dr. Denis Buican Peligrad, personalitate complexă, științifică și umanistă, un redevabil specialist în genetică, savant francez de origine română, ne-a vizitat din nou țara. De data aceasta, donnia sa a revenit în țară pentru zece zile și nu uită niciodată să spună că întoarcerea acasă constituie o bucurie reală. Recent, profesorul Denis Buican și-a lansat la Bibliotecă Cărturești, ultimul său volum **Evoluția și evoluționismul, carte apărută la Editura CD Press, cu o prefață semnată de profesorul Alexandru Marinescu și o postfață aparținându-i lui Cedric Grimoult, elevul eminent al profesorului Buican. Totodată, profesorul a susținut la Biblioteca Centrală Pedagogică conferința „Adevăr și cunoaștere. Selecția pozitivă și negativă a ideilor“.***

Irina Budeanu: Ultima oară când ne-am întâlnit a fost tot la lansarea unei cărți de-a dumneavoastră, *Epopeea lumii vii*, care a apărut tot la Editura CD Press. Acum ce le-ați propus cititorilor din România, care deja vă cunosc opera?

Denis Buican Peligrad: Da, mă întâlnesc din nou cu cititorii români, de data aceasta cu un volum de sinteză pe care l-am intitulat **Evoluția și evoluționismul** și care a apărut tot la bunii mei prieteni de la Editura CD Press. Este o lucrare care rezumă toate teoriile mele și nu se limitează la o simplă prezentare istorică, lucrarea subliniind evoluționismul modern în plină actualitate cu izvoarele sale de netăgăduit și cu umbrele și luminile controverselor sale. Evoluționismul, ca orice știință, trebuie, el însuși, să evolueze și teorii succesive - între care îndeosebi teoria sintetică - descriu unele mecanisme mereu controversate; unul dintre ultimele sale avataturi - sociobiologia - stărnește discuții pasionante. Prezentând evoluția evoluționismului în bogăția sa istorică și științifică, această carte se oprește asupra teoriei, sinergice a evoluției cu ultima floare din inflorescența biologiei contemporane: evoluția și geniul genetic. Insist mai ales asupra evoluției și teoriei sinergice care, după cum știți, este prezentă la toate nivelele biologiei: de la materia inertă la materia vie, de la atom la

riile pe care le-am avut la București și prin țară, fie cu ocazia lansărilor de carte, fie cu ocazia susținerii unor prelegeri, că tânără generație este foarte avidă de cunoaștere și interesată să afle cât mai multe lucruri. Studenții de la facultățile de Biologie, Istorie, Filozofie au ce să învețe din cărțile mele pentru că ele fac legătura între științele biologice și cele umane creând o punte între știință și artă. Selecția multipolară din teoria evoluției sinergice se prelungește în viziunea mea în domeniile artelor, culturii și politicii, ceea ce poate atrage un număr foarte divers de tineri cu preocupări foarte diferite. Cartea este foarte utilă și cercetătorilor pentru că ea aduce în prim plan cele mai noi cuceriri ale științelor exacte și ale științelor umaniste, deci are o arie foarte largă de receptare. În afară de cartea propriu-zisă aș remarca zecile de pagini de la sfârșitul volumului scrise de eminentul meu elev Cedric Grimoult și el doctor în științe la Sorbona, care face o prezentare a operei și personalității mele. Textul este tradus de profesorul Alexandru Marinescu, căruia îi mulțumesc și pe această cale pentru concursul acordat. Dacă veți avea curiozitatea să citiți această Postfață, veți afla despre zbulcunul meu, atât cel din România cât și cel din Franța, unde m-am stabilit din 1969. El spune în această Postfață, care, în fapt, este și o istorie a României dinaintea de '69 și a Franței, că: „În zorii celui de-al treilea mileniu care se anunță deja, plin de frământări și neliniști, nu rareori sumbru, studiile de un echilibru clasic realizate de profesorul Denis Buican, deschid perspective încurajatoare și oferă o informație cinstită asupra unei epoci cu antagonismele și capcanele sale ideologice, atologice și politice. Singular prin multiplicitatea sa, Denis Buican ne apare ca o personalitate complexă care dă strălucire unei opere cu limezimea și scilipirile unui „briliant“. De ce vreau să sublinieze cuvintele pe care Grimoult le-a scris în Postfață, pentru că o să vedeți că viața mea, ca și opera, a avut mult de suferit atât în România, cât și în țara mea de adopție, Franța. Ca să rezum această dublă experiență aș spune: Eu le-am dat miere și ei mi-au dat fier.“

I.B.: De ce credeți că sunteți în continuare o personalitate incomodă atât în România, cât și în Franța?

D.B.P.: Dacă a gândi și a avea atitudine și curaj în a-ți exprima ideile înseamnă să fii incomod, atunci sunt incomod. Și așa voi rămâne. Toată viața și opera mea am încercat să împrăstii grăunțe de lumină în prezent și în viitorime. Iar răspunsul a fost, atât în România dinaintea de '69, cât și în Franța de astăzi: ignoranța. Așa cum spunea Molière „invidia nu moare niciodată“ și, slavă Domnului, invidioșii sunt nenuntrați și ei pun opreliște ideilor

evoluției progresului. Am simțit-o din plin de-alun întregii mele vieți. Și atunci singura „consolare“ oamenilor care gândesc și împing lucrurile înainte este posteritatea și va descoperi și vor deveni modele pentru ei. Cu asta se împacă și invidioșii zilelor noastre. Împor este să nu le facem cu lumina noastră umbră.

I.B.: Știu că sunteți supărat și revoltat pe felul de decurg lucrurile în sistemele democratice. Av aceleași opinii radicale în privința direcției în care omenirea se îndreaptă?

D.B.P.: Nu cred că am păreri radicale. Dacă este să definesc în trei cuvinte, atunci aș spune despre mine sunt evoluționist, selecționist și probabilist. Eu cred omenirea, de-a lungul existenței sale, n-a cunoscut de trei sisteme, cu tranzițiile specifice fiecăruia: sistem totalitar: de tip comunist, nazist, național fascist, dicta teocratică - precum inchiiziția catolică sau talibani. Afganistan sau ayatollah-ul din Iran. Aceste regime tot tare îmbrățișează totul, ca să distrugă totul. Sunt de piramidă: stalinismul, maosismul sunt exemple perfecte acestui sens. Al doilea sistem ar fi cel al dictaturilor mili-tare care se întănesc din noaptea veacurilor, monarhiile ab-lute care reprezintă până la cele constituționale mode dictaturi militare. Există și țările așa-zis democratice Europei Occidentale care sunt caracterizate prin demage-politice. Eu sunt pentru adevărată democrație care înseamnă numai alegeri libere, democrație autentică și nu există niciunde în lume. Practic avem de ales în partide putrede și partide de putreziți. O adevărată democrație presupune un control separat al puterilor și un control permanent al celor aleși. Democrația nu înseamnă dai ocolul final unui ales ale cărui promisiuni nu mai s-ulterior niciun controlat.

I.B.: Din ceea ce spuneți dumneavoastră rezultă viitorul nostru e mai mult decât incert. Așa să fie oare?

D.B.P.: Da, din păcate, tot ceea ce se întâmplă în lume și tot ceea ce s-a întâmplat până în clipa de față ne con-spore o astfel de idee. Să ne gândim numai la eveniment tragice din Irak, Afganistan, fosta Iugoslavie, Afr Terorismul islamic este tot mai răspândit și lui îi răspun-d un alt terorism, cel de stat din multe țări occidentale și Statele Unite. Exemplele sunt evidente, judecățile noastre fac parțial și pe partizanate. În acest sens aș vorbi des-procesul intentat lui Milosević, dar și de procesul de Nürnberg. Judecata aici se face numai pentru unii și deopotrivă pentru toți cei care sunt vinovați și implicați tragediile istorice. De ce numai Milosević și nu și cei c-l-au adus în situația de a acționa sau a acționat? De numai nazistii și nu și cei care erau la vremea ac-judecători și în slujba lui Stalin? Atunci despre ce drept vorbim? Dacă ar fi o justiție universală, atunci nazistii și trebuie condamnați pentru genocidul de rasă, așa e s-a întâmplat, iar stalinistii comuniști pentru genocidul clasă. În fond, procesul de la Nürnberg a fost un proces învingătorilor. Dacă justiția condamnă numai anumiți „minali“ - cei care îi convin - atunci avem de-a face cu justiție chioară.

I.B.: Cei care vă cunosc deja din scrierile dumneavoastră au descoperit dincolo de omul de știință și un distul sensibil, poetul. Mai aveți timp și pentru poezie?

D.B.P.: Întotdeauna revin la poezie ca la o iubire secretă și ca la un mod de a exprima tot ce este mai viu și mai profund în ființa mea. În această toamnă, mai exact octombrie, la editura CD Press, îmi va apărea volumul **Spice** care reprezintă un fel de antologie succintă alcătuită jumătate din poezii inedite și jumătate din poemele pe care le găsiți în volumul **Marmura**.

A consemnat Irina Budeanu

confesiuni

om. După cum știți, esența teoriei sinergice pe care eu am elaborat-o este selecția multipolară care se manifestă de la structurile biologice până la cele ideatice. Bineînțeles că această selecție se face cu totul altfel, la nivelul biologiei, altfel la nivelul omului și altfel la nivelul biosferei. Este de fapt vorba despre o selecție generală și înăuntrul ei sunt selecții particulare specifice fiecărui nivel, fiecărui palier al sistemelor vii. Și chiar mai departe de sistemele vii la nivel politic, cultural, ideatic. Evident că aceste selecții nu trebuie confundate pentru că sunt diferite și nu trebuie să reducem selecția ideilor la selecția ființelor inferioare vii.

I.B.: Este o lucrare care se adresează în principal specialiștilor sau ea are un acces mai larg?

D.B.P.: Din punctul meu de vedere ea se adresează unui public destul de larg, dar unui public cultivat și căruia îi sunt familiare noțiunile de bază ale biogeneticii umane. Și cred eu că se adresează mai ales tinerilor, cei din clasele superioare, trebuie să vă spun că am observat și la întâlni-

A căuta să descifrezi straniul și misteriosul - concepte esoterice de altfel, - într-un discurs literar este o muncă complexă și pasionantă. Pasiunea vine din încântarea așteptată prin aluziile la formule magice, rituri, în evocarea unor oameni cu puteri asupra naturii universului. Complexitatea survine din misterul care învăluie esoterismul, revelându-se doar celor inițiați, iar celorlalți rezervându-le neînțelegerea umorului, proceselor, simbolurilor pe care, folosindu-le, neștiutorii pot face interpretări extravagante sau nefondate.

Ermetismul este de multe ori confundat cu mitologia și credințele mistice de tot felul; în realitate, în botele lui este Arta, dar nu așa cum își imaginează inițiații. Din anumite motive, inclusiv cele de ordin istoric, toate operațiile și elementele care compun tradiția ermetică, au fost cifrate și doar puțin le înțeleg. (Nu ne numărăm printre aceia; întem doar cititorii ai unor lucrări bune în care se încearcă dezvoltarea simbolurilor cele mai frecvente care apar în opere literare de pretutindeni). Prezența elor inițiați a fost dintotdeauna aceea de a descifra într-un mod absolut secretele universului, putând astfel căpăta puteri asupra lui. Pentru a-și atinge

Între straniu și misterios

mariana ploaie-hanganu

note muzicale, șapte zile ale săptămânii. În scrierile ermetice sunt citate cele șapte sfere inferioare ale vieții terestre și cele șapte sfere ale vieții superioare, spirituale.

Această enumerare pe scurt a fost din intenția de a arăta că tradiția ermetică este mai mult știință decât vrăjitorie, mai mult filozofie decât superstiții neîntemeiate. Aparținând celor mai vechi curente filozofice, ea se află în spatele tuturor miturilor primordiale ale omului; așa ne explicăm folosirea atât de frecventă, chiar dacă inconștient, a complexei simbologiei în lumea de azi. Diverse simboluri, unele din cele citate mai sus, sunt prezente într-un număr mare de texte (literare, antropologice), independent de voința conștientă a autorilor.

Pasionați de lucrările citite, am încercat și noi o lectură esoterică a unui text, o povestire intitulată *Călătoria* a scriitoarei portugheze **Sophia de Mello Breyner Andresen**. Am făcut aceasta din trei motive: mai întâi pentru că este un text provocator unei astfel de lecturi, apoi pentru că textul a fost publicat în traducere în paginile acestei reviste și, în sfârșit, pentru a omagia ziua națională (10 iunie) a patriei scriitoarei portugheze

Cei care au citit povestirea își amintesc cu siguranță: era vorba despre un cuplu, bărbat și femeie, de vârstă medie, care pornesc într-o călătorie în căutarea unui loc pe care nu-l precizează. Cu cât merg mai mult, cu atât se pierd mai mult. Pare că natura, stranie și ostilă, nici nu-i ajută, nici nu-i lasă să ajungă, iar la sfârșit sunt înghițiți de o prăpastie. Aceasta este, pe scurt, povestirea.

Încă de la început, șoseaua este definită ca fiind „mijlocul vieții”. În mod fatal, punctul de sosire atât de dorit capătă o semnificație mult mai amplă. Șoseaua pare a fi viața însăși, locul căutat capătă contururi de depășire a existenței pentru a însemna căutarea transcendenței corporale, a sufletului, a vieții eterne. În călătoria celor doi apare o răscruce: punct de decizie, de alegere, răscrucea este un punct mitic, prezent în multe tradiții oculte. Aflat la răscruce, cuplul face însă o alegere greșită: se întoarce către apus. Soarele este, într-o interpretare esoterică, simbolul sufletului, parte din totul-universul, conținută în om. Întoarcerea spre apus și nu spre răsărit poate fi înțeleasă ca o îndepărtare de transcendentalitatea atât de dorită. În acest punct al textului, cei doi aduc precizări referitoare la locul pe

care îl caută: nu-l cunosc, dar știu precis că acolo este un râu cu apă curată și limpede (în scrierile ermetice apa simbolizează înțelepciunea, știința). În acest punct al povestirii descifrăm ce caută cei doi.

Dându-și seama că au luat-o într-o direcție greșită, vor să se întoarcă din nou la răscruce: aici este însă începutul unor rătăcirii repetate care vor continua până la sfârșitul „călătoriei”. Li se oferă mai multe șanse, dar ei nu le văd, ne le înțeleg, nu reușesc să întâlnească drumul ce duce la înțelepciune. Sfârșitul presimțit este moartea, disoluția în haos. La un moment dat, mergând, ajung la un loc unde la stânga se întinde o câmpie, fără nimic altceva pe ea, iar la dreapta, o colină cu arbori. Aceste simboluri ne întăresc mai mult într-o lectură ermetică: partea de-a stânga este în tradiția populară și creștină locul diavolului; câmpia este un loc fără arbori, fără apă, deci fără înțelepciune, în partea dreaptă, dimpotrivă, este o pădure, este, deci viață. În mod succesiv, cei doi se confruntă cu elemente care i-ar putea duce la locul dorit, dar pe toate nu le iau în considerare: o casă cu o candelă cu flori uscate, așezată între brazi, o pădure, acru, lumina. Cei doi spun însă că „acru și lumina nu le pot indica drumul”. Profită doar de un măr, dar mărul, în tradiția biblică înseamnă înțelepciunea folosită greșit. Sfârșitul este fatal: soarele apune, ei cad în prăpastie, întâi bărbatul, apoi femeia, pierzând astfel ocazia de a atinge eternul, pentru că n-au știut să folosească șansele de inițiere oferite de-a lungul vieții. Deducem că cei care știu să înțeleagă viața, micro-universul în care trăiesc, îl pot obține. Toți ceilalți se vor întoarce în haos, de unde au venit

Povestirea este captivantă nu atât prin narațiunea propriu-zisă, cât mai ales pentru multiplele posibilități de interpretare ale ei; una dintre acestea ar fi și încercarea noastră care ne-a condus către ideea că voiajul celor doi este de fapt călătoria tuturor celor caută în mod nereușit înțelepciunea, experiența mistică, a adevărului absolut sau oricum i-am spune, dar nu au pentru aceasta devoțiunea și cercetarea necesare.

conexiunea semnelor

cest obiectiv și-au construit sisteme simbolice și eferențiale complexe, punând laolaltă diverse rații religioase, mituri, legende până și procese aturale, asemănătoare celor chimice. Tocmai această caracteristică - preferința pentru încifrare și tascare - i-a permis să se răspândească, sub coprire, în diverse direcții, îngreunând și mai mult interpretarea lui. Procese și elemente esoterice au fost arătate doar într-o formă simbolică, suferind, upă aceea, alte transformări. Diverse mituri reștine au fost înainte păgâne; cu mult înainte de a fi încifrate în mitologia păgână au fost însă procese i operații esoterice. Această simbologie a fost de multe ori și este și astăzi folosită inconștient de criitori din toate timpurile și de pretutindeni. Convinși că folosesc, în scrierile lor, simboluri și rituri de tradiție populară, ei repetă de fapt diverse rocese create de inițiați în Marea Operă, tradiția ilor lui Hermes. Am extras din lucrările dedicate cestui subiect (v., în special, **Octavio Paz, Los ojos del limo**) câteva simboluri esoterice spre ustrare: dragonul, matricea, arborele, apa, șarpele, rincipiul lui trei, principiul lui patru, ambele din etafizică și care însumate dau șapte. Avem șapte lanete vizibile - mereu prezente în toate textele de lchimie -, șapte culori de bază în curcubeu, șapte

corina bura

Festivalurile internaționale dedicate muzicii moderne și contemporane pot fi asimilate unui cadou neprețuit pe care inițiatorii lor l-au conceput în slujirea „fără de arginți” consacrată evoluției fenomenului sonor. Pe lângă dinamica mereu crescândă a schimbului de idei în plan teoretic, lucrările mai noi sau mai „vechi”, utile în primă audiență românească sau absolută, cupun actului critic măiestria aplicării acestora, cu efecte de cele mai multe ori benefice. Ne înscriem, în într-un proces de recuperare, școala românească le compoziție fiind tot atât de valoroasă ca și cea poloneză (ca să numim doar o mișcare foarte apreciată în secolul XX), ci într-unul de consolidare, într-o lume în care valorile tradiționale par a se fractura, fără a avea perspectiva unor reconfigurări. Cu toate că se desprind tendințe clare, ce grupează „meșteri” în funcție de reacția emoțională sau, dimpotrivă, logică, matematică, pe care o generează diversele tehnici de compoziție, există un „ceva” care amestecă sonorile, pecetea unui ethos care face ca, indiferent de curentul integrator, să detectăm un leja-vu românesc. Binefăcătoare a fost și înregistrarea echipelor, uneori de generație, cu cei care, în varii motive, și-au încercat împlinirea pe alte meleaguri, într-un domeniu în care concurența și

„Sonemus”

performanța individuală ating de cele mai multe ori cote maxime. Cu cea mai mare bucurie îl revedem anual pe maestrul Aurel Stroe, care s-a stabilit la Mannheim după 1989. Fie că este selectat un opus scris cu mulți ani în urmă (**Concertul pt. clarinet**, 1975, la ediția precedentă), fie că apare cu o lucrare nouă, **Fantasia quasi una sonata** pentru violoncel și pian, o comandă pentru prima ediție a Festivalului de la Cluny (2005), anul acesta în p.a.r., interpretarea unui „Stroe” este, cu siguranță evenimentul special în viața oricărei formații, tocmai fiindcă rămân mereu actuale. Ansamblul „Sonemus” (joc de cuvinte între latinescul *sonemus* (să facem să sune) și inițialele Society of New Music Sarajevo, condus de Aliser Sijaric, a inclus pe lângă **Fantasia quasi...** și **Cocoșul sau Vestitorul Luminii**, în p.a.r. scris de Irina Hasnaș, comandă 2006, un trio pentru vioară, clarinet și pian (alcătuire camerală solicitată în România și datorită existenței lui „Aperto”), în care fiecare participant se înalță spre lumină pe o sacră imagină, o metaforă vizuală a **Cocoșului** brăneșian, o muzică plină de culoare, cu tentă onirică din care nu lipsese accentele dramatice. Întregul program susținut în Aula Palatului Cantacuzino a respectat această unitate tematică, visul, dacă urmărim sugestia titlului **Lo spazio inverso** și **6 Capricci** pentru vioară, în care citatul paganinian din numerele 1 și 6 sunt schițate în flageolete, pe un timbru „sul

ponticello”, în pianissimo (Salvatore Sciarrino) sau **Drei Farben** (Aliser Sijaric) precum și **DorMirNo** (Darija Androvska). Chiar sub masca unui **Presto con fuoco** (Beat Furre) timbrurile delicate ale unor zone din pianul „preparat” și-au demonstrat eficacitatea în stabilirea contrastului. Nu au lipsit nici „clasicii”: Iannis Xenakis (inventatorul conceptelor de muzică stocastică și muzică simbolică) - **Rebonds** pentru percuție solo și Pierre Boulez - **Dérive** pentru ansamblu, o altă „pagina” a unui concept muzical „înăluntru cărui compoziții individuale sunt pur și simplu reflecții ale unei singure

muzică

opere de bază” (C.C.), asemenea foilor volante ale **Cărții fără de început și fără sfârșit** (Mallarmé). Tinerii interpreți s-au desfășurat cu dezinvoltură pe un repertoriu care i-a înfățișat și ca veritabili soliști, cu o emisie sonoră cultivată, amplă și tehnică sigură. **Inter arma silent musae...** frământările politice mai mult decât tragice care au afectat spațiul ex-iugoslav au determinat adoptarea unei strategii ale cărei efecte contrazic parțial vechiul adagiu. „Sonemus” și-a propus și face o adevărată educație muzicală prin conectarea la o vastă rețea în care implică parteneri din țările vecine și nu numai, interesați bineînțeles de fenomenul sonor contemporan. Din **Manifestul** lor: „... Esteticile ce însoțesc fenomenul artistic contemporan nu pot fi corect apreciate dacă se ignoră poziția etică... diferitele opinii indică natura multilaterală a Adevărului... dorim ca auzul nostru să rămână treaz!”

Celui care m-a prădat (într-o zi de vineri)

Cu puțin timp în urmă, am fost călcat de hoși. Întorcându-mă acasă, după o zi de muncă, am găsit ușa spartă, apartamentul întors cu josul în sus și, după evaluarea pierderilor, am constatat o apreciable pagubă în lei - apreciable după standardul meu de proaspăt pensionar. Poliția, sosită prompt la locul faptei, a întocmit procesul-verbal de constatare și m-a lămurit, printre altele, că hoșii, mai nou, din prudență, caută doar bani și bijuterii. (Rețineți, nu am reclamat furtul nici unui obiect de valoare, eu neposedând astfel de bunuri.) După o îndelungă reflecție asupra acestui pocinog, m-am hotărât să scriu și să public prezenta scrisoare. Veți spune, poate, că motivul este nesperios, atari "deranjuri" se petrec foarte frecvent, tot mai frecvent. Nu vorbesc despre faptul că suntem furați zilnic, sistematic, cu acte în regulă, ostentativ, de "gulerele albe" ale hoșiei de stat și a celei

private, totul în numele superiorității societății deschise. (Libertatea de expresie este însoțită de unele neajunsuri, nu se poate nega.) În realitate, argumentul celor care mă privesc cu superioritate, fiindcă, vezi doamne, aș fi incapabil să găsec o temă de reflecție sau de inspirație mai profundă (sau mai înaltă), nu este demn de a fi luat în considerare. Dovadă că bună parte din literatura lumii este alimentată de astfel de infracțiuni - unele incomparabil mai mari. Există scriitori care au reușit să scoată inclusiv efecte comice din întâlnirea cu un hoș, cum a făcut-o dramaturgul Viorel Savin, în piesa **Bătrâna și hoșul**, și chiar savuroase povești de dragoste. Nu insist. Dar toate astea sunt literatură. În realitate, întâlnirea cu un hoș nu este nici comică, nici lirică, nici dramatică. Hoșii nu seamănă nici cu Sorin Medeleni, nici cu Gary Cooper. Ea este tristă și, uneori, tragică, așa cum s-a întâmplat cu intrusul din vila Romaniței. Așadar:

Dragă prietene,

Mă adresez ție, acum, pentru simplul motiv că, deși mi-ai intrat în casă cu de la tine putere - cu forța, mai precis -, îți sunt dator câteva cuvinte. Mai întâi îți cer iertare, fiindcă ceva din comportamentul meu trebuie să te fi indus în eroare. Sincer vorbind, nu-mi dau seama ce anume. Nu știu exact cum operezi dar, mai mult decât sigur nu-ți alegi victimele la întâmplare. Ai, totuși, o meserie riscantă și acțiunea la plesneală este pândită de pericolul eșecului. Repet, nu știu ce anume din felul meu de a fi - pornesc, evident, de la premiza că nu mă cunoști - te-a făcut să crezi că aș fi un om cu stare. Vreau să cred că tu știai foarte bine, ai văzut, doar, că nu am mașină, nu port haine scumpe, lanțuri de aur, nu schimb amantele zilnic. Atunci, dă-mi voie să te întreb, de unde sentimentul tău că aș avea bani? Să înțeleg că nu ți-ai făcut bine temele? Neglijența, superficialitatea, graba costă scump, mai devreme sau mai târziu - este doar o chestiune de timp. De altfel, mi se pare curios că, deși pățit - nu-mi spune că asta a fost prima lovitură pe care o dai! - ți-ai riscat pielea și libertatea la nimercaală, pentru câteva milioane de lei! Oricum ar fi, mă simt vinovat pentru eșecul tău - un eșec, recunoaște -, fiindcă, practic, te-am dus în ispită și, după cum s-a dovedit, daraua s-a dovedit mai mare decât ocua!

În al doilea rând, îți mulțumesc, totuși, pentru modul relativ curat în care m-ai operat. Firește, ușa a fost făcută țândări și apartamentul răvășit, de la baie până la ultimul sertar din șifonierul cu haine. Desigur, nu mă așteptam să găsec lucrurile puse la loc, în ordine, așa cum le-am lăsat dimineața, când m-am dus la slujbă. Înțeleg perfect, nu era vreme pentru asta. În nici o profesie, poate, proverbul cu timpul și banii nu este mai valabil ca în branșa ta de activitate. Nu am zărit, însă, și asta spre meritul tău, nici o intenție vădită de a exagera în răul pe care mi l-ai făcut. Altfel spus, am sesizat că nu ai căutat atât să-mi faci mie un rău, cât

să-ți faci ție un bine. Sau, mai precis, ai vrut să-ți faci tu un bine, fără să-mi faci mie un rău prea mare. Ai căutat bani (și bijuterii) și nimic altceva nu te-a atras, nici ca să ți-l apropriezi, nici ca să-l distrugi. Văd în asta o anumită înțelepciune. Pentru un radio, un CD player sau un TV, chiar dacă este vorba despre bunuri de consum banale, majoritatea românilor fac sacrificii, încă fac sacrificii ca să și le cumpere și, sunt sigur, tu știi asta. De aceea, îmi place să cred, nu ai luat nimic din lucrurile pe care ți-au căzut ochii și, mai ales - nota bene -, nu le-ai făcut de neșfolosit în urma ta. Ar fi fost atât de simplu! Într-un fel, mă gândesc eu, negăsind scris cu vopsea pe pereți "Porc" sau alte asemenea mășcări, mi-ai dat de înțeles că nu mă disprețuiești pentru sărăcia mea modestă.

În ultimul rând, după aceste cuvinte lipsite de mânie, indignare, amărăciune sau ranchiună, doresc să-ți fac o mărturisire, așa, ca de la bărbat la bărbat. Vei fi, poate, surprins, dar, făcând ordine după tine și constatând că nu lipsește nimic (în afară de bani), m-am simțit oarecum... umilit. De două ori. În primul rând fiindcă mi-ai dovedit că ești un om cu adevărat puternic, ceea ce nu mă surprinde peste măsură, *vivere pericolosamente* nu este la îndemâna oricui (eu unul mă tem și de umbra mea). Dar, întreb, câți încearcă în zadar să renunțe la fumat, să nu se atingă de dulciuri ori de băutură!? Tu, iată, nu te-ai lăsat ademenit de nimic din ceea ce ai găsit la mine: nici discurile cu Maria Callas sau Bessie Smith, nici cele două ceasuri de mână, walkmanul, cămașa Lee, geaca de piele sau tabloul lui Bogoi (un cadou) ori *Omul recent* de H-R. Patapievici -, nimic din toate astea nu te-a tentat! Din ce aliaj ești făcut!? Cu asemenea tărie de caracter, dă-mi voie să-ți spun, ai merita să fii numit șeful vameșilor de la Curtici! Pe de altă parte - la lucruri te poți uita în mai multe feluri -, este foarte posibil să nu fi pus mâna pe nimic, pur și simplu, fiindcă nu ți-a plăcut nimic, nu? Este și asta un mod de a privi situația. Dar vin și mă minunez: cum adică..., chiar nimic?! Nici Maria Callas sau

Bessie Smith, nici unul dintre cele două ceasuri (unul inscripționat cu "Târgul de carte de la Cernăuți"), nici cămașa..., nimic frate, chiar nimic?! Într-un fel, oricât a părea de paradoxal, m-am simțit oarecum ofensat, ca o femeie care, luată ostatică, este eliberată fără să fie măcar ciupită de fund.

Un ultim cuvânt, dragă prietene. Locuiesc la aceeași adresă de cincizeci de ani. Aici am cunoscut și bune, și rele, între ultimele mele incluzând cutremurul din '77 și percheziția Securității, zece ani mai târziu (Nu știu dacă asta te face să te simți mai puțin vinovat, dar nici ea, Securitatea, n-a găsit ce-ai căutat, deși a căutat temeinic. În schimb, a produs o dezordine incomparabil mai mare! Astăzi, de Securitate nu mă mai tem - nici nu m-am temut, la drept vorbind. De spectrul cutremurului însă mi-e greu să uit. M-am obișnuit, oarecum, să trăiesc cu el, așa cum te obișnuiești să trăiești cu o boală terminală și, adesea, reușesc să adorm fără să mă înfio la gândul unui nou 4 martie. Acum, însă datorită ție, m-am pricopsit cu o nouă teamă - fobie? -, cu care ies dimineața în stradă și cu care mă întorc seara. Ea poate fi formulată ca o simplă întrebare, și anume: mă găsec apartamentul întreg? Nu vorbesc firește, despre acest obiect tridimensional, cu patru pereți și câteva lemne, desemnat ca "proprietate"; mă refer la un spațiu de siguranță, intim, asemenea unei haine mai mari, mai confortabile, mai călduroase, singurul loc, în care poți fi tu cu tine însuși. Într-un fel, casa constituie o extensie a noastră, un alt mod al fiicăruia de a exista în lume. Sun sigur că mă înțelegi, și tu ai un astfel de loc. Este, mărturisesc, un sentiment cu care, la anii mei, mă obișnuiesc greu, chiar dacă, m se va explica, el reprezintă prețul pe care plătesc ca să pot povesti altora ce mi se întâmplă mie neplăcut. Inundațiile, incendiile, cutremurele - înțeleg, ele sunt fenomene naturale, omul stă neputincios în fața caracterului lor distructiv. Dar tu, prietene! Tu, de ce?

Jon Crivă

De la Consiliu adunate...

S-au validat propunerile pentru intrarea r scriitori în uniunea noastră. Lista stora se află în această pagină. * Legea 'ind majorarea pensiilor autorilor a ut prin Parlament. De la 1 ianuarie 7 intră în vigoare. * Există posibilitatea spațiile unor filiale să fie cumpărate. amne ajută! * Centrul cultural de la tești e propus să treacă sub egida slei noastre. Se cuvenea! * Se conizează înființarea unui timbru tural, propunere venită din partea unillor de creație. Era momentul! * S-a fășurat la București o întâlnire a orilor tineri. A fost o reușită. Se conizează și înființarea unei reviste rare care să-i reprezinte. Se așteaptă

programe și propuneri, pentru desfășurarea unui concurs de proiecte. * A fost câștigat procesul pentru redobândirea Casei de Creație de la Gura Văii. Poate că ar fi bine să fie cercetați cei care au înstrăinat-o cu atâta lejeritate. * Casa Monteoru va fi renovată, începând din toamnă. Sunt multe promisiuni financiare de la primarul general al Capitalei. * Casa de creație de la mare e refăcută în mare parte. Și, fiindcă suntem în plin sezon estival, precizăm ca au scăzut tarifele la cazare și masă, numai pentru membrii și familiile scriitorilor. 400.000 lei pentru o zi de cazare, în garsonieră, 650.000 lei pentru o zi, în apartament. Masa zilnică: 340.000 de persoană. Bani se achită numai la casieria de la Uniunea Scriitorilor. * Comitetul

Director s-a deplasat în cele mai importante orașe ale țării, unde s-au desfășurat lucrările acestuia. Democrație și prin geografie! * Hotelul din Căderea Bastiliei a intrat în funcțiune din luna martie. Vom colecta, așadar, noi fonduri. * Unele edituri, rău platnice, care sfidează legea timbrului literar, vor suporta consecințele legii. Care vor fi acelea, le vom numi la timpul potrivit. * În sfârșit, s-a desfășurat un audit și la instituția noastră. Cel inițiat înainte de alegere e declarat nul, fiindcă nu cercetase suficient toate ramificațiile. Sunt multe neclarificări cu privire la spațiile de închiriere: la cazinou și restaurant. * Se impun schimbări la serviciul financiar. & Prin demisia lui Caius Traian Dragomir, la „Viața Românească“ se va reorganiza redacția“

fapte culturale

Prin aprobarea Comitetului Director ratificată de Consiliu, U.S.R. a hotărât înființeze o revistă literară a tinerilor scriitori. În acest scop, U.S.R. inițiază concurs de proiecte care să cuprindă următoarele repere: program edial, o descriere a revistei (nume, date tehnice, număr de pagini, propunere machetă), formulă redacțională, public-țintă, costuri și alte informații nite să personalizeze proiectul. Revista va avea o periodicitate lunară. lăriile, ca și costurile de administrare, vor fi suportate de USSR, la un nivel după schema redacțională comună revistelor în proprietate. O parte a ndurilor necesare editării va fi atrasă de către redacția revistei. Termenul de edare a proiectelor la secretariatul U.S.R este de 1 septembrie a.c.

* În urma ratificării de către Consiliul Uniunii Scriitorilor au devenit membri al Uniunii Scriitorilor următorii:

Filiala Arad: Irhazi Janos.

Filiala Bacău: Aurora Barcaru, Paul Blaj, Ion Fercu, Vașile Larco, Victor Mitocaru, Ionel Necula, Vasile Sevaste Ghican, Valeria Tăicuțu Manta, Mariana Zavati Gardner.

Filiala Brașov: Viorel Cernica, Monica Ana Ștefănescu.

Asociația Scriitorilor București. Secția de poezie: Ion Filipoiu, Cristian Gava, Dan Iancu, Bogdan I. Pascu

Secția de proză: Baruțu Arghezi, Ioan Cărmăzan, Radu Marin Mocanu, Tudor Călin Zarojanu.

Secția de dramaturgie: Anișoara Mija.

Secția de Critică și istorie literară: Georgeta Adam, Stan V Cristea, Liliana Corobca, Florin Mihăilescu, Victor Vișinescu, Constantin Trandafir.

Secția de traduceri: Ion Crețu, Constantin Dumitru Palcus, Viorica Ionescu Nișcov, Valentina Pituț, Șerban Stati, Brenda Walker.

Filiala Chișinău: Alexandru Burlacu, critică, ist. lit., Alexandru Țurcanu, Ghenadie Postolache.

Filiala Cluj: Elena Abrudan, Lucian Bagiu, Aurel Codoban, Vasile Chira, Yvonne Goga, Ion Ghiaur, Aranyi Horvath, Săluc Horvat, Jakab Antal, Karacsony Zsolt, Alexandra Medrea, Lajos Molnos, Constantin Rusu, Voichița Sasu, Călin Teușian, Sanda Tomescu Baci, Vasile Voia.

Filiala Constanța: Sergiu Miculescu, Vasile Mizdrea, Ioan Roman.

Filiala Craiova: Gheorghe Alexandru, Nicolac Bălălău, Horia Dulvac, Anton Jurebie, Lelia Trocan.

Filiala Iași: Martin Abramovici, Gabriel Alexe, Ștefan Amariței, Aurel Andrei, Ionel Bostan, Ion Burcin, Valentin Coșereanu, Violeta Craiu, Dan Doboș, Daniel Dragomirescu, Maria Mănucă, Petruț Pârvescu, Ion Popescu Sireteanu, Teodor Praxiu, Christian Tămaș, N.A. Ursu, Vasile R. Zetu.

Filiala Pitești: Liana Alecu, Calinic Argatu, Dumitru Augustin Doman, Jean Dumitrașcu, Leon Dură, Marin Radu Ene, Mihai Mihăiță Loviște, Luiza Pârvan Petre, Petru Pistol, George Rizescu, Gheorghe Smeoreanu.

Filiala Sibiu: Diana Câmpan, Dorel Cosma, Ioan Mariș, Emil Șain.

Filiala Târgu Mureș: Ioan Nistor, Melania Cuc.

Filiala Timisoara: Manolita Dragomir Filimonescu, Petraș Ioan, Dumitru Buiciuc, Viorica Bălțeanu.

În fața ziariștilor

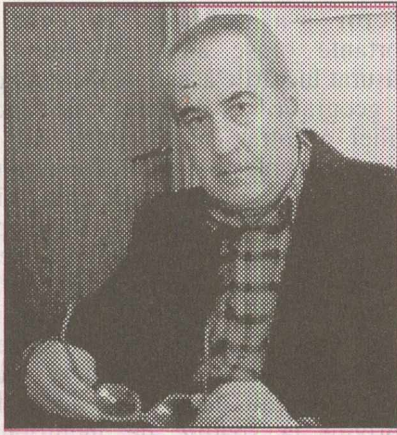
Marti, 20 iunie, la orele 12 a avut loc conferința de presă a USSR cu tema niunea Scriitorilor - un an cu o nouă echipă“.

Domnul Nicolae Manolescu, președintele USSR, a enumerat câteva dintre iectele începute de noua conducere, unele finalizate, altele în curs de alizare. Domnia sa s-a referit la aspectele activității de creație și la cele iale arătând că atât acțiunile culturale (colocvii, festivaluri, lecturi publice, se, premiile USSR etc.), cât și cele cu caracter social (ajutoare, măriri de isii, reducerile tarifelor la casele de odihna) se desfășoară cu succes și în d continuu. Dl. Președinte s-a referit și la rezultatele pozitive ale unor iuni în domeniul patrimonial ale USSR, ca și la activități în sensul transpa- ței și comunicării între membri, între filiale, conducere și membri etc.

Domnul Varujan Vosganian, vicepreședintele USSR, s-a referit la bugetul iunii, la colectarea bună a timbrului literar convenit USSR (în numai 6 luni colectat o sumă superioară cu mult celei adunate în 10 ani anteriori), la spectivle de a realiza proiectul bugetar al USSR cu excedent important în na unui spor de 60% la capitolul venituri. A evidențiat de asemenea mărirea ariilor la USSR și la revistele sale. Dl. Vosganian a enumerat inițiativele islative ale USSR în domeniul social și patrimonial ce vor aduce beneficii ortante Uniunii.

Domnul Gabriel Chifu, secretarul USSR, a anunțat intenția USSR de a înființa revistă a tinerilor scriitori pe baza unui concurs de proiecte și a făcut ioscută intenția USSR de a realiza un program pentru sporirea vizibilității iitorilor contemporani în societate. Dl. Chifu s-a referit de asemenea la ticiparea USSR la activitățile și inițiativele ANUC, precum și la unele detalii vind aplicarea legii indemnizațiilor compensatorii pentru artiști. A fost recată conlucrarea mai bună a conducerii USSR cu filialele sale și inițiativa ganizării ședințelor Comitetului Director succesiv la filialele din țară pentru acilita dialogul între acesta și membrii USSR.

În final, conducerea USSR a răspuns unor întrebări ale ziariștilor privind estiuni de detalii.

liviu grăsoiu

Zilele trecute, unul dintre colaboratorii "Revistei literare radio" mă întreba de ce, dintre atâtea subiecte și rubrici extrem de interesante pentru trecutul și prezentul literaturii române, nu se gândește nimeni să facă o selecție, pe care apoi Editura Casa Radio să o tipărească, dat fiind că totuși pagina scrisă rămâne, pe când textul citit se pierde în eter. I-am răspuns imediat că asemenea lucrare nu doar că a existat în stadiul de proiect, ci s-a și materializat încă din 1999, ce-i drept ca dactilogramă. Atunci, în 1999, când "Revista literară radio" împlinea 60 de ani de când îi lansase programul V. Voiculescu, am început lucrul la un fel aparte de antologie, sortit a ilustra istoria acestei emisiuni, una nu doar dintre cele mai vechi ale Radioului, ci și una dintre cele mai apreciate, pentru că, în condiții nu întotdeauna favorabile, a luat și a transmis pulsul literaturii practice în România vreme de peste 30 de ani. Nu-i vorba aici de o inconsecvență, ci de marcarea faptului că, deși gândită de V. Voiculescu în 1939, ea a fost reluată ca idee abia în 1966, de atunci existând și benzile cu înregistrarea fiecărei ediții. Se pare că în 1939 s-au difuzat câteva emisiuni, redactor fiind, după proprii mărturie, Vlaicu Barna. Cum însă nu se inventase (cel puțin pentru români) înregistrarea magnetică, minulele consacrate literaturii se realizau în direct, iar texte scrise nu s-au păstrat în arhiva instituției, supusă multor "cercetări" și "dezinsecții" imediat după război, când politicul acaparase în totalitate programele radiofonice. Din 1966, această revistă vorbită s-a transmis săptămânal, la ore mai mult sau mai puțin inspirat alese, când pe programul 1, când pe programul 2, când și pe unul, și pe celălalt, iar spațiul acordat a fost cel mai adesea de 30 de minute, ajungând însă chiar la o oră în ultimii doi ani. Ca unul direct implicat în realizarea ei, am consultat și sumarele dinainte de 1985 (anul când am devenit redactor al emisiunii, alături de Victor Crăciun) și pot afirma că, în pofida vicisitudinii vremurilor, a existenței unei cenzuri implacabile, cam toți scriitorii activi și reprezentativi pentru istoria trăită sub comunism au trecut pe la microfonul „Revistei literare radio”. S-au difuzat, cel mai frecvent, texte cu pronunțat caracter apologetic la adresa regimului, a partidului unic, a cuplului dictatorial, dar s-au strecurat și pagini de literatură adevărată, mărturii sonore cu

valoare de document. Ele au pledat și pledează, peste ani, în favoarea funcției Radioului public de păstrare și stimulare (totuși) a elementelor ce definesc cultura, implicit literatura română. Au rămas în Fonotecă voci ale unor scriitori de mult plecați dintre noi, emoționante pentru oricine are organ pentru așa ceva. Prin astfel de înregistrări, adăugate celor teatrale și muzicale, Radioul deține o avere inestimabilă, dominând un sector din mass-media unde nu are concurență. Înregistrările s-au datorat unor redactori profesioniști, unor oameni ce au slujit cu modestie și meșteșug totodată cultura română, conștienți de importanța faptelor lor. Nu întâmplător, printre realizatori s-au numărat scriitori ca Ion Drăgănoiu, Lucia Negoită, Silvia Kerim, Victor Crăciun, Maria Urbanovici, Liliana Ursu, Daniel Tei, sprijiniți de colegi mai tineri care, cu timpul, au ajuns noile vedete ale emisiunilor culturale.

Revenind însă la punctul de pornire al acestor însemnări, țin să precizez că, în 1999, împreună cu un grup de colaboratori externi, retribuiți prin contracte legale, am ascultat sute de benzi, am selectat ce părea mai interesant pentru un potențial cititor.

puerile, dedesubturile ținând de relații intercolegiale sau, mai precis, de acele dintre foștii directori-generalii și acele Liviu Grăsoiu, individ nu o dată incomod. Așa se face că, deși premiată cu diverse ocazii, deși este considerată revista culturală cu cel mai mare număr de beneficiari, deși bucură de colaborările cele mai prestigioase, deși, deși, deși... selecția din ceea ce difuzat decenii în șir în emisiunea fanio redacției literare nu a putut apărea. Improbabilitatea onorării colaboratorilor, prețul care s-ar ridica o astfel de lucrare pot să facă subiectul unor discuții între un servitor specializat în drepturi de autor (cu oamni calificaiți și foarte bine plătiți) și Uniunea Scriitorilor sau Copyro. Numai că discuția nu au demarat, conducerea de până acum a Editurii Casa Radio adoptând un lăme prelungit, un ton de eternă văitătură, implorare a înțelegerii din partea autorilor antologiei a unor greutăți echivalente ajungerea la Polul Sud. Între timp însă, lucrările au tot apărut, iar automulțumitorii editorilor s-a manifestat constant. Chiar din respectivele apariții aveau o "bătăie" înfă mai săracă, mai mărginită, ele răsplăte interese și orgolii de diverse dimensiuni.

fonturi în fronturi

Colaboratorii au transcris textele de pe benzi vechi și prăfuite, iar după luni de muncă s-a alcătuit un tom masiv, cuprinzând circa 200 de semnături, sub pagini de poezie, proză, eseistică, dialoguri. Există firese și promisiunea Editurii Casa Radio de a tipări lucrarea, înțelegându-se însemnătatea ei, nu atât în favoarea emisiunii, cât în luminarea mai corectă a imaginii (uneori șifonate) a Radiodifuziunii naționale. Redactorii editurii au făcut unele observații, coordonatorul antologiei, adică subsemnatul, a ținut cont de unele, am înțeles că dimensiunile nu trebuie exagerate, că hârtia e scumpă etc. Am adăugat o prefață semnată de regretatul (acum) Al. Balaci și câte o pagină din amintirile foștilor realizatori. În plus, am hotărât, de comun acord cu editura ca tot ce înseamnă poezie să fie trecut pe un CD, oferindu-se cititorului și vocile a aproximativ 50 de poeți. CD-ul există deja de vreo 2 (doi) ani. Iar de atunci, nimic. S-au tot schimbat consiliile de administrație, directorii au venit și au plecat după cum au dictat interesele politice. Sebastian Sârcă a condus în continuare editura, al cărei prestigiu a crescut firese, grație unor apariții ce valorificau din plin arhiva. Doar cărții intitulată **Revista literară radio 60** nu i s-a găsit loc în planurile editoriale. Scuzele, motivele invocate sunt

cazul de față însă, asemenea supoziții nu au rostul. Nu subsemnatul se va acoperi glorie, aceasta revenind în totalitate Radiodifuziunii, care va dovedi încă o dată că nu este indiferentă cultura română. Iar privința satisfacțiilor financiare, acestea vor ocoli, așa cum am și prevăzut. S-ar putea ca noua conducere a Editurii Casa Radio să înțeleagă fără alte intervenții că are șansa a tipări o carte importantă, iar chestiun financiară să fie rezolvate. Din câte știu, există, iar cheltuielile în Radiodifuziune încă de cifre fabuloase. Ce mă neliniște însă este faptul că, deși am sesizat în se încă din ianuarie a.c., Consiliul Administrației despre normala introducere planul editorial a lucrării **Revista literară radio 60**, nu am primit nici un răspuns. Na, nici ba, de parcă onorabilii membri au uitat să citească și să scrie. Sau poate nu s-a că au *obligatia* de a răspunde celor ce li adresează. Măcar din bun-simț. Să fie în vorba doar de indiferență față de soarta emisiunilor literare sau de o rapidă instaurare nepăsare față de fenomenul cultural ansamblul lui? Mă întreb plasând totul acordarea încrederii unor oameni care, funcții de conducere ale programului (sau postului sau canalului) cultural nu ar altceva decât, cu blândețe spus, nepricep

Conform prevederilor Statutului, Uniunea Scriitorilor din România nu este responsabilă pentru politica editorială a publicației și nici pentru conținutul materialelor publicate. Nici conducerea revistei nu își asumă opiniile exprimate. Responsabilitatea aparține în exclusivitate autorilor.